

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2023/24:MJU18

Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning till handlingarna. I skrivelsen presenterar regeringen dels den reviderade nationella strategin för klimatanpassning, dels sin handlingsplan för klimatanpassning för de kommande fem åren.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

I ärendet finns 36 reservationer (S, V, C, MP).

Behandlade förslag

Skrivelse 2023/24:97 Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning.

Cirka 50 yrkanden i följdmotioner.

Cirka 20 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning.....	9
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	9
Bakgrund	9
Utskottets överväganden.....	16
Utgångspunkter för klimatanpassningsarbetet.....	16
Finansiering	28
Krisberedskap och civilt försvar	34
Forskning, kunskap och uppföljning	40
Livsmedelsförsörjning.....	47
Fysisk planering, markanvändning och naturmiljöer.....	54
Klimatanpassning av kulturarv och kulturmiljöer	61
Hälsa i ett förändrat klimat	63
Skrivelsen	65
Reservationer	67
1. Strategins framtagande, punkt 1 (S)	67
2. Strategins framtagande, punkt 1 (MP).....	68
3. En reviderad strategi för klimatanpassning, punkt 2 (V, MP)	68
4. En reviderad handlingsplan för klimatanpassning, punkt 3 (S, V)	69
5. Inriktningen och målen för regeringens politik för klimat- anpassning, punkt 4 (S)	70
6. Inriktningen och målen för regeringens politik för klimat- anpassning, punkt 4 (C).....	71
7. Inriktningen och målen för regeringens politik för klimat- anpassning, punkt 4 (MP).....	71
8. Ansvarsfördelning och samordning, punkt 5 (S)	72
9. Ansvarsfördelning och samordning, punkt 5 (C).....	73
10. Ansvarsfördelning och samordning, punkt 5 (MP).....	74
11. Inkluderande klimatanpassning, punkt 6 (S)	75
12. Klimatanpassning och det klimatpolitiska ramverket, punkt 7 (C).....	75
13. Finansieringsmodeller, punkt 8 (C)	76
14. Finansieringsmodeller, punkt 8 (MP)	76
15. Anpassningsrisker i finanssektorn, punkt 9 (MP).....	77
16. Statlig finansiering av klimatanpassningsåtgärder, punkt 10 (V, MP).....	77
17. Statlig finansiering av klimatanpassningsåtgärder, punkt 10 (C)	78
18. Nya statliga stöd, punkt 11 (MP).....	79
19. Klimatanpassning och det civila försvaret, punkt 12 (MP).....	80
20. Beredskap för klimatrisker, punkt 13 (S).....	80
21. Beredskap för klimatrisker, punkt 13 (MP)	81
22. Kunskapsutbyte om klimatanpassning, punkt 14 (S).....	81
23. Kunskapsutbyte om klimatanpassning, punkt 14 (C)	82
24. Kunskapsutbyte om klimatanpassning, punkt 14 (MP)	83
25. Klimatdata och klimatscenarier, punkt 15 (S)	83
26. Klimatdata och klimatscenarier, punkt 15 (C).....	84
27. Uppföljning och utvärdering, punkt 16 (MP)	84
28. Livsmedelsproduktion vid ett förändrat klimat, punkt 17 (MP)	85

29. Jordbrukets vattenhantering och vattenförsörjning, punkt 18 (MP)	85
30. Säker dricksvattenförsörjning, punkt 19 (S)	86
31. Säker dricksvattenförsörjning, punkt 19 (MP).....	87
32. Säker vattenrening och vattenförsörjning, punkt 20 (V, MP).....	87
33. Klimatanpassad bebyggelse och transportinfrastruktur, punkt 21 (MP)	88
34. Åtgärder inom skogsbruket, punkt 22 (MP)	89
35. Klimatanpassning av kulturarv och kulturmiljöer, punkt 23 (MP)	89
36. Hälsa i ett förändrat klimat, punkt 24 (MP).....	90
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	91
Skrivelsen.....	91
Följdmotionerna	91
Motioner från allmänna motionstiden 2023/24	95
<i>Bilaga 2</i>	
Civilutskottets yttrande 2023/24:CU6y	98
<i>Bilaga 3</i>	
Finansutskottets yttrande 2023/34:FiU5y	107
<i>Bilaga 4</i>	
Försvarsutskottets yttrande 2023/24:FöU4y	115

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Utgångspunkter för klimatanpassningsarbetet

1. Strategins framtagande

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 1,

2023/24:1356 av Lars Isacson (S) yrkande 2,

2023/24:1719 av Johan Büser (S),

2023/24:2629 av Anna-Caren Sätherberg m.fl. (S) yrkande 7 och

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 3.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (MP)

2. En reviderad strategi för klimatanpassning

Riksdagen avslår motion

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 1.

Reservation 3 (V, MP)

3. En reviderad handlingsplan för klimatanpassning

Riksdagen avslår motion

2023/24:2858 av Anna-Caren Sätherberg m.fl. (S) yrkande 1.

Reservation 4 (S, V)

4. Inriktningen och målen för regeringens politik för klimatanpassning

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 40,

2023/24:996 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkandena 100 och 101,

2023/24:1356 av Lars Isacson (S) yrkande 3,

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 2,

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 28,

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 38 och

2023/24:2858 av Anna-Caren Sätherberg m.fl. (S) yrkande 2.

Reservation 5 (S)

Reservation 6 (C)

Reservation 7 (MP)

5. Ansvarsfördelning och samordning

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 3 i denna del,

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 15 och 22 i denna del,

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 11 i denna del och 12 samt

2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 5 i denna del.

Reservation 8 (S)

Reservation 9 (C)

Reservation 10 (MP)

6. Inkluderande klimatanpassning

Riksdagen avslår motion

2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 6.

Reservation 11 (S)

7. Klimatanpassning och det klimatpolitiska ramverket

Riksdagen avslår motion

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 17.

Reservation 12 (C)

Finansiering

8. Finansieringsmodeller

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 35,

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 16 och 22, båda i denna del, och

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 6.

Reservation 13 (C)

Reservation 14 (MP)

9. Anpassningsrisker i finanssektorn

Riksdagen avslår motion

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 9 och 10.

Reservation 15 (MP)

10. Statlig finansiering av klimatanpassningsåtgärder

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 34,

2023/24:996 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 103,

2023/24:2851 av Rickard Nordin (C) och

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 2, 4 och 5.

Reservation 16 (V, MP)

Reservation 17 (C)

11. Nya statliga stöd

Riksdagen avslår motion

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 7, 8 och 13.

Reservation 18 (MP)

*Krisberedskap och civilt försvar***12. Klimatanpassning och det civila försvaret**

Riksdagen avslår motion

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 29.

*Reservation 19 (MP)***13. Beredskap för klimatrisker**

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 15, 22, 23 och 30 samt

2023/24:2858 av Anna-Caren Sätherberg m.fl. (S) yrkande 7.

*Reservation 20 (S)**Reservation 21 (MP)**Forskning, kunskap och uppföljning***14. Kunskapsutbyte om klimatanpassning**

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 3 i denna del och 13,

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 16 i denna del,

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 11 i denna del och 18 samt

2023/24:2858 av Anna-Caren Sätherberg m.fl. (S) yrkande 5 i denna del.

*Reservation 22 (S)**Reservation 23 (C)**Reservation 24 (MP)***15. Klimatdata och klimatscenarier**

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 21 och

2023/24:2858 av Anna-Caren Sätherberg m.fl. (S) yrkande 4.

*Reservation 25 (S)**Reservation 26 (C)***16. Uppföljning och utvärdering**

Riksdagen avslår motion

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 20.

*Reservation 27 (MP)**Livsmedelsförsörjning***17. Livsmedelsproduktion vid ett förändrat klimat**

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:1519 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 64 och

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 33 och 34.

Reservation 28 (MP)

18. Jordbrukets vattenhantering och vattenförsörjning

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 30–32 och

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 35–37.

Reservation 29 (MP)

19. Säker dricksvattenförsörjning

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 25, 27 och 28 samt

2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 3.

Reservation 30 (S)

Reservation 31 (MP)

20. Säker vattenrening och vattenförsörjning

Riksdagen avslår motion

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 26.

Reservation 32 (V, MP)

Fysisk planering, markanvändning och naturmiljöer

21. Klimatanpassad bebyggelse och transportinfrastruktur

Riksdagen avslår motion

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 14, 16, 17, 19 och 32.

Reservation 33 (MP)

22. Åtgärder inom skogsbruket

Riksdagen avslår motion

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 31.

Reservation 34 (MP)

Kulturarv och kulturmiljöer

23. Klimatanpassning av kulturarv och kulturmiljöer

Riksdagen avslår motion

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 24.

Reservation 35 (MP)

Hälsa och särskilt utsatta grupper

24. Hälsa i ett förändrat klimat

Riksdagen avslår motion

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 21.

Reservation 36 (MP)

Skrivelsen

25. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2023/24:97 till handlingarna.

Stockholm den 11 juni 2024

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Emma Nohrén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Nohrén (MP), Kjell-Arne Ottosson (KD), Anna-Caren Sätherberg (S), John Widegren (M), Joakim Järrebring (S), Staffan Eklöf (SD), Malin Larsson (S), Helena Storckenfeldt (M), Tomas Kronståhl (S), Marléne Lund Kopparklint (M), Stina Larsson (C), Elin Nilsson (L), Sofia Skönnbrink (S), Rashid Farivar (SD), Andrea Andersson Tay (V), Jessica Stegrud (SD) och Anette Rangdag (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens strategi och handlingsplan för klimatanpassning (skr. 2023/24:97).

Tre följdmotioner har väckts med totalt ca 50 yrkanden. I ärendet behandlas även ett tjugotal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24. Samtliga motioner redovisas i bilaga 1.

Civilutskottet, finansutskottet och försvarsutskottet har getts tillfälle att yttra sig över skrivelsen och motionerna utifrån utskottens respektive beredningsområde. Utskottens yttranden redovisas i bilagorna 2–4.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen presenterar regeringen dels den reviderade nationella strategin för klimatanpassning, dels sin handlingsplan för klimatanpassning för de kommande fem åren.

I strategin beskrivs inriktningen för det nationella klimatanpassningsarbetet som utgår från beslutade budgetpropositioner, beslutade utredningar eller pågående lagstiftningsarbete på EU-nivå. Syftet med att uppdatera strategin är att beskriva hur det nationella klimatanpassningsarbetet bör utvecklas och hur åtgärder bör prioriteras utifrån uppdaterad kunskap om ett förändrat klimat.

I handlingsplanen anför regeringen att den har som mål att Sverige ska vara klimatanpassat och motståndskraftigt och ta till vara möjligheterna med ett förändrat klimat. För att skapa förutsättningar för ett strukturerat, samordnat och samhällseffektivt arbete med klimatanpassning identifierar regeringen en rad åtgärder som regeringen avser att under mandatperioden verka för att vidta. Syftet med åtgärderna är att minska sårbarheten för klimatförändringarnas effekter. Regeringen avser även att fördela ansvaret för arbetet med klimatanpassning samt verka för synergier i arbetet med kris- och försörjningsberedskap och med att förebygga naturolyckor. Därutöver beskriver regeringen arbetet med klimatanpassning på internationell nivå.

Bakgrund

Kunskapsläget om klimatförändringarna och deras effekter

Världens utsläpp leder till en uppvärmning på 2,5–3 grader

Regeringen redovisar att jordens uppvärmning fortsätter; EU:s klimatdata-tjänst Copernicus konstaterar att 2023 blev det varmaste året hittills globalt. FN:s klimatpanel IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) redovisar att medeltemperaturen på jorden under det senaste årtiondet (2011–2020)

har varit ca 1,1 grad högre än medeltemperaturen under perioden 1850–1900. IPCC:s sjätte utvärderingsrapport visar att klimatförändringarna orsakas av människans utsläpp av växthusgaser.

FN:s miljöprogram Unep (UN Environment Programme) bedömer att om världens alla länders nuvarande politik fortsätter så går vi mot en uppvärmning på ca 3 grader 2100, jämfört med den förindustriella nivån (Unep, Emissions Gap Report 2023). Det finns en betydande osäkerhet kring hur kraftfullt klimatsystemet kommer att reagera på de fortsatta utsläppen.

Klimatförändringarnas konsekvenser är omfattande och komplexa

IPCC beskriver en rad sannolika konsekvenser av klimatförändringarna. Redan i dag sker förändringar i klimatsystemet, bl.a. i form av förändrade nederbördsmonster, krympande glaciärer, stigande havsnivåer och en snabbt minskande arktisk havsis. Parallellt med att atmosfärens temperatur stiger värms haven upp alltmer. Havsnivåhöjningen kommer att fortsätta.

Som en konsekvens av dessa förändringar väntas sekundära förändringar i miljön i form av minskad tillgång på vatten, ökad spridning av sjukdomar och skadegörare samt ökad sannolikhet för ras, skred och erosion. Den ökade koldioxidhalten i atmosfären har också lett till en pågående försurning av världshaven. IPCC drar slutsatsen att vissa typer av extrema väderhändelser har, globalt eller i delar av världen, blivit mer frekventa eller intensiva. I Sverige har det de senaste åren förekommit både intensiva värmeböljor, utbredd och långvarig torka och kraftiga regn som lett till översvämningar. Konsekvenserna av klimatförändringarna är påtagliga på många håll i världen. IPCC konstaterar att extrema skyfall, värmeböljor och torka väntas bli intensivare och mer frekventa ju högre uppvärmningen blir.

Rättsliga utgångspunkter

Artikel 7 i Parisavtalet föreskriver ett övergripande mål om att stärka anpassningsförmågan och motståndskraften mot klimatförändringar. Artikel 7 beskriver ett övergripande globalt mål för anpassning och konstaterar att det finns ett samband mellan behoven av utsläppsbegränsningar och anpassningsåtgärder. Artikel 7 definierar även gemensamma principer och föreslår ökat internationellt samarbete på området med stöd av institutioner och organisationer i FN (artikel 7.8). Artikel 7 föreskriver också rutiner för planeringen av anpassningsåtgärder; parterna ska när det är lämpligt rapportera om exempelvis sina prioriteringar, behov av stöd för genomförande samt planer och åtgärder (7.10). Därutöver framhålls vikten av att kommunicera behov av anpassningsåtgärder och framsteg för dessa som underlag för den globala översynen enligt artikel 14.

I artikel 8 beskrivs behovet av att undvika, minimera och avhjälpa förluster och skador som orsakats av de negativa effekterna av klimatförändringarna. I det syftet stärks rollen för den s.k. internationella Warszawamekanismen för förluster och skador i samband med klimatförändringar, och mekanismen

kommer att kontrolleras av partskonferensen. Artikel 6 pekar även ut områden för samarbeten, däribland system för tidig varning, förberedelser för akuta händelser, riskbedömning och riskhantering, försäkringslösningar samt inom arbetet för att öka samhällets resiliens, dvs. motståndsförmågan mot klimat-effekterna.

Enligt EU:s klimatlag (förordning (EU) 2021/1119 om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet m.m.) ska medlemsstater ha en nationell strategi för klimatanpassning som regelbundet uppdateras. I enlighet med EU:s klimatlag och artikel 7 i Parisavtalet ska medlemsstater säkerställa löpande framsteg med att öka anpassningsförmågan, stärka motståndskraften och minska sårbarheten gentemot klimatförändringarna. Artikel 5 i EU:s klimatlag fastställer att medlemsstaterna ska anta och genomföra nationella anpassningsstrategier och anpassningsplaner, med beaktande av unionsstrategin för anpassning till klimatförändringarna.

Våren 2018 antog riksdagen den första nationella strategin för klimatanpassning (prop. 2017/18:163, bet. 2017/18:MJU22, rskr. 2017/18:440). Strategins övergripande syfte var att stärka det långsiktiga klimatanpassningsarbetet i Sverige och den nationella samordningen av klimatanpassning. Strategin lyfte ett antal särskilt angelägna områden för det fortsatta arbetet med klimatanpassning. Av strategin framgår att i Sverige ska en reviderad strategi följa en femårig policycykel.

Den 1 januari 2019 trädde en förordning i kraft som styr myndigheternas klimatanpassningsarbete (SFS 2018:1428). Samtliga 21 länsstyrelser och 32 nationella myndigheter omfattas av förordningen och är därmed skyldiga att initiera, stödja och utvärdera arbetet med klimatanpassning. Myndigheternas klimatanpassningsarbete ska utgå från en klimat- och sårbarhetsanalys över hur verksamheten påverkas i ett förändrat klimat. Mål och handlingsplan för arbetet ska tas fram. Vidare ska myndigheterna rapportera sitt arbete med klimatanpassning till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) som årligen sammanställer en rapport som även inkluderar förslag på åtgärder för regeringen att vidta. Även länsstyrelserna ska inom sitt uppdrag initiera, stödja och följa upp kommunernas klimatanpassningsarbete.

Nationella expertrådet för klimatanpassning

Nationella expertrådet för klimatanpassning har i uppdrag att ta fram förslag på inriktningen för det nationella arbetet med klimatanpassning utifrån en bedömning av risk, kostnad och nytta (förordningen [2009:974] med instruktion för Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut).

Expertrådets första rapport lämnades i februari 2022 (KN2023/00865). Rapporten innehåller en sammanfattande analys av klimatförändringens effekter på samhället samt en uppföljning och utvärdering av det nationella arbetet med klimatanpassning.

Expertrådets huvudsakliga budskap är följande:

- Krafttag behövs för att på allvar säkerställa att samhället ställer om i en klimatsäker riktning. Det krävs att fokus flyttas från problem till lösningar och från planering till genomförande. De insatser som hittills har gjorts har inte förmått skapa nödvändiga förändringar i samhället.
- Arbetet med att minska klimatpåverkan och anpassa samhället till ett klimat i förändring är beroende av varandra och bör samordnas i så hög grad som möjligt.
- Nuvarande ansvarsfördelning, organisering, och styrmedel skapar otillräckliga incitament för att säkerställa att nödvändiga anpassningsåtgärder vidtas. Det krävs breda överenskommelser som möjliggör att planering och beslut är långsiktiga.
- Åtgärder inte kan skjutas på framtiden. Utan klimatanpassning kan pågående samhällsutveckling leda till ökad sårbarhet som innebär stora kostnader.
- Klimatanpassning är nödvändigt inom alla samhällsområden. För att möjliggöra synergier och undvika målkonflikter krävs tvärsektorielt arbete såväl som ett helhetsgrepp över geografiska och administrativa gränser. Det behövs även en stärkt offentligprivat samverkan.
- Klimatförändringar innebär betydande risker för civil säkerhet. Klimatanpassning är därför en säkerhetsfråga där bl.a. fysisk säkerhet och markanvändning, vattensäkerhet samt matsäkerhet är områden som är utsatta för betydande risker.

Mot denna bakgrund föreslår expertrådet ett antal prioriterade åtgärder på övergripande såväl som områdesspecifik nivå.

Myndighetsnätverket för klimatanpassning

Det finns ett nationellt nätverk av myndigheter som är ansvariga för information om hur samhället påverkas av klimatförändringar inom sina respektive sektorer. Myndighetsnätverket består av 28 myndigheter med sektors- eller informationsansvar för hur samhället påverkas av nutida och framtida klimat samt representanter från länsstyrelserna som ansvarar för samordning av klimatanpassningsarbetet på regional nivå. Utöver dessa myndigheter ingår även Sveriges Kommuner och regioner (SKR) i nätverket. Nätverkets sekretariat finns vid SMHI. Nätverket samverkar t.ex. kring utveckling av data och kunskap om klimatanpassning. Nätverket ger ut ett nyhetsbrev och står även bakom klimatanpassningsportalen.

Vissa övriga strategier, handlingsplaner och pågående utredningar som berör regeringens klimatanpassningsarbete

EU:s klimatanpassningsstrategi

I februari 2021 presenterade kommissionen meddelandet Att bygga upp ett klimatresilient Europa – den nya EU-strategin för klimatanpassning

(COM(2021) 82 final). Syftet med strategin är att stärka insatserna för klimatsäkring, uppbyggnad av motståndskraft, förebyggande och beredskap. Detta anser kommissionen är nödvändigt, eftersom klimatförändringarna kommer att fortsätta att skapa stora påfrestningar i Europa. Strategin aviserades i den europeiska gröna given och är mer långtgående än EU:s tidigare klimatanpassningsstrategi från 2013.

Den nya strategin för klimatanpassning beskriver vad kommissionen avser att göra för att stödja medlemsstaterna med klimatanpassning. Strategin har fyra mål som tillsammans ska bidra till den övergripande visionen om att EU 2050 ska vara ett samhälle som är motståndskraftigt mot klimatförändringarna och fullt ut anpassat efter de oundvikliga följderna av klimatförändringarna. Målen handlar om att stärka arbetet med kunskapsuppbyggnad om klimatförändringarna liksom planeringen för och det konkreta genomförandet av förebyggande åtgärder för klimatanpassning. Det handlar även om att intensifiera EU:s internationella arbete med klimatanpassning. Till följd av anpassningspolitikens systematiska karaktär kommer anpassningsåtgärderna att vidtas på ett integrerat sätt med andra initiativ inom den gröna given.

CER-direktivet

I december 2022 antog Europaparlamentet och rådet direktiv (EU) 2022/2557 om kritiska entiteters motståndskraft, det s.k. CER-direktivet. Enligt direktivet ska medlemsstaterna identifiera aktörer, s.k. kritiska entiteter, som tillhandahåller samhällsviktiga tjänster, bl.a. inom sektorerna energi, transport, bankverksamhet, finansmarknadsinfrastruktur, hälso- och sjukvård, dricksvatten, avloppsvatten, bearbetning och distribution av livsmedel. Direktivet ålägger de kritiska entiteterna att vidta åtgärder för att stärka sin motståndskraft och att rapportera incidenter. Enligt artikel 13 ska medlemsstaterna bl.a. säkerställa att kritiska entiteter vidtar lämpliga åtgärder för att säkerställa nödvändig motståndskraft för att förhindra incidenter från att uppstå, med vederbörlig hänsyn till åtgärder för katastrofriskreducering och klimatanpassning. Direktivet innehåller också bestämmelser om tillsyn och sanktioner. Vidare fastställs en ram för samarbete mellan medlemsstaterna.

I februari 2023 tillsatte regeringen en utredning där uppdraget är att föreslå hur bl.a. CER-direktivet ska genomföras i svensk lagstiftning (Fö 2023:01). Slutbetänkandet ska redovisas senast den 16 september 2024.

Klimathandlingsplanen

I enlighet med klimatlagen (2017:720) överlämnade regeringen i december 2023 den andra klimatpolitiska handlingsplanen (skr. 2023/24:59 Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll) till riksdagen. I klimathandlingsplanen redovisar regeringen hur det klimatpolitiska arbetet bör bedrivas under mandatperioden. Regeringen redovisar även de beslutade och planerade åtgärder som regeringen avser att vidta för att förbättra förutsättningarna för hushåll och företag att fatta de beslut som krävs för att de

nationella och globala klimatmålen samt Sveriges klimatåtaganden gentemot EU ska nås. Under den innevarande mandatperioden bedömer regeringen att en rad åtgärder behöver vidtas för att skapa de förutsättningar som krävs för att nå noll nettoutsläpp av växthusgaser senast 2045. Även det klimatrelaterade arbete som regeringen avser att utföra internationellt och inom EU presenteras i handlingsplanen.

Kommissionens meddelande om klimatrisker

Den 12 mars 2024 presenterade kommissionen meddelandet Hantera klimatriskerna – skydda människor och välbefinnande (COM(2024) 91). Meddelandet är ett svar på den första klimat- och sårbarhetsanalys, s.k. EUCRA, som gjorts på EU-nivå. I meddelandet betonar kommissionen att både EU och medlemsstaterna måste bli bättre på att förbereda sig för och hantera de klimatrisker som förväntas förvärras med anledning av klimatförändringarna. Därför uppmantras medlemsstaterna att genomföra de åtaganden som redan finns inom anpassningsområdet. Kommissionen har i det kommande arbetet särskilt fokus på de tematiska områdena ekosystem, hälsa, vatten, livsmedel, infrastruktur och byggnader samt ekonomi.

Va-beredskapsutredningen

I augusti 2022 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster (dir. 2022:127, nedan Va-beredskapsutredningen). Syftet med utredningen är att stärka förmågan att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat. Utredaren ska bl.a.

- klarlägga behovet av förändringar av de olika aktörernas uppgifter och ansvarsfördelningen dem emellan samt vid behov lämna förslag på sådana förändringar för att säkerställa de grundläggande förutsättningarna för en kontinuerlig leverans av vattentjänster i hela landet, även vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig
- klarlägga behovet av krav på planering, förberedelseåtgärder och kontinuerlig leverans av vattentjänster samt vid behov lämna förslag på sådana krav för att stärka va-huvudmännens beredskap att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig
- klarlägga omfattningen av behovet av en försörjningsberedskap av vattentjänster och lämna förslag för att säkerställa robusthet och kontinuitet i hela landet av försörjningen av kritiska material.

Va-beredskapsutredningen ska redovisas senast den 30 november 2024.

Kommuners och regioners grundläggande ansvar inför och under fredstida kriser och höjd beredskap

I april 2023 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att göra överväganden om kommuners och regioners grundläggande ansvar och huvudsakliga uppgifter inför och under fredstida kriser och höjd beredskap (dir. 2023:51). Den nuvarande regleringen i lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) ska i samband med det ses över. I likhet med vad som konstaterades i totalförsvarspropositionen (prop. 2020/21:30) framhåller regeringen att klimatförändringarna är ett allvarligt och växande hot mot den globala säkerheten och att detta kommer att leda till stora påfrestningar. När klimatet förändras får det också stora konsekvenser för människors livsvillkor och för många samhällsviktiga funktioner.

Utredaren ska bl.a.

- utifrån LEH och dess tillämpning kartlägga och analysera vilket grundläggande ansvar och vilka huvudsakliga uppgifter som kommuner och regioner bör ha i fråga om förberedelser för och verksamhet under fredstida kriser och höjd beredskap, och på grundval av det föreslå en mer ändamålsenlig och utförlig reglering än den i LEH
- analysera ändamålsenligheten och effektiviteten i den nuvarande ordningen för statens styrning och finansiering av kommuners och regioners förberedande uppgifter inför fredstida kriser och höjd beredskap, och vid behov föreslå en förändrad ordning.

Uppdraget ska slutredovisas senast den 16 september 2024.

Ett samhälle anpassat till klimatförändringarna

Den 20 mars 2024 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att analysera och vid behov föreslå ny eller anpassad lagstiftning för att effektiva klimatanpassningsåtgärder ska kunna vidtas (dir. 2024:31). Syftet med utredningen är att bidra till ett samhälle som är bättre rustat för klimatförändringarnas effekter. Utredaren ska bl.a.

- identifiera hinder mot att kunna planera, vidta och förvalta effektiva klimatanpassningsåtgärder samt bedöma om det är motiverat och finns möjlighet att ge kommunerna ett samordningsansvar för klimatanpassningsåtgärder som berör den byggda miljön inom ramen för kommunens geografiska område
- identifiera möjliga finansieringsmodeller för åtgärder som vidtas av och gynnar flera aktörer utan att det innebär ökade statliga åtaganden eller statlig finansiering
- vid behov lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2025.

Utskottets överväganden

Utgångspunkter för klimatanpassningsarbetet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att revidera strategin och handlingsplanen samt inriktningen och målen för regeringens politik för klimatanpassning. Riksdagen avslår även motionsyrkanden om hur ansvarsfördelning och samordning ska förbättras, om att klimatanpassning ska vara inkluderande och om kopplingen mellan klimatanpassning och det klimatpolitiska ramverket.

Jämför reservation 1 (S), 2 (MP), 3 (V, MP), 4 (S, V), 5 (S), 6 (C), 7 (MP), 8 (S), 9 (C), 10 (MP), 11 (S) och 12 (C).

Skrivelsen

Strategins och handlingsplanens framtagande

Regeringen redovisar att Nationella expertrådets rapport för klimatanpassning från 2022 utgör det primära underlaget till den reviderade nationella strategin för klimatanpassning.

Ett antal ytterligare rapporter och redovisningar har utgjort ett underlag i Regeringskansliets arbete med att ta fram skrivelsen.

I Riksrevisionens granskningsrapport Statens insatser för klimatanpassning av den byggda miljön (RiR 2022:29) finns rekommendationer som regeringen besvarade i skrivelse 2022/23:111. Som aviserades i den skrivelsen återkommer regeringen i denna strategi med en utökad analys av Riksrevisionens rekommendationer.

Statens geotekniska institut (SGI) och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har haft i uppdrag att identifiera särskilda riskområden för ras, skred, erosion och översvämning som är klimatrelaterade (M2019/0124). Uppdraget redovisades 2021 i rapporten Riskområden för ras, skred, erosion och översvämning (KN2023/00837).

Enligt förordningen (2012:989) med instruktion för Naturvårdsverket ska myndigheten minst en gång vart fjärde år redovisa en fördjupad utvärdering av möjligheterna att nå miljömålen och utifrån denna lämna förslag i syfte att målen ska nås. I januari 2023 överlämnade Naturvårdsverket en fördjupad utvärdering av Sveriges miljömål (KN2023/01971).

För att inhämta underlag till den reviderade nationella strategin har Regeringskansliet även haft dialoger med enskilda myndigheter samt med myndighetsnätverket för klimatanpassning och länsstyrelsernas klimatanpassningsnätverk. Syftet med dessa dialoger är att samla in synpunkter och myndigheters expertis under utformningen av den nationella strategin för

klimateffekter. När det gäller avsnitten om en flexibel och uthållig rennäring respektive goda förutsättningar för samisk kultur har regeringen konsulterat Sametinget i enlighet med lagen (2022:66) om konsultation med det samiska folket.

Inriktningen och målen för regeringens politik för klimatanpassning

Regeringen bedömer att åtgärder för att minska klimatrelaterade risker i första hand bör hanteras av dem som är berörda och ansvariga i enlighet med närhetsprincipen. Ansvaret för att klimatanpassa ligger således framför allt på lokal nivå, där mark- och fastighetsägare ansvarar för skydd av egendom, och kommuner ansvarar för den fysiska planeringen. Risker som kan hanteras genom klimatanpassning är ofta lokala och specifika och varje aktör måste utifrån sin verksamhet och lokala förhållanden analysera vilka åtgärder som bör prioriteras.

Regeringen bedömer vidare att arbetet behöver vara vetenskapligt baserat, genomföras med ett helhetsperspektiv och samordnas med berörda aktörer. Enligt regeringen behöver följande utmaningar hanteras:

- översvämningar, högre vattenflöden och havsnivåhöjningar som hotar samhälle, infrastruktur och näringsliv
- höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur
- osäker tillgång till vatten av tillräcklig mängd och god kvalitet för enskilda, samhälle och näringsliv
- ras, skred och erosion som hotar samhälle, infrastruktur och näringsliv
- torka och bränder som hotar samhälle, infrastruktur och näringsliv
- ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter
- klimatförändringarnas effekter på biologisk mångfald som påverkar ekosystemens resiliens och möjligheten att tillhandahålla ekosystemtjänster
- klimateffekter som hotar en trygg energi- och livsmedelsförsörjning
- klimateffekter som påverkar förutsättningar för finans- och försäkringsbranschen
- globala klimateffekter som påverkar handel, livsmedelsproduktion, immigration, internationella relationer och säkra livsmiljöer.

Som skäl anför regeringen bl.a. att bedömningen av vilka risker som är angelägna att hanteras baseras på vetenskap samt myndigheters underlag om klimatförändringarnas effekter. Utvecklingen för Sveriges klimat är kopplad till den globala klimatpåverkan. Temperaturökningen i Sverige har hittills varit ungefär dubbelt så snabb som den genomsnittliga globala uppvärmningen. Mycket tyder på att det mönstret kommer att bestå.

När det gäller regeringens politik för klimatanpassning för strategiperioden är regeringens inriktning följande. För att påskynda klimatanpassningsåtgärder avser regeringen att verka för att

- tydliga och ändamålsenliga mål och uppföljningssystem etableras för ett effektivt klimatanpassningsarbete
- ansvaret för klimatanpassningsarbetet är tydligt fördelat
- relevanta aktörer har rådighet inom sitt ansvarsområde och goda förutsättningar att ta sitt ansvar
- tydliggöra om och i så fall när det är ändamålsenligt att staten samordnar insatser eller deltar i finansiering av anpassningsåtgärder
- statliga myndigheter påskyndar arbetet med konkreta anpassningsåtgärder i samhället
- hänsynen till naturmiljön integreras och synergier tas tillvara i arbetet med klimatanpassning
- synergier och samordningsvinster med arbetet för förebyggande av naturolyckor, krisberedskap och försörjningsberedskap tas till vara
- relevanta delar av näringslivet involveras i klimatanpassningsarbetet.

I fråga om målen för regeringens politik för klimatanpassning är regeringens inriktning följande. Med en samhällsekonomiskt effektiv, strategisk och åtgärdsinriktad klimatanpassning fungerar samhället väl i det förändrade klimatet. Naturmiljön har god förmåga att återhämta sig och ekosystemens resiliens har stärkts. Samhällets aktörer, inklusive privata och offentliga på alla administrativa nivåer, hanterar risker, sårbarheter och möjligheter i sitt beslutsfattande. Klimatanpassning är integrerad i relevanta verksamheter och ansvarsområden.

Som skäl för inriktningen anför regeringen att i den tidigare klimatanpassningsstrategin (prop. 2017/18:163) fastslogs ett mål för samhällets anpassning till ett förändrat klimat. Nationella expertrådet för klimatanpassning anser att det anpassningsmålet är för vagt och att det ger klimatanpassningen en osäker status. Expertrådet anser att ett reviderat anpassningsmål bör rikta sig till och vägleda alla administrativa nivåer och privata aktörer. Expertrådet menar även att målet inte endast bör handla om att integrera analys och planering av åtgärder utan också om genomförande av klimatanpassningsåtgärder inom ramen för ordinarie verksamhet. Regeringen delar expertrådets bedömning och reviderar det nationella klimatanpassningsmålet för att öka tydligheten, inkludera alla samhällsaktörer, betona vikten av åtgärder, underlätta prioritering och bidra till en samlad resultatredovisning.

De vägledande principerna, som beskrevs i den tidigare nationella strategin för klimatanpassning, är aktuella även fortsättningsvis. Genom att använda de vägledande principerna för anpassningsarbetet anser regeringen att det finns förutsättningar för att undvika missanpassning.

Ansvarsfördelning och samordning

För att uppnå ett klimatanpassat samhälle och ett effektivt klimatanpassningsarbete understryker regeringen att alla relevanta aktörer behöver veta vart samhället är på väg, hur kartan ser ut, vem som leder arbetet samt vem som betalar. På kort sikt ska regeringen vidta åtgärder för att öka tydligheten när

det gäller riktning, mål, ansvar, rådighet, kostnader, finansiering, uppföljning och utvärdering av resultat för att förbättra förutsättningarna för samhällets aktörer att planera och genomföra nödvändiga fysiska och andra anpassningsåtgärder. Åtgärder behöver ofta genomföras i samverkan mellan olika aktörer och över olika geografiska och administrativa gränser.

Regeringen avser att se över hur tydlighet och riktlinjer på nationell nivå kan underlätta samverkan mellan aktörer på lokal och regional nivå. Arbetet med kunskapsförsörjning är viktigt även fortsättningsvis och nationella myndigheter har en central roll i att initiera, stödja och utvärdera arbetet med klimatanpassning. För att samhället effektivt ska kunna minska sårbarheter med ett förändrat klimat behöver klimatanpassning vara en integrerad del av flera olika politik- och verksamhetsområden.

När det gäller ansvar och kostnader anför regeringen att arbetet även behöver utgå från behov med ett längre perspektiv. På längre sikt är det sannolikt att olika aktörer i samhället kommer att behöva ta ställning till huruvida storskaliga klimatanpassningsinvesteringar ska genomföras. Ansvar för beslut om klimatinvesteringar vilar ofta på många aktörer och behöver därför samordnas. Med flera aktörer kan ett gemensamt ansvar för kostnader behövas. Arbetet på kort sikt syftar till att underlätta vidtagande av åtgärder här och nu men också bidra till att ta fram bättre underlag och skapa struktur i arbetet med de viktiga beslut som måste fattas på något längre sikt.

Regeringen framhåller vidare att risker och sårbarheter skiljer sig åt runt om i Sverige och kan variera även på lokal nivå. Ansvar för klimatanpassning ligger framför allt på lokal nivå, där mark- och fastighetsägare ansvarar för skydd av sin egendom och kommuner ansvarar för den fysiska planeringen. Vilka risker och sårbarheter för klimatförändringarnas effekter som behöver hanteras bedöms därför bäst på lokal nivå. Kommunerna, inklusive kommunala företag, har en central roll i arbetet med klimatanpassning i och med sitt planmonopol och genom sitt ansvar för gator samt vatten- och avlopssystem.

Regeringen framhåller även att ansvaret för att förebygga och återställa skador på grund av extrema väderhändelser inte skiljer sig från ansvaret för annan riskbedömning, krisberedskap och krishantering i samhället. Grundprincipen är att ansvaret för skydd av egendom i första hand ligger på egendomens ägare. Det gäller alla fastighetsägare, såväl enskilda personer som företag och myndigheter. Därmed skapas incitament att undvika byggande i riskfyllda områden och att vidta lämpliga skyddsåtgärder. Emellertid innebär detta ansvar att såväl enskilda fastighetsägare som juridiska personer som äger fastigheter kan drabbas hårt, då anpassningsåtgärder kan vara kostsamma och svåra att genomföra. Det kan därmed finnas behov av att se över om det är motiverat att kommuner, regioner och i vissa fall staten behöver ta ett större ansvar för att samordna och helt eller delvis finansiera klimatanpassningsåtgärder, eller bistå i förhandling om rimliga kostnadsdelnings- och finansieringsmodeller.

För att kunna bedöma om det är motiverat med ytterligare statliga insatser och stöd till kommunerna anser regeringen att det behövs bättre underlag för beslutsfattande. Sådana underlag omfattar 1) regelbundet uppdaterade klimat- och sårbarhetsanalyser, 2) bedömning av risker kopplade till riksintressen, samt 3) analys av möjliga åtgärder och kostnads-nyttoanalyser. Utifrån sådana underlag kan regeringen och riksdagen fatta välgrundade beslut om huruvida statlig finansiering är motiverad och vidare prioritera mellan sådana eventuella investeringar. Regeringen avser därför att inrikta arbetet på att tydliggöra ansvar, och under vilka förutsättningar olika aktörer bör få utökat ansvar och mandat, samt att ta fram underlag om risker, åtgärder och kostnader.

Specifikt i fråga om vattenförvaltning anser regeringen att hantering av t.ex. översvämningar kräver såväl kunskap om vattnets vägar som kunskap om utsatta och sårbara platser och funktioner inom avrinningsområdet. Det kräver ökad samverkan över kommun- och länsgränser för att på ett effektivt sätt identifiera åtgärder, dela resurser och utbyta kompetens och erfarenheter. För ett framgångsrikt åtgärdsarbete krävs ett väl utvecklat och fungerande samarbete mellan de aktörer som på olika sätt arbetar med eller påverkar vattnet inom avrinningsområdet. Regeringen har därför gett Havs- och vattenmyndigheten ett regeringsuppdrag att under 2024–2026 vidareutveckla samordningen av vattenfrågor mellan dels olika aktörer, dels olika regleringar för att underlätta och koordinera åtgärdsarbetet inom kust- och avrinningsområden.

När det gäller samverkan med näringslivet anför regeringen att företagens innovationskraft bidrar med utveckling och spridning av konkreta anpassningslösningar. Åtgärder kan också utformas utifrån näringslivets behov och med privat delfinansiering. Regeringen anser att möjligheterna med ett förändrat klimat ska tas till vara, medan hot och risker ska bemötas på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt. Samarbete med aktörer i andra länder behöver fortsätta för att stärka motståndskraften globalt.

Inkluderande klimatanpassning

Regeringen avser att verka för att skapa förutsättningar för att ett effektivt arbete med klimatanpassning även är inkluderande och inte förstärker ojämlikhet och utanförskap.

Som skäl för inriktningen anför regeringen bl.a. följande. I Parisavtalets inledning understryks det att när parterna vidtar åtgärder för att motverka klimatförändringen bör parterna respektera, främja och beakta sina respektive skyldigheter i fråga om bl.a. mänskliga rättigheter, rätten till hälsa, urfolkens rättigheter, lokala samhällen, migranter, barn och personer med funktionsnedsättning.

Regeringen påminner om att i EU:s klimatanpassningsstrategi understryks behovet av att uppnå s.k. just resilience, som betonar de sociala dimensionerna av klimatanpassningen. EU:s strategi beskriver bl.a. att äldre och socialt

marginaliserade personer har olika anpassningsförmåga. Ur ett folkhälso-perspektiv, och för att inte förstärka ojämlikhet och utanförskap, bör dessa människors situation beaktas vid utformning av anpassningsåtgärder.

Regeringen framhåller att enligt Nationella expertrådet för klimat-anpassning är det få kommuner som arbetar med att analysera rättvise- och jämställdhetsaspekter i sitt arbete med klimatanpassning. Samtidigt påpekar expertrådet att riktlinjer om att inkludera sådana aspekter skulle kunna försvåra klimatanpassningsarbetet eftersom det finns en osäkerhet kring hur man bör göra det. Regeringen instämmer i att det finns ett behov av vägledning som underlättar för kommuner att bedöma hur rättvise- och jämställdhets-aspekter kan inkluderas i klimatanpassningsarbetet. Därför avser regeringen att verka för att myndigheter bidrar till vägledning om hur man kan bedriva ett effektivt arbete med klimatanpassning som även är inkluderande och inte förstärker ojämlikhet eller utanförskap.

Regeringen redovisar därutöver att parterna enligt Parisavtalet ska arbeta för att öka allmänhetens medvetenhet, deltagande och tillgång till information i frågor som rör klimatförändringarna. Enligt regeringen är förankring och acceptans avgörande för att genomföra klimatanpassningsåtgärder som på-verkar flera fastighetsägare och berörda aktörer. Hänsyn behöver tas till människors olika förutsättningar och intressen. Det behöver finnas en reell möjlighet för berörda att delta i arbetet och påverka klimatanpassningsarbetets inriktning. När allmänheten involveras och får ökad förståelse för varför åtgärder behöver vidtas ökar chanserna för att medborgarna ska acceptera de förändringar som krävs. Flera svenska myndigheter och kommuner arbetar med att sprida information om klimatförändringar och klimatanpassning.

Klimatanpassning och det klimatpolitiska ramverket

När det gäller synergier och samordning med klimatpolitiken anför regeringen följande. Klimatarbetet består av att 1) minska utsläppen av växthusgaser för att minimera klimatförändringar och dess effekter, 2) anpassa samhället till de klimatförändringar och effekter som inte kan undvikas och 3) förbereda sam-hället för att hantera de konsekvenser som inte gått att förutse eller som samhället inte har anpassats till.

Regeringen framhåller att med klimathandlingsplanen (skr. 2023/24:59) visar regeringen hur Sverige kan kombinera ekonomisk tillväxt med klimat-målet om att nå hela vägen till nettonollutsläpp senast 2045. Regeringen anser att arbetet med att ställa om samhället till nettonollutsläpp ska samordnas i högre utsträckning med civilt försvar, krisberedskap och klimatanpassning så att resurser används effektivt, att åtgärder inom ett område inte inverkar negativt på ett annat och att synergieffekter tas till vara. Samordning kan t.ex. omfatta utformning av mål, styrning av myndigheter, uppföljning och rappor-tering.

Sverige som internationell aktör

När det gäller Sverige som internationell aktör är regeringens inriktning att även i fortsättningen ha ett ambitiöst globalt engagemang i anpassningsfrågor i enlighet med Parisavtalet och andra globala överenskommelser. Regeringen avser att utöka och effektivisera svenskt klimatbistånd samt i större utsträckning mobilisera annat kapital. Klimatbiståndets katalytiska effekt ska stärkas bl.a. genom mobilisering av privat kapital och teknisk innovation.

Regeringen framhåller att klimatanpassning kan kräva stora investeringar i utvecklingsländer. Regeringen avser därför att stödja utvecklingen av lokal kapacitet, förbättra förutsättningarna för finansmarknader, resursmobilisering och investeringar. Regeringen avser även att via utvecklingsfinansieringen arbeta för att stärka motståndskraften mot klimatförändringarna genom anpassningsinsatser i utsatta samhällen och bidra till ett globalt stärkande av föregripande insatser i klimatrelaterade humanitära kriser. Inom ramen för samarbetet på regional, EU- och FN-nivå kommer regeringen att driva på för ett ambitiöst och effektivt klimatanpassningsarbete.

Motionerna

Strategins och handlingsplanens framtagande

I kommittémotion 2023/24:2629 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 7 framhålls behovet av att regeringen uppdaterar Sveriges klimatanpassningsstrategi. Motionärerna beklagar att Sverige hittills har haft för tvivlat svårt att ta höjd för de risker och kostnader som det förändrade klimatet för med sig.

I kommittémotion 2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 1 föreslår motionärerna att Sverige antar en handlingsplan för förbättrad klimatberedskap där konkreta åtgärder identifieras. Motionärerna anser att regeringens nya klimatanpassningsstrategi och handlingsplanen för de kommande fem åren saknar riktig viljeinriktning. Motionärerna poängterar att det som inte görs nu när det gäller klimatomställning och klimatanpassning får framtida generationer betala dyrt för.

Enligt kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 1 ska regeringen skyndsamt återkomma till riksdagen med en strategi i form av en proposition med konkreta förslag till beslut i linje med rekommendationerna från Nationella expertrådet för klimatanpassning. Motionärerna anser att regeringens klimatanpassningsarbete är bristfälligt och att strategin borde anamma ett transformativt perspektiv som konkret stärker incitamenten för det fortsatta förberedande anpassningsarbetet såväl som för vidtagandet av konkreta anpassningsåtgärder.

I samma motion yrkande 3 föreslås det att regeringen inrättar en bred parlamentarisk grupp som kan skapa långsiktighet i klimatanpassningsarbetet och därmed även skapa långsiktiga spelregler för privata aktörer, myndigheter,

regioner och kommuner. Ett likalydande yrkande presenteras i kommittémotion 2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 1.

I motion 2023/24:1356 av Lars Isacson (S) yrkande 2 föreslås det att regeringen överväger att initiera en bred granskning av klimatanpassningsstrategin för att hantera nuvarande och framtida utmaningar, med särskilt fokus på att stärka skyddet och stödet för enskilda medborgare och samhällen. På liknande sätt framhålls det i motion 2023/24:1719 av Johan Büser (S) att klimatanpassningsarbetet måste fortsätta med en uppdaterad konsekvensanalys.

Inriktningen och målen för regeringens politik för klimatanpassning

Enligt kommittémotion 2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 2 är tydligare lagstiftning, mer samordning mellan myndigheter, fler styrmedel, breda lösningar och investeringar snarare än skattesänkningar vägen framåt för att klara de stora miljöproblemen och anpassa samhället till ett förändrat klimat.

I kommittémotion 2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 28 framhålls vikten av fler klimatanpassningsåtgärder för ett mer motståndskraftigt och robust samhälle. Klimatförändringarna innebär att åtgärder behöver vidtas för att anpassa alla delar av vårt samhälle, t.ex. samhällsplanering, fysisk planering, va-system, energiförsörjning, skogsbruk och jordbruk, industrier och besöksnäring.

Enligt kommittémotion 2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 2 behöver regeringen öka takten i arbetet med att klimatanpassa hela samhället för att möta effekterna av klimatförändringarna. Effekterna av klimatförändringarna fordrar långtgående anpassningsåtgärder för att kunna upprätthålla mänsklig säkerhet.

Enligt kommittémotion 2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 40 behöver regeringen stärka arbetet med klimatanpassning på flera fronter för att Sverige ska stå bättre rustat inför klimatkrisens konsekvenser. Ett likalydande förslag förs fram i kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 38.

På liknande sätt anförs det i partimotion 2023/24:996 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 100 att riksdagen bör uppmana regeringen att brett stärka arbetet med klimatanpassning för att Sverige ska stå bättre rustat inför klimatkrisens katastrofala konsekvenser. Arbetet med klimatanpassning behöver stärkas på flera fronter. Enligt samma motion yrkande 101 behöver regeringen omhändertaga rekommendationerna från Nationella expertrådet för klimatanpassning för att ytterligare systematisera klimatanpassningsarbetet. Miljöpartiet ser behov av sektorsstrategier såväl som riktlinjer för kommunernas arbete med att utvärdera risker och ta fram handlingsplaner.

Även i motion 2023/24:1356 av Lars Isacson (S) yrkande 3 framhålls betydelsen av att Sverige klimatanpassas bättre.

Ansvarsfördelning och samordning

I kommittémotion 2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 5 i denna del anförs att en nationell samordningsfunktion bör inrättas för effektiv samordning inom arbetet med klimatanpassning där målet är att skydda de mest sårbara och säkerställa ett inkluderande samhälle.

Enligt kommittémotion 2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 15 bör regeringen genomföra en översyn av den nationella klimatanpassningsstrategin för att skapa en tydligare ansvarsfördelning mellan styrvåerna. Motionärerna anser att ansvarsrollerna behöver förtydligas för att möjliggöra ansvarsutkrävande. Motionärerna vill också stärka möjligheten för områden med liknande utmaningar att utbyta bästa praxis. Enligt samma motion yrkande 22 i denna del bör regeringen tillsätta en utredning om översyn av långsiktiga ansvarsmodeller i klimatarbetet.

I kommittémotion 2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 3 i denna del anförs att myndigheternas roller och ansvar behöver tydliggöras. Motionärerna beklagar att ansvarsfördelningen för kostnader för både förebyggande åtgärder och skador är otydlig. Genom lagstiftning behöver ansvarsfördelningen i klimatanpassningsarbetet tydliggöras.

På liknande sätt framhålls det i kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 11 i denna del att myndigheternas roller och ansvar behöver tydliggöras. Regeringen bör snarast tydliggöra vilket ansvar staten ska ta, i relation till andra aktörer, i arbetet med att rusta Sverige mot klimatförändringarna. Det klimatledarskap som motionärerna anser krävs för att rusta hela landet för ett framtida klimat saknas i regeringens skrivelse. Motionärerna tillägger i yrkande 12 att regeringen även bör tydliggöra ansvarsförhållanden när det gäller genomförandet av förebyggande åtgärder såväl som uppkomna skador. Motionärerna påpekar att samtidigt som ansvaret är otydligt är kostnaderna för åtgärder ofta relativt höga.

Inkluderande klimatanpassning

Enligt kommittémotion 2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 6 är det viktigt att klimatanpassningsstrategin fungerar för vanligt folk i hela landet. Motionärerna betonar behovet av ett solidariskt ansvarstagande och en rättvis omställning i arbetet med att stärka de klimatsäkrande åtgärderna ytterligare.

Klimatanpassning och det klimatpolitiska ramverket

Enligt kommittémotion 2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 17 bör regeringen verka för en inkludering av klimatanpassning i det befintliga klimatpolitiska ramverket inklusive klimatlagen.

Kompletterande uppgifter

Ett samhälle anpassat till klimatförändringarna

Som redovisas ovan gav regeringen den 20 mars 2024 en särskild utredare i uppdrag att analysera och vid behov föreslå ny eller anpassad lagstiftning för att effektiva klimatanpassningsåtgärder ska kunna vidtas (dir. 2024:31). Uppdraget omfattar frågor om ansvarsfördelning och samverkan. Regeringen framhåller att klimatrelaterade risker generellt behöver hanteras över stora områden. På vilket sätt klimatanpassningsåtgärder kan vidtas och vem som bär ansvaret för att vidta dem beror bl.a. på vem som har rådighet över området och hur den pågående markanvändningen är reglerad. Regeringen redovisar att enligt SMHI:s undersökningar upplever över 70 procent av kommunerna en otydlig ansvarsfördelning och otillräcklig samordning mellan staten, kommunerna, fastighetsägare och andra aktörer. Utredaren ska därför bl.a.

- bedöma om det är motiverat och finns möjlighet att ge kommunerna ett samordningsansvar för klimatanpassningsåtgärder som berör den byggda miljön inom kommunens geografiska område och, om detta bedöms motiverat, lämna förslag på hur ett sådant ansvar kan utformas
- särskilt beakta förutsättningarna för mellankommunal samverkan vid planering och vidtagande av klimatanpassningsåtgärder som berör två eller flera kommuner
- vid behov lämna förslag för att fastighetsägare ska kunna genomföra och samarbeta om klimatanpassningsåtgärder med eller utan stöd från kommunen.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2025.

Utskottets ställningstagande

Strategins och handlingsplanens framtagande

Utskottet konstaterar att Nationella expertrådets rapport utgör det primära underlaget till den reviderade nationella strategin för klimatanpassning. Utskottet noterar även att skrivelsens utformning bygger på myndigheternas expertis och på utfallet av dialoger med bl.a. myndighetsnätverket för klimatanpassning, länsstyrelsernas klimatanpassningsnätverk och Sametinget. Utskottet bedömer att den strategi och handlingsplan som regeringen nu presenterat därmed vilar på ett gediget och väl avvägt underlag.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2023/24:903 (MP) yrkande 1, 2023/24:1356 (S) yrkande 2, 2023/24:1719 (S), 2023/24:2629 (S) yrkande 7, 2023/24:2856 (MP) yrkandena 1 och 3 samt 2023/24:2858 (S) yrkande 1.

Inriktningen och målen för regeringens politik för klimatanpassning

I handlingsplanen tydliggör regeringen att en av grunderna i Sveriges klimatanpassningsarbete ska vara närhetsprincipen, vilket innebär att åtgärder för att

minska klimatrelaterade risker i första hand hanteras av dem som är berörda och ansvariga. Utskottet delar regeringens bedömning att risker som kan hanteras genom klimatanpassning ofta är lokala och specifika och att varje aktör utifrån sina egna förhållanden måste analysera vilka åtgärder som bör prioriteras. Utskottet ser positivt på att regeringen understryker att arbetet ska vara vetenskapligt baserat, genomföras med ett helhetsperspektiv och samordnas med berörda aktörer.

När det gäller målsättningen för klimatanpassningsarbetet ser utskottet mycket positivt på att regeringen i linje med rekommendationerna från Nationella expertrådet för klimatanpassning nu reviderar det nationella klimatanpassningsmålet. Utskottet ser positivt på att det reviderade målet ökar tydligheten i klimatanpassningsarbetet och att det betonar vikten av att åtgärder inte bara planeras utan också vidtas. Utskottet bedömer att det tydliggörande som regeringen gör i fråga om inriktningen och målen för klimatanpassningsarbetet kommer att förbättra förutsättningarna för ett effektivt åtgärdsarbete avsevärt.

Utskottet ansluter sig till regeringens framställning av inriktningen och målen för det nationella klimatanpassningsarbetet. Utskottet delar även regeringens beskrivning av vilka huvudsakliga utmaningar som behöver hanteras på kort såväl som lång sikt. Därmed ser utskottet inget skäl att förorda något av de förslag som väckts i motionerna 2023/24:903 (MP) yrkande 40, 2023/24:996 (MP) yrkandena 100 och 101, 2023/24:1356 (S) yrkande 3, 2023/24:2450 (MP) yrkande 2, 2023/24:2456 (C) yrkande 28, 2023/24:2856 (MP) yrkande 38 och 2023/24:2858 (S) yrkande 2. Motionsyrkanden avstyrks.

Ansvarsfördelning och samordning

Utskottet instämmer i regeringens bedömning av vikten av att alla relevanta aktörer vet vart samhället är på väg, hur kartan ser ut, vem som leder arbetet samt vem som betalar. Utskottet välkomnar att regeringen avser att vidta åtgärder för att öka tydligheten i fråga om bl.a. ansvar, rådighet, kostnader och finansiering för att på så sätt förbättra förutsättningarna för samhällets aktörer att planera och genomföra nödvändiga fysiska och andra anpassningsåtgärder. I den nyligen tillsatta utredningen om effektiva klimatanpassningsåtgärder är syftet att bidra till ett samhälle som är bättre rustat för klimatförändringarnas effekter, bl.a. genom att bedöma om det är motiverat och finns möjlighet att ge kommunerna ett samordningsansvar för klimatanpassningsåtgärder som berör den byggda miljön. Utskottet kommer att följa resultatet av detta arbete med stort intresse.

När det gäller förslagen om att tydliggöra ansvarsförhållandena i arbetet med att vidta klimatanpassningsåtgärder noterar utskottet att likalydande yrkanden har behandlats av civilutskottet tidigare under valperioden. Civilutskottet avstyrkte förslagen med hänvisning till pågående arbete och kammaren följde civilutskottets förslag.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2023/24:903 (MP) yrkande 3 i denna del, 2023/24:2453 (C) yrkandena 15 och 22 i denna del, 2023/24:2856 (MP) yrkandena 11 i denna del och 12 samt 2023/24:2858 (S) yrkande 5 i denna del.

Inkluderande klimatanpassning

De sociala dimensionerna av klimatanpassning har en framträdande position i Parisavtalet såväl som EU:s klimatanpassningsstrategi. Regeringens inriktning på att skapa förutsättningar för att ett effektivt arbete med klimatanpassning även är socialt inkluderande och inte förstärker ojämlikhet och utanförskap är i linje med dessa åtaganden. Utskottet noterar särskilt att regeringen avser att verka för att myndigheter bidrar till vägledning om hur man kan bedriva ett effektivt klimatanpassningsarbete som även är socialt hållbart.

Mot denna bakgrund ser utskottet ingen anledning att förorda någon åtgärd så som det föreslås i motion 2023/24:2858 (S) yrkande 6. Yrkandet avstyrks.

Klimatanpassning och det klimatpolitiska ramverket

Utskottet anser att det finns tydliga synergier mellan regeringens politik för klimatanpassning och klimathandlingsplanen samt EU:s klimatlag. Klimatarbetet innefattar en bredd av åtgärder, där utsläppsminskningar och anpassning av samhället till de klimatförändringar och effekter som inte kan undvikas går hand i hand. Utskottet påminner om att i skrivelsen framhåller regeringen att arbetet med att ställa om samhället till nettonollutsläpp ska samordnas i högre utsträckning med bl.a. klimatanpassning så att resurser används effektivt, att åtgärder inom ett område inte inverkar negativt på ett annat och att synergieffekter tas till vara.

Därmed bedömer utskottet att syftet med det förslag som väckts i motion 2023/24:2453 (C) yrkande 17 redan är uppfyllt. Yrkandet avstyrks.

Finansiering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om finansieringsmodeller, anpassningsrisker i finanssektorn och statlig finansiering av klimatanpassningsåtgärder inklusive nya statliga stöd.

Jämför reservation 13 (C), 14 (MP), 15 (MP), 16 (V, MP), 17 (C) och 18 (MP).

Skrivelsen

Finansieringsmodeller

I fråga om förbättrade möjligheter att klimatanpassa samhället är regeringens inriktning att stärka möjligheterna till ett effektivt klimatanpassningsarbete genom att utreda och vid behov föreslå ny eller anpassad lagstiftning som förtydligar och möjliggör långsiktiga ansvars- och finansieringsmodeller utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat. Regeringen avser också att initiera arbete för bättre beslutsunderlag om samhällets klimatanpassning. Det innefattar analyser av risker och sårbarheter, särskilt när det gäller riksintressen och samhällsviktig verksamhet, vilka klimatanpassningsåtgärder som kan minska sårbarheten för klimatförändringarnas effekter samt kostnads-nyttoanalyser för att underlätta bedömningen av eventuella behov av statlig finansiering av vissa insatser.

Som skäl för sin inriktning redovisar regeringen att det konstaterades i betänkandet *Vem har ansvaret?* (SOU 2017:42) att det finns ett behov av att utreda de komplexa frågor som handlar om ansvarsfördelning och finansieringslösningar. Regeringen har därför tillsatt en särskild utredare som ska föreslå ny eller anpassad lagstiftning för att effektiva klimatanpassningsåtgärder ska kunna vidtas. Syftet är att bidra till ett samhälle bättre rustat för klimatförändringarnas effekter. Utredaren ska även identifiera möjliga finansieringsmodeller för att långsiktigt fördela kostnaderna mellan de aktörer som drar nytta av klimatanpassningsåtgärden.

Regeringen påminner om att Nationella expertrådet för klimatanpassning har pekat på att det i dagsläget inte finns några övergripande beräkningar eller uppskattningar av investeringsbehovet för klimatanpassning i Sverige. Det finns i dagsläget inte heller förutsättningar för att göra en traditionell kostnads-nyttoanalys av klimatanpassningsåtgärder på nationell nivå. Finanspolitiska rådet bedömer att den årliga kostnaden för klimatanpassning hamnar under 5 miljarder kronor och att det är oklart hur stor del som behöver offentlig finansiering. Finanspolitiska rådet bedömer även att mer kunskap behövs om klimatanpassningskostnader som helt eller delvis behöver offentlig finansiering och att en utredning snarast behöver tillsättas för att analysera frågan.

Regeringen delar bedömningen att det befintliga underlaget inte är heltäckande och behöver kompletteras utifrån uppdaterade klimatdata, risk- och

sårbarhetsanalyser och erfarenheter från vidtagna klimatanpassningsåtgärder. Det skulle minska osäkerheterna i kostnadsberäkningar. Regeringen anser att det i undantagsfall kan det vara lämpligt att överväga om staten helt eller delvis ska finansiera eller bistå i förhandlingar om rimliga kostnadsdelnings- och finansieringsmodeller. Det kan t.ex. handla om åtgärder som avser ett stort område som omfattar flera kommuner eller län, åtgärder som innebär skydd av områden av nationellt intresse eller omfattande åtgärder som överstiger kommuners betalningsförmåga inom en rimlig tidsperiod. För att kunna bedöma om det finns ett behov av statliga insatser behövs bättre underlag för beslutsfattande, t.ex. regelbundet uppdaterade klimat- och sårbarhetsanalyser, bedömning av risker kopplade till riksintressen och samhällsviktig verksamhet samt analys av möjliga åtgärder och kostnads-nyttanalyser för olika alternativ, inklusive referensfall utan åtgärd. Utifrån sådana underlag kan regeringen och riksdagen fatta välgrundade beslut om eventuell statlig finansiering och prioritering av investeringar.

Anpassningsrisker i finanssektorn

I fråga om verktyg på finansmarknaden är regeringens inriktning att fortsätta att bevaka och delta i utvecklingen av relevanta finansieringsinstrument som kan möjliggöra eller underlätta klimatanpassningsåtgärder, inte minst genom EU-samarbetet.

Regeringen påminner om att det finansiella systemets grundläggande funktioner är att förmedla betalningar, omvandla sparande till finansiering och göra det möjligt att hantera risker. Det finansiella systemet kan i dessa avseenden bidra till klimatanpassningen. Det finns en rad tänkbara finansieringsinstrument som kan användas för att finansiera klimatanpassning. Utöver gängse instrument nämner Nationella expertrådet för klimatanpassning i sin rapport fonder, gräsrotsfinansiering, gröna obligationer, gröna lån och finansiering via statlig skatt. Som ett första steg har regeringen tillsatt en utredning för att förtydliga och möjliggöra långsiktiga ansvars- och finansieringsmodeller (se redovisning i tidigare avsnitt).

När det gäller anpassningsrisker i finanssektorn och försäkringsbranschen är regeringens inriktning att fortsätta verka för att klimatrelaterade risker kan omhändertas av den finansiella marknaden, bl.a. genom utökad transparens för att möjliggöra välinformerade kreditgivnings- och investeringsbeslut. Regeringen avser även att fortsätta verka för att på försäkringsmarknaden klargöra ansvarsfrågor och risker för väderrelaterade skador för att bibehålla en god tillgång till försäkringar mot skador till följd av väderhändelser samt för att värna en sund och stabil försäkringsmarknad. Regeringen avser att påbörja ett arbete med att analysera åtgärder som kan skapa incitament för fastighetsägare och byggprojektörer att förebygga klimatrelaterade risker och som bidrar till lättillgänglig och jämförbar information om fastigheters klimatrelaterade risker.

Statlig finansiering av klimatanpassningsåtgärder

I fråga om statliga finansieringsmöjligheter som bidrar till klimatanpassningsarbetet redovisar regeringen att flera offentliga finansieringskällor i dag används i klimatanpassningsarbetet. Satsningar görs på lokal, regional och nationell nivå. Det finns även medel att tillgå genom EU-budgeten eller internationella finansiella institutioner. Förebyggande insatser är avgörande för att minska framtida skadekostnader och är därmed ofta ekonomiskt fördelaktiga.

Regeringen redovisar att på EU-nivå finns bl.a. Europeiska investeringsbanken som kan tillhandahålla finansiering och tekniskt stöd till investeringar för klimatanpassning. För EU:s långsiktiga finansieringsramverk är målet att 30 procent ska bidra till klimatområdet och för 2026–27 är målet att 10 procent allokeras till biologisk mångfald. Kommissionen håller på att ta fram ett spårssystem för att följa medlemsländernas allokering. Medlen kan bl.a. användas för etablering av s.k. naturbaserade lösningar, t.ex. anläggande av våtmarker.

På nationell nivå avsätter regeringen medel genom statsbudgeten som finansierar åtgärder som antingen direkt eller indirekt har en klimatanpassningsdimension. Bland annat kan kommuner ansöka om statsbidrag enligt förordningen (2022:1395) om statsbidrag till kommuner för förebyggande åtgärder mot naturolyckor. Förordningen innehåller bestämmelser om statsbidrag till kommuner för kostnader för förebyggande åtgärder mot naturolyckor och sätter ramarna för bidragets hantering. Bidraget omfattar fysiska åtgärder som vidtas på förhand för att förebygga eller minska risken för naturolyckor och avser olyckor som beror på naturhändelser i form av översvämning, ras, skred eller erosion. Statsbidrag som lämnas med stöd av förordningen ska bl.a. syfta till att värna människors liv och hälsa samt hindra skador på egendom och miljö.

Regeringen framhåller att i Riksrevisionens granskningsrapport Statens insatser för klimatanpassning av den byggda miljön (RiR 2022:29) rekommenderades regeringen att se till att statsbidraget för naturolyckor går till de nationellt mest angelägna projekten. Mot bakgrund av detta har MSB tagit fram en inriktning för hanteringen av anslaget som bl.a. slår fast att statsbidraget ska lämnas till åtgärder som uppfyller bidragets krav och syfte, åtgärder som är planerade och prioriterade och åtgärder som är kostnadseffektiva och samhällsnyttiga.

Motionerna

Finansieringsmodeller

Enligt kommittémotion 2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 16 i denna del bör regeringen utreda möjliga nya finansieringsmodeller för kommunernas klimatanpassningsarbete både på kort och på lång sikt. Motionärerna understryker behovet av att säkerställa såväl kort- som långsiktig finansiering av insatser som kommer att behövas för att anpassa vårt samhälle.

I samma motion yrkande 22 i denna del föreslås det att regeringen tillsätter en utredning av långsiktiga finansieringsmodeller i klimatarbetet.

Enligt kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 6 bör relevanta myndigheter utreda samfinansieringslösningar mellan offentliga och privata aktörer. Motionärerna poängterar att finansiering av klimatanpassningsåtgärder kommer att behövas på kort och på lång sikt. Nationella expertrådet för klimatanpassning pekar på ett antal tänkbara långsiktiga finansieringslösningar, bl.a. att just samfinansieringslösningar mellan offentliga och privata aktörer bör utredas. Ett likalydande förslag presenteras i kommittémotion 2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 35.

Anpassningsrisker i finanssektorn

Enligt kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 9 måste klimatanpassningsperspektivet stärkas i finansiella ramverk. Motionärerna tillägger i yrkande 10 att regeringen bör ge relevanta myndigheter i uppdrag att föreslå hur finanssektorns arbete med klimatrelaterade risker ska säkras. Motionärerna efterlyser dels att det finanspolitiska ramverket och den offentliga finansens hållbarhet ses över, dels att klimatredovisningen som årligen presenteras i budgetpropositionen utökas till att även inkludera klimatanpassning. Enligt motionärerna behövs det även stärkta incitament för klimatanpassning kopplat till finansiell verksamhet.

Statlig finansiering av klimatanpassningsåtgärder inklusive nya statliga stöd

Enligt kommittémotion 2023/24:2851 av Rickard Nordin (C) ska regeringen säkerställa en tillräcklig finansiering av de klimatanpassningsåtgärder som behövs för att skydda samhällsviktig infrastruktur och samhällsviktiga verksamheter till följd av klimatförändringarna. Motionärerna välkomnar regeringens handlingsplan för klimatanpassning, men enligt motionärerna kommer den till korta inom den absolut viktigaste delen av klimatanpassningsarbetet: tillräcklig och långsiktig finansiering av åtgärderna.

I partimotion 2023/24:996 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 103 understryks vikten av att regeringen skapar förutsättningar för långsiktig statlig finansiering för klimatanpassningsåtgärder. Vid sidan om det ansvar som kommuner och enskilda fastighetsägare har behövs det långsiktig statlig finansiering för klimatanpassningsåtgärder.

Enligt kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 2 ska regeringen öka ambitionsnivån när det gäller både styrande åtgärder och finansiering av Sveriges klimatanpassningsarbete. Motionärerna anför i yrkande 4 att statsbidraget för att finansiera klimatanpassningsåtgärder ska vara långsiktigt och förutsägbart. Enligt yrkande 5 ska relevanta myndigheter dessutom föreslå en nationell plan för större klimatanpassningsprojekt på kommunal och regional nivå där statligt finansieringsstöd är lämpligt. Ett

likalydande yrkande presenteras även i kommittémotion 2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 34.

Enligt kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 7 bör det införas ett klimatanpassningskliv som, i likhet med det statliga investeringsstödet Klimatklivet som finansierar utsläppsminskande åtgärder, används för att delfinansiera innovativa investeringar med stor klimatanpassningsnytta. Enligt yrkande 8 bör regeringen även ta itu med finansieringsfrågan för skydd mot stigande hav; det behövs bättre finansiering för att förebygga kusterosion och översvämningar. Statens ansvar för finansiering och genomförande av t.ex. yttre portar i Göteborg och åtgärder i andra städer som kan drabbas av de stigande havsnivåerna behöver därför utredas skyndsamt. Dessutom anser motionärerna enligt yrkande 13 att Boverket borde få i uppdrag att administrera ett långsiktigt särskilt stöd som kan sökas av kommuner och privata aktörer för olika typer av klimatanpassningsåtgärder i bebyggd miljö.

Kompletterande uppgifter

Nationella expertrådet för klimatanpassning

I fråga om finansieringsmodeller redovisar Nationella expertrådet för klimatanpassning att finansiering behöver säkerställas och att detta bör prioriteras. Rådet framhåller att olika former av ekonomiska insatser krävs för att öka takten i klimatanpassningen. Kommunerna behöver kompenseras ekonomiskt för kostnader som uppstår genom ökad statlig styrning av klimatanpassningsarbetet. Det befintliga bidraget för klimatanpassningsåtgärder som handhas av MSB behöver breddas och utökas kraftfullt och långsiktigt för att möjliggöra kontinuitet och planering.

Rådet bedömer att ett klimatanpassningskliv med fokus på mångfunktionella lösningar bör införas för delfinansiering av innovativa investeringar med stor klimatanpassningsnytta. Rådet anför vidare att samfinansieringslösningar mellan offentliga och privata aktörer bör utredas och inrättas, där såväl enskilda som allmänna intressen gynnas av insatser. Riktade statliga emissioner av gröna obligationer mot storskaliga anpassningsprojekt, där staten förväntas få en roll som delfinansiär, bör vara en del av detta.

Ett samhälle anpassat till klimatförändringarna

I det pågående regeringsuppdraget om att fram förslag på hur effektiva klimatanpassningsåtgärder ska kunna vidtas (dir. 2024:31) ingår finansieringsmodeller. Regeringen framhåller att enligt Nationella expertrådet för klimatanpassning behövs det nya samfinansieringslösningar mellan offentliga och privata aktörer. Utredaren ska därför

- identifiera möjliga finansieringsmodeller för åtgärder som vidtas av och gynnar flera aktörer, t.ex. fastighetsägare, försäkringsgivare, näringslivet,

- kommuner och regioner, samt tar tillvara nationella intressen utan att det innebär ökade statliga åtaganden eller statlig finansiering
- ta ställning till vilken eller vilka finansieringsmodeller som bäst lämpar sig för bl.a. etablering och förvaltning av klimatanpassningsåtgärder
 - vid behov lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2025.

Utskottets ställningstagande

Finansieringsmodeller och finansieringsinstrument

Utskottet är väl införstått med att kostnaderna för att hantera klimatförändringarnas effekter, såsom stigande havsnivåer, torka, översvämningar, skred och bränder, kommer att öka. Utskottet noterar samtidigt att frågorna om ansvarsfördelning och finansieringslösningar är komplexa och att beslutsunderlagen behöver förbättras, t.ex. i fråga om klimatdata, risk- och sårbarhetsanalyser och erfarenheter från vidtagna anpassningsåtgärder. I denna del påminner utskottet om att det pågående regeringsuppdraget om effektiva klimatanpassningsåtgärder inbegriper frågeställningar om vilka finansieringsmodeller som bäst lämpar sig för bl.a. etablering och förvaltning av klimatanpassningsåtgärder. Utskottet anser att riksdagens fortsatta beredning av finansieringsmodeller, inklusive samfinansiering mellan det offentliga och privata, bör invänta resultatet av denna utredning.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2023/24:903 (MP) yrkande 35, 2023/24:2453 (C) yrkandena 16 och 22, båda i denna del, och 2023/24:2856 (MP) yrkande 6.

Anpassningsrisker i finanssektorn

Utskottet delar regeringens uppfattning om det finansiella systemets möjligheter att bidra till klimatanpassningsarbetet. Utskottet välkomnar därför regeringens föresats att underlätta välinformerade kreditgivnings- och investeringsbeslut, bl.a. genom ökad transparens. Utskottet välkomnar även att regeringen, bl.a. inom ramen för EU-samarbetet, avser att fortsätta att bevaka och delta i utvecklingen av relevanta finansieringsinstrument som kan möjliggöra eller underlätta anpassningsåtgärder.

Utskottet noterar att kammaren redan tagit ställning under innevarande riksmöte till två likalydande förslag som de som väckts i motion 2023/24:2856 (MP) yrkandena 9 och 10. I enlighet med finansutskottets förslag, och med hänvisning till pågående åtgärdsarbete på nationell nivå såväl som EU-nivå, avslogs förslagen av kammaren. Eftersom sakförhållandena inte har förändrats anser utskottet att yrkandena ska lämnas utan vidare åtgärd även inom ramen för detta ärende. Således avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Statlig finansiering av klimatanpassningsåtgärder inklusive nya statliga stöd

Som utskottet noterat inom ramen för sin beredning av statsbudgeten avsätts det redan betydande medel på nationell nivå för att finansiera åtgärder som har en direkt eller indirekt betydelse för arbetet med klimatanpassning. Försvarsutskottet anför i sitt yttrande att anslaget för förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap har bibehållits på en hög nivå och att de anslagna medlen redan nu kan påskynda ras- och skredsäkringsarbetet. Vidare framhåller civilutskottet att det tidigare under mandatperioden avstyrkte ett likalydande förslag om ett nytt stöd för olika typer av klimatanpassningsåtgärder i bebyggd miljö. Utskottet ansluter sig till finansutskottets och civilutskottets bedömningar i denna del.

Analogt med vad utskottet anför ovan finns det samtidigt ett behov av att öka tydligheten om vem som bär ansvaret för såväl kostnader som finansiering för att på så sätt förbättra förutsättningarna för samhällets aktörer att planera och vidta nödvändiga fysiska och andra anpassningsåtgärder. Utskottet välkomnar därför att regeringen har för avsikt att under mandatperioden tydliggöra om, och i så fall när, det är ändamålsenligt att staten samordnar insatser eller deltar i finansieringen av anpassningsåtgärder. Utskottet påminner därutöver om att frågor om betydande finansiella satsningar från statens sida bör beredas inom ramen för statens budget, dvs. i samband med riksdagens behandling av budgetpropositionen.

Med det som anføres ovan avstyrker utskottet motionerna 2023/24:903 (MP) yrkande 34, 2023/24:996 (MP) yrkande 103, 2023/24:2851 (C) och 2023/24:2856 (MP) yrkandena 2, 4, 5, 7, 8 och 13.

Krisberedskap och civilt försvar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om klimatanpassning och det civila försvaret samt olika åtgärder för att öka beredskapen för klimatrisker.

Jämför reservation 19 (MP), 20 (S) och 21 (MP).

Skrivelsen

Klimatanpassning och det civila försvaret

Regeringen avser att i arbetet med civilt försvar och krisberedskap anlägga ett klimatanpassningsperspektiv och verka för samordning av arbetet med klimatanpassning och katastrofriskreducering. Detta kan göras exempelvis genom gemensamma processer för samordning, styrning, uppföljning samt planering och vidtagande av åtgärder.

Regeringen redovisar att Försvarsberedningen i rapporten Kraftsamling (Ds 2023:34) redogör för inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret. Regeringen påminner om att Försvarsberedningen under våren 2024 lämnar sin rapport om det militära försvaret och ekonomiska förutsättningar för både det militära och civila försvaret. Den redovisningen, tillsammans med andra underlag, kommer att utgöra grunden för den totalförsvarsproposition om totalförsvarets fortsatta inriktning och utformning som regeringen avser att lämna till riksdagen under hösten 2024.

Regeringens inriktning när det gäller livsmedelsberedskap är att verka för att en bedömning av klimatrisker fortsätter att integreras i arbetet med en stärkt livsmedelsberedskap och tryggad dricksvattenförsörjning.

Som skäl för inriktningen påminner regeringen om att den i totalförsvarspropositionen (prop. 2020/21:30) bedömde att miljö- och klimathänsyn bör integreras i arbete med totalförsvarsfrågor. Vidare ska det civila försvaret enligt Anvisningar för det civila försvaret för försvarsbeslutsperioden 2021–2025 (Ju2020/04658) bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fredstid, t.ex. effekter av klimatförändringar såsom skogsbränder och översvämningar. En tryggad livsmedels- och dricksvattenförsörjning är viktiga delar i ett stärkt robust civilt försvar. Ett bredare arbete för att bygga upp en mer robust livsmedelsberedskap har därför påbörjats. Den 1 februari 2024 överlämnade utredningen En ny livsmedelsberedskap (dir. 2022:33) sitt betänkande Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8) till regeringen. Utredningen har haft i uppdrag att föreslå en utvecklad inriktning för livsmedelsberedskapen inklusive styrmedel för näringslivets medverkan. Utredningens förslag kommer att utgöra en del av underlaget för regeringens fortsatta arbete med uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen i syfte att stärka samhällets krisberedskap och det civila försvaret i enlighet med målet för det civila försvaret. Den robusthet som byggs upp bidrar även till att minska sårbarheten inför utmaningar som har med ett förändrat klimat att göra.

Regeringen påminner om att den 1 oktober 2022 trädde förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap i kraft. Förordningen reglerar en ny struktur för samhällets krisberedskap och civilt försvar. Beredskapssektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten omfattar bl.a. avloppsfrågor, för vilka Naturvårdsverket är ansvarig beredskapsmyndighet. Beredskapsmyndigheters arbete bidrar till att stärka va-beredskapen även i relation till förändrade nederbördsmönster som blir mer sannolika med anledning av klimatförändringarna.

Beredskap för klimatrisker

När det gäller beredskap för skyfall, översvämning, ökade vattenflöden, vattenbrist, torka och bränder är regeringens inriktning att intensifiera arbetet för en stärkt beredskap enligt följande:

- Arbetet med att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster fortsätter och som ett led i det arbetet avser regeringen att se över ansvarsfördelningen för dagvattenhanteringen i ett förändrat klimat.
- Regeringen initierar flera åtgärder för att säkerställa ökad kunskap om vattenbalanser för att med effektiva åtgärder kunna bemöta översvämning, torka och vattenbrist.
- Regeringen avser att vidta åtgärder för att få ökad kunskap kring dagens grundvattenuttag och tillgång, men även kring grundvattenresurser för att möta förändringar i tillgång och behov av uttag.
- Regeringen kommer att verka för ett ökat nyttjande av naturbaserade lösningar.
- Regeringen avser att fortsätta utveckla arbetet med att minska riskerna för översvämningar och bränder genom vägledning och insatser från myndigheter.
- Regeringen har initierat ett arbete med att se över regelverket för vattenverksamhet och markavvattning. Syftet är att underlätta för återvätning där det inte finns andra motstående intressen såsom produktiv jordbruks- eller skogsbruksmark.

Som skäl för inriktningen anför regeringen bl.a. att ett förändrat klimat som leder till ökade skyfall, översvämningar, vattenbrist och torka kommer att innebära ökade risker för samhället och naturmiljön. Regeringen påminner om Va-beredskapsutredningen som syftar till att stärka förmågan att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat. Regeringen framhåller även att det inom EU-samarbetet just nu pågår en revidering av vattenlagstiftningen med målsättningen att förbättra vattenkvaliteten, t.ex. förslag till ändring av grundvattendirektivet (2006/118/EG) och prioämnesdirektivet (2013/39/EU) samt ett reviderat avloppsdirektiv (91/271/EEG).

Regeringens inriktning inbegriper även att skapa förutsättningar för att förebygga ras, skred och erosion genom kunskap, kartering och vägledning från berörda myndigheter. Regeringen avser att fortsätta stödja kommuner i arbetet med att förebygga ras, skred och erosion.

Som skäl för inriktningen redovisar regeringen att MSB och SGI har identifierat tio nationella riskområden för ras, skred, erosion och översvämning. SGI beräknar att omkring sex gånger fler ras och skred är att vänta i slänter som är benägna för ras och skred. De direkta skadekostnaderna beräknas kunna uppgå till 500 miljoner kronor per år fram till 2100. Likaså utgör ras, skred och erosion risker för liv och hälsa. Om klimatanpassningsåtgärder inte vidtas i riskområden i dag så skjuts både stora kostnader för hantering av ras, skred och erosion och framtida mer kostsamma anpassningsåtgärder till kommande generationer.

I linje med MSB:s och SGI:s rekommendationer, som lämnades i redovisningen av uppdraget Riskområden för ras, skred, erosion och översvämning (M2019/01241), bedömer regeringen att det är viktigt med strategiskt arbete

för att klimatanpassa riskområden samt att det behövs utvecklad kunskap och vägledning för de som ska förebygga ras, skred och erosion. Vidare instämmer regeringen i att det behöver upprättas en databas över skadehändelser för att ge en ökad kunskap om var det finns risk för ras och skred med påverkan på samhällsfunktioner. I linje med rekommendationerna i redovisningen om riskområden avser regeringen att se över om lagstiftning och finansieringslösningar kan skapa bättre förutsättningar för att vidta fler klimatanpassningsåtgärder.

Robusthetshöjande åtgärder inom energiförsörjning

Regeringens inriktning är att verka för att det vidtas åtgärder för att stärka robustheten inom energiförsörjningen.

Som skäl för inriktningen redovisar regeringen att ett förändrat klimat förväntas öka kraften och frekvensen av väderrelaterade störningar som försörjningssystemen behöver kunna hantera genom förebyggande, hanterande och återställande åtgärder. Detta kommer att ställa allt högre krav på samhällets samlade förmåga att förhindra och hantera störningar i energiförsörjningen. Den 1 oktober 2022 trädde en myndighetsreform för civilt försvar och krisberedskap i kraft. Den ska stärka landets motståndskraft under fredstida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig. Energimyndigheten är sedan reformen trädde i kraft sektorsansvarig myndighet inom beredskapssektorn energiförsörjning.

Motionerna

Klimatanpassning och det civila försvaret

Enligt kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 29 bör arbetet med klimatanpassning knytas till och bli en del av det civila försvaret. Arbetet med samhällsskydd och beredskap när det gäller klimatanpassning behöver utvecklas och förstärkas.

Beredskap för klimatrisker

I kommittémotion 2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 7 föreslås det att regeringen tillsätter en beredskapsgeneral som kan koordinera arbetet mellan regeringen, länsstyrelserna och kommunerna i allvarliga krislägen. Motionärerna understryker att Sverige behöver rustas för att kunna möta t.ex. extremväder och stigande havsnivåer samt för att skydda äldre och äldreomsorgen som påverkas av t.ex. värmeböljor.

I kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 15 föreslår motionärerna att regeringen ger kommunerna i uppdrag att kartlägga klimatrelaterade risker, inkluderat värmeöar, som kan utgöra hälsorisker för kommuninvånare vid värmeböljor. Man behöver även identifiera områden som riskerar att drabbas av ras, skred och erosion samt göra lokala skyfalls-karteringar m.m. för att därefter lista och prioritera åtgärder.

I samma motion yrkande 22 föreslås det att regeringen vidtar åtgärder för att göra offentliga byggnader, eller andra tillgängliga byggnader, till mötesplatser som kan bli tillflyktsorter för sköra grupper under långvariga värmeböljor. Motionärerna föreslår att man kartlägger offentliga byggnader som kan erbjuda svalka för riskgrupper, t.ex. bibliotek och museer, samt i vissa fall även privata byggnader. Motionärerna vill enligt yrkande 23 se att regeringen även vidtar åtgärder för att klimatsäkra offentliga byggnader så att de utgör framtidens skyddsrum samtidigt som de skyddas från klimatrelaterade risker.

Motionärerna tillägger i yrkande 30 att regeringen även behöver utreda behovet av ökad insatsberedskap vid naturkatastrofer och kriser i klimatkrisens spår. Mer samverkan och ökad katastrofberedskap måste till genom ekonomiska satsningar, ändrade lagar och regler samt beteendeförändringar.

Kompletterande uppgifter

Kommissionens meddelande om klimatrisker

I kommissionens meddelande om klimatrisker anför kommissionen att både EU och dess medlemsstater måste bli betydligt bättre på att förbereda sig inför och hantera klimatrisker. Även om klimatrisker oftast erkänns, tar riskbedömningarna av civilskyddet sällan hänsyn till klimatscenarier och osäkerheter. Kommissionens påminner om att enligt CER-direktivet ska medlemsstaternas bedömningar av risker för kritiska infrastrukturer slutföras i januari 2026. Kommissionen framhåller vidare att i de nuvarande bedömningarna av de offentligfinansiella prognoserna beaktas inte klimatrisker på ett systematiskt sätt, om alls. På det hela taget kan man med de processer och krav som man enats om i politiska ramar på EU-nivå hantera klimatriskerna, men för närvarande är genomförandet otillräckligt.

Totalförsvarsrapporten Stärkt försvarsförmåga – Sverige som allierad

Den 26 april 2024 överlämnade Försvarsberedningen sin rapport Stärkt försvarsförmåga – Sverige som allierad (Ds 2024:6). Det allvarliga säkerhetspolitiska läget, liksom de krav som följer för Sverige som allierad i Nato, innebär enligt Försvarsberedningen att det krävs ambitionshöjningar i det militära försvaret. Dessa avser såväl innehåll och volym som framdrivningstakt jämfört med försvarsbeslutet 2020. Ökningen av det militära försvarets förmåga behöver påskyndas och anpassas till de krav som följer av att vara allierad i Nato.

Försvarsberedningens förslag innebär att från 2025 kommer tillskottet för det militära försvaret att stegvis ökas för att 2030 uppgå till totalt 52,8 miljarder kronor, varav 20 miljarder kronor utgörs av Försvarsberedningens förslag. För det civila försvaret kommer tillskottet att bli minst 15 miljarder kronor per år från 2028.

Utskottets ställningstagande

Klimatanpassning och det civila försvaret

Som utskottet framhållit vid ett antal tillfällen under valperioden pågår det ett aktivt arbete med att bygga upp totalförsvaret. I likhet med vad som anfördes i samband med riksdagens samlade totalförsvarsbeslut för perioden 2021–2025 bör miljö- och klimathänsyn integreras i arbetet med totalförsvarsfrågor.

I sitt yttrande framhåller försvarsutskottet vikten av att arbetet med att förstärka den civila beredskapen för att kunna förebygga och hantera klimatrelaterade kriser fortsätter. Utskottet ser därför mycket positivt på att regeringen har för avsikt att anlägga ett klimatanpassningsperspektiv inom ramen för det civila försvaret samt att verka för en tydligare samordning av arbetet med klimatanpassning och katastrofriskreducering.

Med hänvisning till det arbete som därmed redan bedrivs lämnas motion 2023/24:2856 (MP) yrkande 29 utan vidare åtgärd.

Beredskap för klimatrisker

Utskottet anser att regeringen på ett tydligt sätt beskriver hur den avser att intensifiera arbetet för en stärkt beredskap när det gäller klimatrisker i allmänhet och dagvattenhanteringen i synnerhet. Utskottet noterar särskilt regeringens föresats att initiera ett arbete för att säkerställa ökad kunskap om vattenbalanser för att med effektiva åtgärder kunna hantera översvämningar, torka och vattenbrist. Utskottet noterar därutöver att regeringen även avser att skapa förutsättningar för att förebygga ras, skred och erosion genom ökad kunskap, kartering och vägledning från berörda myndigheter. Som försvarsutskottet lyfter fram har anslaget för förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor bibehållits på en hög nivå och utbetalningarna har ökat kraftigt på senare år.

I likhet med försvarsutskottets bedömning anser utskottet att de förslag som presenteras i motionerna 2023/24:2856 (MP) yrkandena 15, 22, 23 och 30 samt 2023/24:2858 (S) yrkande 7 i allt väsentligt är att betrakta som tillgodosedda. Motionsyrkandena avstyrks således.

Forskning, kunskap och uppföljning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kunskapsutbyte om klimatanpassning, klimatdata och klimatscenarier samt uppföljning och utvärdering av klimatanpassningsarbetet.

Jämför reservation 22 (S), 23 (C), 24 (MP), 25 (S), 26 (C) och 27 (MP).

Skrivelsen

Kunskapsutbyte om klimatanpassning

Regeringens inriktning när det gäller kunskap och forskning är att det behövs fortsatta insatser för att fler aktörer ska uppnå god kunskap om klimatrelaterade risker och extrema väderhändelser samt förmåga att hantera konsekvenserna av dessa. Regeringen avser att fortsätta att verka för att goda exempel och praktisk vägledning om klimatanpassningsarbete tillgängliggörs för ökad samverkan och möjlighet att lära av varandra.

Som skäl för inriktningen understryker regeringen vikten av vetenskapligt grundade beslut. Klimatförändringarna påverkar nästan alla sektorer, och därför krävs en omfattande kunskap för att samordnat och strukturerat kunna förebygga och förbereda åtgärder mot klimatrelaterade risker och extrema väderhändelser. Kommunerna efterfrågar klimatrelaterade planeringsunderlag på lokal nivå och användarvänliga verktyg som stöd för att kunna bedöma vilka åtgärder som är effektiva. Kunskapen om klimatanpassning och hur man tar beslut om åtgärder trots osäkerheter behöver fortsätta utvecklas inom alla delar av samhället.

Genom anslaget 1:10 Klimatanpassning, inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur, finansierar regeringen bl.a. myndigheters arbete med förebyggande och kunskapshöjande insatser. Medlen går till bl.a. målgruppsanpassade kunskapsunderlag, vägledning, karteringar, karttjänster, samordning och myndighetsgemensamma projekt.

Regeringen har inrättat nationella forskningsprogram som syftar till att skapa goda förutsättningar för forskningens medverkan i att lösa samhällsutmaningar genom tvärvetenskaplig och tvärssektoriell samverkan. De fyra nationella forskningsprogrammen har bidragit till arbetet med klimatanpassning: klimat, hållbart samhällsbyggande, livsmedel samt hav och vatten. Dessa program genomförs av Formas i samverkan med en stor mängd forskningsfinansierare, andra myndigheter och samhällsaktörer. Programmen har hittills framför allt resulterat i kunskap som har tillgängliggjorts för intressenter och utgjort en viktig grund för olika aktörers besluts- och policydokument. MSB beställer forskning genom regelbundna utlysningar inom området naturolyckor och klimatanpassning. Sverige är engagerat i flera EU-uppdrag inom

EU:s forskningsprogram Horisont Europa. Ett av dem är uppdraget Klimat-anpassning. Flera andra uppdrag berör också klimatfrågan, t.ex. uppdraget Klimatneutrala och smarta städer och uppdraget Hav och vatten.

Regeringen framhåller vidare att det är en central uppgift för samhället att samla in och förmedla kunskap samt skapa förutsättningar för att effektivt hantera klimatrelaterade utmaningar. Att utveckla och sprida kunskap om metoder och arbetsmodeller, som kan förbättra och effektivisera åtgärdsarbetet, är nödvändigt för en effektiv klimatanpassning.

Nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning vid SMHI fungerar som en nod för kunskap om klimatanpassning i Sverige. Kunskapscentrumet fyller en viktig funktion på nationell nivå genom att sprida kunskap till bl.a. kommuner om verktyg, vägledningar och genom utbildningar vartefter ny kunskap och forskningsresultat finns tillgängliga. Webbplattformen klimatanpassning.se drivs av kunskapscentrumet och är enligt regeringen ett värdefullt verktyg för att tillgängliggöra goda exempel och verktyg för att arbeta med klimatanpassning. Regeringen anför att det är viktigt att samverka mellan den nationella webbplattformen och den europeiska motsvarigheten Climate-Adapt fortsätter.

I avsnittet Klimatanpassad bebyggelse redovisas frågan om Boverkets uppdrag att ge vägledning och utbildning till framför allt kommuner om hur klimatanpassning kan säkerställas vid planering av ny bebyggelse.

Klimatdata och klimatscenarier

När det gäller klimatscenarier och riskbedömning är regeringens inriktning att fortsätta arbetet med att analysera om nationella riktlinjer för val av klimatscenarier och riskbedömning bör fastställas. Syftet bör vara att skapa förutsättningar för en effektiv klimatanpassning genom att berörda aktörer kan utgå från det klimatscenario som bedöms rimligt att utgå från, samtidigt som det bör finnas en flexibilitet för att över tid kunna hantera förändrade förutsättningar, förändrade samhällsbehov och att olika typer av fysiska anläggningar har olika livslängd.

Som skäl för sin inriktning understryker regeringen att i rapporter från IPCC och SMHI dras slutsatsen att klimatförändringarna även fortsättningsvis leder till uppvärmning i Sverige. Det finns dock en osäkerhet om hur snabbt och hur mycket klimatet kommer att förändras, vilka havsnivåhöjningar som kan förväntas och hur förändrade nederbördsmonster, temperaturer och andra väderparametrar kommer att samspela. Regeringen framhåller att det i dag inte finns riktlinjer för val av tidsperspektiv och vilken grad av klimatförändring som ska vara utgångspunkten vid planering av bebyggelse, infrastruktur och andra fysiska anläggningar. Det innebär i praktiken att det ställs olika krav med skiftande riskacceptans på investerare som vill medverka till stadsutvecklingen i kommunerna.

Nationella expertrådet för klimatanpassning uttrycker tvekan i fråga om nationella riktlinjer för klimatscenarier eftersom nationella myndigheter i

sådana fall behöver bedöma vilket klimatscenario som är mest sannolikt. Samtidigt konstaterar expertrådet att det krävs utökad stöd från myndigheter i hur beslut, baserade på lokala förhållanden, bör ta hänsyn till klimatförändringarna. Vissa andra aktörer menar att nationella riktlinjer för val av klimatscenarier och för riskbedömning kan effektivisera klimatanpassningsarbetet. Frågan är dock komplex och det finns både för- och nackdelar med sådana riktlinjer. Regeringen avser att fortsätta analysera om nationella riktlinjer bör fastställas.

Regeringen framhåller vidare att klimat- och miljötmaningarna kräver att universitet, högskolor, näringsliv, offentlig sektor och civilsamhälle arbetar tillsammans mot gemensamma mål. Forskning och innovation är avgörande för att få fram kunskap och lösningar för områden som klimatomställningen och omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi och för att skapa tillväxt. Regeringen avser att återkomma till riksdagen under 2024 med en forsknings- och innovationsproposition som anger inriktningen för forskningspolitiken framåt.

Framtidsscenarier pekar på en fortsatt uppvärmning i Sverige. Hur stor uppvärmningen blir, och vilka effekter detta medför på klimatet i övrigt, beror bl.a. på tidshorisont, grad av mänsklig klimatpåverkan och klimatsystemets känslighet. Fortfarande är det osäkert hur snabbt och hur mycket klimatet kommer att förändras samt hur det förändrade klimatet påverkar samhällen, naturmiljöer och kulturarv. Av EU:s klimatlag följer att anpassningen ska bedrivas och följas upp med vägledning av bästa tillgängliga och mest aktuella vetenskapliga evidens. Regeringen framhåller att strategier och handlingsplaner därför behöver vara baserade på aktuell forskning och kunskap samt leda till innovation och konkreta åtgärder för klimatanpassning för att vara effektiva.

Att öppet kunna dela på data och vetenskapliga publikationer är enligt regeringen grundläggande för att snabbare komma fram med lösningar för stora utmaningar. Satellitdata har bidragit till att skapa förutsättningar för ökad tillgänglighet till planeringsunderlag för klimatanpassning. Flera myndigheter arbetar med satellitdata. Exempelvis samarbetar Rymdstyrelsen och SMHI för att effektivisera processen med att förbättra beslutsunderlag om eventuella klimatrisker genom att analysera satellitbilder med användning av artificiell intelligens. Samarbetet utgår i huvudsak från EU:s jordobservationsprogram Copernicus.

I fråga om klimatdata från polarområdena framhåller regeringen att Sverige har en lång historia och en framstående position inom polarforskning. De förändringar som sker i polarområdena på grund av klimatförändringarna behöver studeras. För att förstå och möta dessa förändringar behövs storskaliga dataserier från olika satellitobservationer, fasta mätstationer och fartygsbaserade observationer. Sverige är också världsledande inom isbrytning för forskning i arktisk och subarktisk miljö. Isbrytaren Oden börjar närma sig slutet på sin beräknade livstid och införskaftande av en ny klimat-

neutral forskningsisbrytare kan stärka svensk polarforskning. Regeringskansliet har tillsatt en bokstavsutredning (U2024/00015) för att föreslå process, avtalsmodeller och konkreta åtgärder för att ge svenska polarforskare tillgång till en forskningsisbrytare med förmåga att bedriva verksamhet och forskningsexpeditioner året runt under sådana förhållanden som råder i Högarctis och runt Antarktis.

Uppföljning och utvärdering

När det gäller uppföljning och utvärdering av arbetet med klimatanpassning är regeringens inriktning att säkerställa att ett strategiskt och kostnadseffektivt klimatanpassningsarbete utvecklas. För detta syfte avser regeringen att utreda hur ett nationellt uppföljningssystem kan etableras. Regeringen avser att vid behov förtydliga myndigheters uppgifter kring uppföljning och utvärdering.

Som skäl för inriktningen redovisar regeringen att uppföljning och utvärdering av Sveriges klimatanpassningsarbete är en central del för att bedöma hur arbetet behöver utvecklas och vilka åtgärder som bör prioriteras. Myndigheternas och Nationella expertrådet för klimatanpassnings arbete med att följa upp och utvärdera klimatanpassningsarbetet är nödvändigt och behöver fortsätta. Regeringen anser däremot att det arbetet behöver utvecklas för att på sikt åstadkomma ett mer strategiskt och effektivt klimatanpassningsarbete. Dessutom ska utvärderingar göras på ett systematiskt sätt i linje med EU:s klimatlag (artikel 5) som föreskriver att nationella klimatanpassningsstrategier ska utgå från en utvärdering baserat på indikatorer och en nationell klimat- och sårbarhetsanalys.

Regeringen redovisar att Riksrevisionen i granskningsrapporten Statens insatser för klimatanpassning av den byggda miljön (RiR 2022:29) påtalade behovet av ett nationellt uppföljningssystem för klimatanpassning för att kunna bedöma om statliga och kommunala insatser leder till att riskerna för, och effekterna av, översvämning, ras, skred och erosion minskar. Enligt SMHI:s regleringsbrev för 2024 ska myndigheten i samarbete med Naturvårdsverket ta fram ett förslag på ett nationellt uppföljningssystem för klimatanpassning som ska möjliggöra utvärdering av samhällsekonomiska risker och sårbarheter kopplat till ett förändrat klimat. Regeringen redovisar vidare att Nationella expertrådet för klimatanpassning ska göra en nationell klimat- och sårbarhetsanalys för att systematiskt kunna identifiera och analysera Sveriges sårbarheter, risker och möjligheter som kommer med ett förändrat klimat.

Uppdraget om ett uppföljningssystem och framtagandet av en klimat- och sårbarhetsanalys ligger i linje med regeringens inriktning för klimatanpassningsarbetet, dvs. att skapa förutsättningar för ett långsiktigt, strategiskt och kostnadseffektivt klimatanpassningsarbete. Förutom att uppföljningen och utvärderingen behövs för att klimatanpassa Sverige bidrar det även till rapportering som Sverige är skyldig att göra till EU och FN.

Motionerna

Kunskapsutbyte om klimatanpassning

Enligt kommittémotion 2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 5 i denna del bör en nationell samordningsfunktion inrättas för kunskaps spridning inom klimatanpassning med målet att skydda de mest sårbara och säkerställa ett inkluderande samhälle.

I kommittémotion 2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 16 i denna del anförs att regeringen bör utveckla kunskapsutbytet om klimatanpassning genom stärkt myndighetssamordning. Kunskap om klimatförändringarna och deras konsekvenser ligger till grund för klimatanpassningsarbetet och motionärerna vill därför se att tillräckligt med stöd ges till ansvariga instanser.

I kommittémotion 2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 3 i denna del poängteras att myndigheter behöver utbildas om klimatrelaterade risker. I samma motion yrkande 13 tillägger motionärerna att det är av stor vikt att länsstyrelserna vidareutvecklar sin specialkompetens inom området, bl.a. genom klimatanpassningssamordnare som behöver finnas på alla länsstyrelser. Likalydande förslag presenteras i kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 11 i denna del respektive yrkande 18.

Klimatdata och klimatscenarioer

I kommittémotion 2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 4 anförs att det svenska klimatarbetet kräver satsningar på miljöövervakning. Motionärerna understryker behovet av en stark miljöövervakning, bl.a. eftersom det behövs i arbetet med klimatsäkring.

I kommittémotion 2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 21 föreslås det att regeringen ska göra det möjligt för SMHI att genomföra bättre långsiktiga prognoser över klimatförändringarnas konsekvenser i Sverige genom att överväga en höjning av myndighetens anslag. Motionärerna lyfter fram att felaktiga väderprognoser är ett problem för de som är beroende av vädret. Framför allt lantbrukare men även ett flertal samhällsfunktioner, såsom transportinfrastrukturen och dricksvattenberedningen, påverkas av föränderligt väder och otillförlitliga prognoser.

Uppföljning och utvärdering

I kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 20 föreslår motionärerna att regeringen inför en nationell uppföljning av kommunernas klimatanpassningsarbete. Många olika fysiska åtgärder behöver vidtas och enligt motionärerna bör detta arbete följas upp.

Kompletterande uppgifter

Budgetpropositionen för 2024

För budgetåret 2024 har riksdagen anvisat ca 292 miljoner kronor till SMHI:s förvaltningsanslag (prop. 2023/24:1 utg.omr. 20, bet. 2023/24:MJU1, rskr. 2023/24:104). För 2025 och 2026 beräknar regeringen att anslaget uppgår till ca 305 miljoner kronor respektive ca 314 miljoner kronor.

I budgetpropositionen framhåller regeringen att SMHI har utvecklat modeller och analyser som bidrar till en ökad förmåga att hantera konsekvenser av klimatrisker och extrema väderhändelser. I rapporten Myndigheters arbete med klimatanpassning (SMHI 2022) påtalas samtidigt ett antal hinder i arbetet, bl.a. bristande regelverk och metodstöd samt bristande resurser.

Kunskapsstöd till regionerna om strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet

Den 3 maj 2024 gav regeringen Tillväxtverket, Boverket, Trafikverket och länsstyrelserna i uppdrag att under perioden 2024–2027 erbjuda regionerna kunskapsstöd om strategisk planering i deras regionala utvecklingsarbete (LI2024/01013). Ansvaret för planering i Sverige, t.ex. kommunal och regional fysisk planering och transportinfrastrukturplanering, är fördelat på flera aktörer – kommuner, regioner och statliga myndigheter. Uppdraget innebär att regionerna, som har det regionala utvecklingsansvaret i respektive län, ska erbjudas kunskaps- och metodstöd från Tillväxtverket, efter samverkan med Boverket och Trafikverket. Tillsammans med länsstyrelserna ska Tillväxtverket även främja samverkan mellan relevanta statliga myndigheter, regioner och andra berörda aktörer.

Uppdraget syftar till att öka regionernas möjligheter att beakta planeringsprocesser när de tar fram den regionala utvecklingsstrategin och samordnar insatser för att genomföra den. För uppdraget, som även omfattar regionala pilotprojekt, beräknas totalt 38 miljoner kronor användas, fördelat på 6 miljoner kronor för 2024, 10 miljoner kronor för 2025 samt 11 miljoner kronor för 2026 respektive 2027.

Utskottets ställningstagande

Kunskapsutbyte om klimatanpassning

Utskottet ser mycket positivt på att regeringen vid upprepade tillfällen betonar dels att beslut ska grundas på vetenskapliga fakta, dels att olika aktörers kunskap om klimatförändringarnas effekter behöver öka. Kunskapen om klimatanpassning och hur man tar beslut om åtgärder trots osäkerheter behöver fortsätta utvecklas inom alla delar av samhället.

Specifikt i fråga om kunskapsstöd och utbyte mellan myndigheter och kommuner hänvisar utskottet till Nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning vid SMHI. Kunskapscentrumet fungerar som en nod för kunskap om klimatanpassning genom att erbjuda bl.a. kommunerna vägledningar och utbildningar vartefter ny kunskap och forskningsresultat finns tillgängliga. Utskottet vill även framhålla att Tillväxtverket, Boverket, Trafikverket och länsstyrelserna nyligen fått i uppdrag att under perioden 2024–2027 erbjuda regionerna kunskapsstöd om strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2023/24:903 (MP) yrkandena 3 i denna del och 13, 2023/24:2453 (C) yrkande 16 i denna del, 2023/24:2856 (MP) yrkandena 11 i denna del och 18 samt 2023/24:2858 (S) yrkande 5 i denna del.

Klimatdata och klimatscenarier

I linje med vad utskottet anför ovan behöver kunskapen om klimatanpassning och hur man tar beslut om åtgärder fortsätta att utvecklas. Gedigna data-underlag är avgörande för att generera kunskap om och lösningar för klimatomställningen.

I fråga om klimatdata noterar utskottet att SMHI har utvecklat modeller och analyser som bidrar till ökad förmåga att hantera konsekvenser av klimatrisker och extrema väderhändelser. Samtidigt har myndigheten påtalat ett antal hinder i arbetet, bl.a. bristande metodstöd och otillräckliga resurser. I detta sammanhang påminner utskottet om att regeringen i budgetpropositionen för 2024 aviserade en höjning av SMHI:s anslag för de kommande åren. Utskottet ser fram emot att återkomma till denna fråga i samband med sin beredning av nästa års budgetproposition. Därutöver påminner utskottet om att regeringen avser att under hösten 2024 lämna sin forsknings- och innovationsproposition som anger inriktningen för forskningspolitiken.

Med hänvisning till det som anføres ovan ser utskottet inget skäl att inom ramen för detta ärende förorda något av de förslag som väckts i motionerna 2023/24:2453 (C) yrkande 21 och 2023/24:2858 (S) yrkande 4. Motionsyrkandena avstyrks.

Uppföljning och utvärdering

Utskottet kan konstatera att regeringen har en tydlig ambition att åstadkomma ett långsiktigt, strategiskt och kostnadseffektivt klimatanpassningsarbete. Som ett led i detta arbete avser regeringen att se över hur ett nationellt uppföljningssystem kan etableras samt att vid behov förtydliga myndigheters uppgifter kring uppföljning och utvärdering. Utskottet bedömer därmed att förslaget om nationell uppföljning av kommunernas klimatanpassningsarbete redan är omhändertaget. Utskottet noterar därutöver att ett likalydande förslag avstyrktes av civilutskottet tidigare under mandatperioden. Kammaren följde civilutskottets förslag.

Med hänvisning till pågående arbete, och kammarens tidigare ställningstagande i frågan, lämnas motion 2023/24:2856 (MP) yrkande 20 utan vidare åtgärd.

Livsmedelsförsörjning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om olika åtgärder för att säkerställa livsmedelsproduktionen vid ett förändrat klimat, jordbrukets vattenhantering och vattenförsörjning samt säker vattenrening och vattenförsörjning inklusive dricksvattenförsörjning.

Jämför reservation 28 (MP), 29 (MP), 30 (S), 31 (MP) och 32 (V, MP).

Skrivelsen

Livsmedelsproduktion vid ett förändrat klimat

Robusta och lönsamma företag krävs för att primärproduktionen ska kunna hantera ett förändrat klimat. Regeringens inriktning är att stärka företagens lönsamhet, och förmågan att hantera kriser är en viktig utgångspunkt i regeringens arbete med att se över livsmedelsstrategin (prop. 2016/17:104). Regeringen avser att under 2024 presentera en uppdatering av livsmedelsstrategin för att vässa arbetet med att nå målet om en ökad livsmedelsproduktion till 2030, samtidigt som relevanta miljömål nås.

Som skäl för inriktningen understryker regeringen att de livsmedelsproducerande areella näringarna, såsom jordbruk och fiske, är några av de samhällssektorer som tydligast påverkas av ett förändrat klimat. För att bättre kunna hantera förändrade förutsättningar och yttre påfrestningar behöver företagen vara robusta och lönsamma. Den svenska livsmedelsstrategin (prop. 2019/20:1) är en stabil grund för att stärka primärproduktionen. Samtidigt har behovet av att göra svensk livsmedelsproduktion mer robust mot kriser och extremhändelser aktualiserats alltmer. De senaste årens extrema väderhändelser har satt stor ekonomisk press på jordbruksföretagen, vilket har gjort att staten har behövt ta fram olika typer av stödåtgärder för att företagen inte ska riskera att behöva avveckla sin produktion. Behovet av stödåtgärder över tid tydliggör behovet av förbättrad lönsamhet.

Regeringens bedömning är därför att stärkt lönsamhet är en förutsättning för att nå målet om en ökad livsmedelsproduktion och minska behovet av tillfälliga krisåtgärder, och regeringen arbetar därför med att se över livsmedelsstrategin under 2024.

I fråga om djurhållning och livsmedelssäkerhet ska regeringen verka för stärkt konkurrenskraft inom livsmedelskedjan samt en motståndskraftig

djurhållning för att därigenom öka möjligheten för företag att fortsätta sin produktion även under svåra förhållanden till följd av klimatförändringar.

Som skäl för inriktningen anför regeringen att en klimatanpassad djurhållning ger en ökad försörjningstrygghet när det gäller livsmedel samt minskar de negativa effekterna även av andra typer av kriser. Samtidigt kan ett förändrat klimat innebära vissa möjligheter, såsom en förlängd betessäsong och möjligheter att odla nya fodergrödor.

Regeringen hänvisar till att Jordbruksverket anfört i sin handlingsplan för klimatanpassning (Jordbruksverkets handlingsplan för klimatanpassning för 2022 och framåt) att ett varmare, blötare och mer varierat klimat påverkar djurens hälsa och välfärd. Det ställer exempelvis krav på att kunna kyla ned stallar och transporter. Påverkan på tillgång till foder och vatten samt en ökad risk för extrema vädersituationer ställer nya krav på djurägarnas och samhällets beredskap. Ett förändrat klimat kan bidra till större risker att sjukdomar sprids. En längre växtsäsong med varmare vår och höst ger möjligheter till längre utevistelse för de djur som går ute på bete.

Regeringen hänvisar även till Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), som har tagit fram en handlingsplan för klimatanpassning (Djurhälsa i ett förändrat klimat – SVA:s mål och handlingsplan för klimatanpassning 2023) som bl.a. uppmärksammar att klimatförändring i andra länder kan ge konsekvenser för svensk djurhållning. Exempelvis kan tillgången på importerade insatsvaror för djurhållning, läkemedel och vaccin störas och infrastrukturen utsätts för påfrestningar.

I fråga om en hållbar och lokalt anpassad växtproduktion avser regeringen att verka för ökad tillgång till lämpliga växtsorter och att det svenska växtskyddet stärks för att kunna möta det ökade hotet av växtskadegörare som klimatförändringarna innebär.

Regeringen understryker att växtodlingen måste anpassas för att motstå de ändrade odlingsförhållanden som följer i klimatförändringarnas spår. Ökad medeltemperatur, perioder av torka och översvämningar är en utmaning för växtodlingen. En klimatanpassad och långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsproduktion i hela Sverige förutsätter tillgång till lämpliga och sunda växtsorter i hela landet.

Jordbrukets vattenhantering och vattenförsörjning

Regeringens inriktning när det gäller jordbrukets vattenhantering är följande. För att tillgodose behoven inom de areella näringarna behövs det en översyn av regelverket för vattenverksamhet och markavvattning. En väl dränerad mark är en förutsättning för en långsiktigt hållbar livsmedelsproduktion.

Som skäl för regeringens inriktning redovisas att ändrade nederbörds- mönster är att vänta, med både torka och mer skyfallsliknande regn på sommaren. Detta ökar kraven på att kunna reglera tillgången på vatten både genom lagring av vatten i exempelvis dammar och genom markavvattning inom jordbruket.

Enligt Jordbruksverkets rapport Avvattning av jordbruksmark i ett förändrat klimat (2018:19) behöver de årliga investeringarna i täckdikning bli två till tre gånger större än i dag för att åkermarken ska få en tillfredsställande dränering och klara ett klimat i snabb förändring. En förutsättning för att detaljavvattningen ska fungera är att det finns tillräcklig kapacitet i huvudavvattningen.

Regeringen framhåller att huvuddelen av den markavvattning som genomförs i Sverige har haft som syfte att avvatta mark för jord- eller skogsbruksändamål. En välfungerande markavvattning har historiskt efterfrågats av staten för att bidra till en robust och ökad livsmedelsproduktion. Att ha väl underhållna diken är viktigt, eftersom det tillåter vattnet att röra sig vidare genom landskapet. I dagsläget finns dock brister på många håll i underhållet av dränering och diken inom jordbruket. Dikningsunderhållet och underhållet av markavvattningsanläggningar är generellt eftersatt i Sverige.

I slutbetänkandet I vått och torrt – förslag till ändrade vattenrättsliga regler (SOU 2014:35) föreslår utredaren att det behövs en generell översyn av den lagstiftning som berör frågor om avledning av vatten. Mot denna bakgrund fastslår regeringen i sin klimatpolitiska handlingsplan (skr. 2023/24:59) att en översyn av regelverket för vattenverksamhet och markavvattning behövs för att tillgodose behoven inom de areella näringarna.

Specifikt i fråga om bevattning bedömer regeringen att det finns ett ökat behov av bevattning i områden med risk för torka. Genom att magasinera vatten kan vattnet användas för bevattning under odlingsssäsongen samtidigt som uttag från vattendrag under perioder med lågt vattenflöde undviks. Regeringen påminner om att i Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken finns det sedan 2023 ett stöd för anläggning av bevattningsdammar.

Säker dricksvattenförsörjning

När det gäller klimatanpassning av dricksvattenförsörjningen avser regeringen att stärka skyddet för vatten för nuvarande och framtida dricksvattenförsörjning, bl.a. genom genomförande av det nya omarbetade dricksvattendirektivet.

Regeringen understryker att dricksvattenförsörjning är en hörnsten i ett väl fungerande samhälle och att ett förändrat klimat innebär risker för dricksvattenförsörjningen. Redan i dag påverkas dricksvattenförsörjningen av klimatförändringarna. Tillgången till råvatten beräknas periodvis att minska samtidigt som samhällets behov av vatten ökar. Det finns risk för förändringar när det gäller kvaliteten såväl som kvantiteten på råvatten, liksom produktionen och distributionen av dricksvatten. Det finns även risk för att problem kan uppstå genom en ökad konkurrens om vattnet. Tillgången till vatten kommer periodvis att minska, särskilt i sydöstra Sverige. Att kommunerna inrättat reservvattentäkter och har ett adekvat skydd av nuvarande och framtida vattentäkter kommer att bli än viktigare.

Regeringen redovisar att Livsmedelsverket sedan 2009 har ansvar för att samordna dricksvattenfrågor med särskilt fokus på klimatanpassning samt kris- och beredskapsplanering för dricksvatten. Sedan 2020 har Livsmedelsverket även ansvar för att leda en samordningsgrupp som ska verka för en trygg och säker dricksvattenförsörjning. Samordningsarbetet fokuserar på specifika insatser för att säkra en långsiktigt hållbar, trygg och säker dricksvattenförsörjning. Under 2023 sammanställde samordningsgruppen bl.a. en handbok i krisberedskap och civilt försvar för dricksvatten som sprids till olika aktörer i syfte att stärka kunskapen om behovet av åtgärder.

Varje år lämnar samordningsgruppen en rapport till regeringen om det genomförda arbetet men även identifierade behov av åtgärder och insatser. I den senaste rapporten (Li2023/03671) pekar gruppen ut vilka åtgärder som krävs för att klara dricksvattenförsörjningen i ett förändrat klimat. Bland de åtgärder som lyfts fram återfinns det uppdrag som regeringen gett Havs- och vattenmyndigheten, dvs. att i samverkan med andra myndigheter identifiera särskilt känsliga avrinningsområden för vattenuttag och ta fram underlag för att kunna göra vattenbalanser för dessa. Samordningsgruppen pekade även på ett behov av att stärka robustheten hos de laboratorier som utför vattenanalyser i fredstid. Det ledde till att Livsmedelsverket i regleringsbrevet för 2023 fick i uppdrag att bedöma just robustheten hos laboratorier som utför kemiska vattenanalyser i fredstid.

Regeringen redovisar vidare att EU:s nya dricksvattendirektiv ställer krav på en riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet. Syftet är att förebygga risker som påverkar vattnets kvalitet. Genom direktivet införs en riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet som omfattar hela kedjan från tillrinningsområdet till tappkranen för att på ett bättre sätt förebygga risker och att åtgärder i första hand vidtas vid utsläppskällan. Att planera inför händelser i stället för akut krishantering är mer kostnadseffektivt och hållbart ur alla perspektiv. Den riskbedömning av tillrinningsområdet som ska göras enligt dricksvattendirektivet regleras genom tillägg i vattenförvaltningsförordningen (2004:660).

Vidare påminner regeringen om att förordningen (2020/741) om minimikrav för återanvändning av vatten är tillämplig för återanvändning av renat avloppsvatten för bevattning inom jordbruket. Denna reglering bidrar till att minska förbrukningen av dricksvatten och förväntas tillämpas främst i södra Sverige där vattenbristen tvingar fram utveckling av cirkulära lösningar. Flera pilotförsök pågår också för att utveckla system för tekniskt vatten, dvs. vatten som inte behöver vara av dricksvattenkvalitet.

Motionerna

Livsmedelsproduktion vid ett förändrat klimat

I kommittémotion 2023/24:1519 av Elin Söderberg m.fl. (M) yrkande 64 och kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 33 understryks behovet av att regeringen vidtar åtgärder för att stödja klimat-

anpassningen av svenskt jordbruk så att vi kan producera mer mat i ett förändrat klimat. Motionärerna anför vidare i yrkande 34 att klimatanpassning bör inkluderas i livsmedelsstrategin. Enligt motionärerna ökar behovet av ett levande jordbruk i hela landet än mer i tider av kris och tilltagande klimatförändring, och det behövs åtgärder för att upprätthålla försörjningsförmågan i hela landet.

Jordbrukets vattenhantering och vattenförsörjning

Enligt kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 35 behöver regeringen tillsätta en utredning om åtgärder för att skydda svenskt jordbruk från effekterna av klimatförändringar såsom långvarig torka eller översvämning. Jordbrukets vattenförsörjning är helt central för att upprätthålla produktionen. Även den ökande risken för översvämning är en stor utmaning för jordbruket och det är därför viktigt att åtgärder vidtas.

Enligt samma motion yrkande 36 behöver regeringen säkra tillgången till lokala vattenrådgivare för att hjälpa lantbrukare genom hela processen med att stärka vattenförsörjningen. Dessa kan exempelvis samordnas med lokala LEVA-samordnare. Motionärerna tillägger i yrkande 37 att regeringen bör se över lagstiftningen för att säkra att mindre lantbrukare inte missgynnas av exempelvis restriktioner vid torka och stödsystemens utformning. Motionärerna efterlyser en bred utredning av åtgärder för att skydda svenskt jordbruk från klimatförändringarnas effekter.

Likalydande förslag som ovan presenteras även i kommittémotion 2023/24:903 av Katharina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 30–32.

Säker vattenförsörjning inklusive dricksvattenförsörjning

I kommittémotion 2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 3 framhålls att en säker dricksvattenförsörjning, med anledning av klimatförändringarna samt potentiella kriser, behöver tryggas. Motionärerna poängterar att förmågan att säkra samhällsviktig verksamhet, såsom vattenförsörjning, måste stärkas.

I kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 25 föreslås att regeringen tar fram en strategi för vattenförsörjningen i ett förändrat klimat. Motionärerna understryker att skyddet av dricksvattenresurserna måste stärkas. En långsiktig nationell strategi måste tas fram där klimatanpassning är utgångspunkten.

Det anför i yrkande 26 att regeringen ska säkra tillgången till dricksvatten i hela landet genom att bistå kommuner att säkra invånarnas vattenförsörjning och vattenrening, hindra att vatten förorenas och öka den vattenhållande förmågan genom olika klimatanpassningsåtgärder, t.ex. genom att anlägga våtmarker och sanera förorenad mark. Motionärerna bedömer att det kommer att krävas både ekonomiska satsningar och förändrade lagar och regler samt beteendeförändringar.

Enligt yrkande 27 ska regeringen även verka för att utreda olika lösningar för att öka tillgången till kranvatten på offentliga och kommersiella platser. Motionärerna påpekar nödvändigheten i att den akuta dricksvattentillgången säkerställs till alla vid långvarig värme, både vid risker för vattenbrist i delar av landet och för dem som rör sig hemifrån eller lever utan fast adress. Motionärerna tillägger i yrkande 28 att regeringen ska säkra tillgängligt dricksvatten inom rimligt avstånd för alla under värmeböljor.

Kompletterande uppgifter

Nationellt genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv

Ett av målen för EU:s nya dricksvattendirektiv, dvs. direktiv (EU) 2020/2184, är att större hänsyn ska tas till hur klimatförändringarna påverkar vattenresurserna (skälsats 15). I direktivet föreskrivs en ny riskbaserad metod för vattensäkerhet (artikel 8) som omfattar alla faser i vattenproduktionskedjan.

I samband med beredningen av regeringens förslag till genomförande av det nya dricksvattendirektivet anförde utskottet följande i fråga om arbetet med att ta höjd för riskerna med ett förändrat klimat (bet. 2023/24:MJU6 s. 33 f.):

I likhet med motionärerna fäster utskottet en mycket stor vikt vid att arbetet med att stärka krisberedskapen när det gäller vattentjänster fortsätter, inte minst när det gäller dricksvatten. Utskottet har vid upprepade tillfällen uppmärksammat att en omfattande återuppbyggnad av det civila försvaret i enlighet med totalförsvarsbeslutet har påbörjats. Utskottet påminner återigen om det mycket aktiva arbete som härigenom pågår inom Regeringskansliet och kommittéväsendet. Utskottet noterar särskilt det arbete som pågår med att klarlägga behovet av åtgärder för att stärka förmågan att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat.

I fråga om att säkra tillgängligt dricksvatten inom rimligt avstånd för alla under värmeböljor samt tillgången till kranvatten på offentliga och kommersiella platser anförde utskottet följande (bet. 2023/24:MJU6 s. 35 f.):

När det gäller motionsförslagen om att på olika sätt trygga tillgången till säkert dricksvatten på allmän plats påminner utskottet om att ansvaret för denna fråga i huvudsak ligger på kommunal nivå. Det är kommunerna, och inte riksdagen, som bäst bedömer och hanterar det eventuella behovet av inomhus- och utomhusutrustning för dricksvatten på offentliga platser. Utskottet noterar vidare att vissa gruppers bristande tillgång till dricksvatten i huvudsak beror på avsaknaden av ett stadigvarande boende. Den problematiken hanteras främst av socialtjänsten, och insatser ska erbjudas den enskilde med utgångspunkt i socialtjänstlagen.

Utskottets ställningstagande

Livsmedelsproduktion vid ett förändrat klimat

Utskottet välkomnar att regeringen vid upprepade tillfällen understrukit vikten av att jordbrukssektorn blir mer hållbar i alla avseenden och att åtgärder som vidtas för att stärka jordbrukets motståndskraft mot klimatförändringars effekter inte får försämra jordbrukets konkurrenskraft och lönsamhet. Robusta och lönsamma företag krävs för att primärproduktionen ska kunna hantera ett förändrat klimat.

Utskottet anser att denna målsättning är tydlig i klimathandlingsplanen såväl som i regeringens arbete med att uppdatera livsmedelsstrategin. Utskottet noterar med tillfredsställelse att jordbrukets konkurrenskraft är prioriterat även i regeringens arbete med klimatanpassning. Utskottet vill därutöver påminna om att riksdagen berett frågor om krisberedskap och livsmedelsproduktion tidigare under riksmötet och att motionsförslagen då lämnades utan vidare åtgärd. Med hänvisning till den målsättning som redovisas i skrivelsen, och de skäl som utskottet tidigare anfört i frågan, avstyrker utskottet motionerna 2023/24:1519 (MP) yrkande 64 och 2023/24:2856 (MP) yrkandena 33 och 34.

Jordbrukets vattenhantering och vattenförsörjning

Utskottet har i tidigare sammanhang påtalat den problematiska åtgärdsskuld som finns i arbetet med avvattning av jordbruksmarken. Utskottet välkomnar därför att regeringen avser att initiera en översyn av regelverket för vattenverksamhet och markavvattning inom de areella näringarna. Utöver markavvattning bedömer regeringen att det även finns ett ökat behov av bevattning i områden med risk för torka. Genom att magasinera vatten kan vattnet användas för bevattning under odlings säsongen samtidigt som man undviker uttag från vattendrag under perioder med lågt vattenflöde. Utskottet påminner om att det inom ramen för Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken finns stöd att söka för anläggning av bevattningsdammar.

Utskottet ansluter sig till regeringens inriktning och bedömningar i frågan och ser därmed inget skäl att förorda något av de förslag som väckts i motionerna 2023/24:903 (MP) yrkandena 30–32 och 2023/24:2856 (MP) yrkandena 35–37. Motionsyrkandena avstyrks.

Säker vattenförsörjning inklusive dricksvattenförsörjning

I likhet med motionärerna fäster utskottet mycket stor vikt vid att grundläggande vattentjänster är säkrade även i tider av kris. Vattenförsörjning, inklusive vattenrening och dricksvattenberedning, är en hörnsten i ett väl fungerande samhälle. Redan i dag påverkas dock vattenförsörjningen av klimatförändringarna, t.ex. i fråga om kvaliteten och kvantiteten på råvatten liksom produktion och distribution av dricksvatten. Det finns även risk för en ökad konkurrens om vattnet.

Utskottet välkomnar därför att regeringen prioriterar att stärka skyddet för vattenresursen, bl.a. inom ramen för EU:s nya dricksvattendirektiv. Utskottet kan konstatera att också försvarsutskottet instämmer i regeringens ansats att säkerställa en nödvändig försörjning av dricksvatten för svenskt vidkommande inför en fredstida kris såväl som under höjd beredskap och ytterst krig.

När det gäller förslagen om allmänhetens tillgång på dricksvatten påminner utskottet om att likalydande förslag behandlats av kammaren tidigare under riksmötet. Med hänvisning till bl.a. EU:s nya dricksvattendirektiv och pågående beredskapsarbete inom livsmedelskedjan avstyrktes förslagen. Kammaren biföll utskottets förslag. Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan utan avstyrker motionerna 2023/24:2856 (MP) yrkandena 25–28 samt 2023/24:2858 (S) yrkande 3 även inom ramen för detta ärende.

Fysisk planering, markanvändning och naturmiljöer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om olika åtgärder för att klimatanpassa bebyggelse, transportinfrastruktur och skogsbruk.

Jämför reservation 33 (MP) och 34 (MP).

Skrivelsen

Klimatanpassad bebyggelse

När det gäller insatser som bidrar till klimatanpassning i den fysiska samhällsplaneringen är regeringens inriktning att verka för att kommunerna i sin planering har förutsättningar att hantera risker kopplade till klimatförändringar. Det innefattar bl.a. tillgång till adekvat planeringsunderlag och vägledningar som ger goda förutsättningar för de välgrundade avvägningar som krävs för en klimatanpassad bebyggelseutveckling. Staten ska tillhandahålla relevant planeringsstöd. Boverkets roll som expertmyndighet i frågor som rör klimatanpassning i planering och byggande kan utvecklas. Fortsatt samverkan mellan berörda myndigheter är viktig för att staten ska kunna ge enhetligt och ändamålsenligt stöd till kommuner och andra aktörer.

Som skäl för inriktningen framhåller regeringen att det i Sverige finns goda möjligheter att genom den fysiska planeringen arbeta med att klimatsäkra den byggda miljön och samhällsviktiga anläggningar, att stärka den blågröna infrastrukturen och även att ta vara på positiva effekter av ett förändrat klimat. Det går att bygga säkert, hållbart och klimatanpassat. Planering av mark- och vattenområden är en kommunal uppgift och plan- och bygglagen (2010:900) ger de administrativa verktygen för att hantera dessa frågor i ett sammanhang. Att klimatsäkra den byggda miljön är inte bara en utmaning inom detaljplane-

lagda områden utan berör hela kommunens yta. Att både befintlig och nybyggd bebyggelse omfattas kan vara en ännu större utmaning; inte minst kan det vara en ekonomisk utmaning att klimatsäkra den befintliga bebyggelsen. Mycket tyder på att dessa utmaningar växer i omfattning i takt med att konsekvenserna av ett förändrat klimat blir mer påtagliga.

Enligt regeringen ska staten främja goda förutsättningar för planering. Statens roll i planeringen av den byggda miljön är främst begränsad till en vägledande och överprövande roll, företrädd framför allt av länsstyrelserna inom ramen för de planprocesser som regleras i plan- och bygglagen. Genom uppdrag till ansvariga myndigheter kan regeringen främja ett adekvat klimatanpassningsarbete på lokal och regional nivå.

Regeringen framhåller att Boverket bedriver ett kontinuerligt arbete med vägledning och utbildning riktad till framför allt kommunerna om hur klimatanpassning kan säkerställas både vid planering av ny bebyggelse och inom befintlig bebyggelse. Utöver vägledning till kommunerna arbetar Boverket också med tillsynsvägledning till länsstyrelserna. Därutöver har Boverket sedan 2018 regeringens uppdrag att samordna det nationella klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön. I uppdraget ingår bl.a. att stödja kommunerna i deras arbete med klimatanpassning av den byggda miljön, identifiera behov av underlag och vägledning för klimatanpassning av ny och befintlig bebyggelse samt att bedriva kompetenshöjande insatser på området. Boverket ska också samordna och tillgängliggöra underlag som expertmyndigheter och forskning tillhandahåller om klimateffekter och klimatanpassning av bebyggelse och bedriva främjande och vägledande arbete om de verktyg och processer som är relevanta för klimatanpassning av den byggda miljön. Regeringen bedömer att Boverkets arbete är av stor betydelse för att förmedla och tillgängliggöra kunskap och metodik kring klimatanpassning i fysisk planering till landets kommuner och andra berörda aktörer.

Regeringen anser att myndighetens arbete bör kunna utvecklas i takt med att såväl kunskapsläget som de klimatmässiga förutsättningarna förändras. I förstudien Nationell fysisk planering (Ds 2023:28) föreslår regeringens utredare en ny struktur för hur nationell fysisk planering kan utformas samt vilka frågor och intressen som bör omfattas av en sådan planering. Förstudien beskriver att flera aktörer påtalar svårigheter med att hantera klimatanpassningsåtgärder i planeringen och att avsaknaden av verktyg för att på ett effektivt och ekonomiskt sätt hantera klimatanpassningsåtgärder främst kopplade till vatten kan leda till att problemen hamnar i en enskild detaljplan. Det innebär att problem som skulle behöva lösas i ett större, mellankommunalt sammanhang reduceras till att handla om en teknisk lösning på en specifik plats. Förstudien föreslår därför att klimatanpassningsåtgärder hanteras i en regional kontext i stället för på den kommunala nivån.

Regeringen har för avsikt att återkomma med överväganden om förstudiens förslag. Vidare redovisar regeringen att den tillsatt en utredning som vid behov

ska föreslå ny eller anpassad lagstiftning som förtydligar och möjliggör långsiktiga ansvars- och finansieringsmodeller utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat.

Regeringen anser att klimatrelaterade risker som skyfallshantering, torka och havsnivåhöjning behöver hanteras ur ett större perspektiv än den enskilda kommunens. Åtgärder behöver ofta vidtas på andra platser än där nyttan uppstår. Regeringens inriktning är därför att verka för en vattenförvaltning som hanterar effekter av ett förändrat klimat genom en långsiktig helhetsplanering på avrinningsområdesnivå. Regeringen kommer även att verka för att skapa förutsättningar för ökad kunskap om vattenbalansen i avrinningsområden. För att tydligare kunna följa klimatförändringarna och klimatanpassningen i vattenförvaltningsarbetet behöver system för insamling av klimatdata utvecklas.

Klimatanpassad transportinfrastruktur

Regeringen har som inriktning att klimatrelaterade risker ska fortsätta att integreras och hanteras i arbetet med att skapa en robust och tillförlitlig transportinfrastruktur.

Som skäl för sin inriktning understryker regeringen att ett pålitligt, robust och långsiktigt hållbart transportsystem är en förutsättning för att människor och näringsliv ska kunna verka i hela landet. Ett robust transportsystem ska på ett bra sätt kunna klara av, både väntade och oväntade, händelser till följd av ett förändrat klimat. Åtgärder för klimatanpassning har störst effekt och betydelse för att uppnå det transportpolitiska funktionsmålet, men de har i många fall effekter även på möjligheterna att nå hänsynsmålet.

Regeringen redovisar att transportinfrastrukturen består av olika typer av anläggningar för olika trafikslag och att ansvaret för anläggningarna är fördelat på flera aktörer. Staten ansvarar för en stor del av transportinfrastrukturen men även kommuner, regioner och privata aktörer ansvarar för olika delar. Statens planering av transportinfrastruktur styrs genom långsiktiga planer som beslutas av regeringen. I den trafikslagsövergripande planen för perioden 2022–2033 ingår klimatanpassningsåtgärder av befintlig infrastruktur, framför allt inom ramen för anslagen för vidmakthållande och trimning. Regeringen har påbörjat arbetet mot en ny nationell plan för planperioden 2026–2037.

Regeringen framhåller vidare att det saknas en fullständig bild av vad som krävs för att anpassa transportinfrastrukturen till klimatförändringarna och att man behöver inventera behov och prioritera mellan åtgärder. Eftersom det statliga järnvägs- och vägnätet är omfattande och behoven av anpassning varierar är inte hela infrastrukturen aktuell för klimatanpassningsåtgärder. Både typen av risk och risknivån kan variera kraftigt i olika delar av landet och behoven ser väldigt olika ut på olika platser. I arbetet med klimatanpassning är därför riskidentifiering och riskreducering ett viktigt område att arbeta med så att rätt åtgärder kan prioriteras.

Åtgärder inom skogsbruket

När det gäller klimatanpassning för motståndskraftiga skogar och skogsbruk är regeringens inriktning att verka för att Skogsstyrelsen i samverkan med skogssektorn och andra myndigheter fortsätter arbetet med att anpassa skogen och skogsbrukets metoder och åtgärder så att framtidens skogar kan stå emot skador som följer av klimatförändringarna.

Som skäl för inriktningen poängterar regeringen att skogen har en samhälls-viktig funktion genom att leverera virke och andra ekosystemtjänster, vilket avspeglas i de jämställda mål för skogspolitiken som riksdagen beslutat – miljömålet och produktionsmålet om att skogen är en nationell tillgång och en förnybar resurs som ska skötas så att den uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls.

Regeringen framhåller att skogen spelar en viktig roll för bl.a. naturmiljön och det svenska kulturarvet. Skogen begränsar även Sveriges klimatpåverkan genom att bidra med förnybara råvaror och ta upp mer växthusgaser än den släpper ut. Sverige har också åtaganden om en ökad kolsänka fram till 2030 med vissa flexibiliteter. Det är viktigt att arbeta förebyggande för att säkerställa att skogen fortsätter att bidra med klimatnytta. Vidare anför regeringen att den nationella skogsresursen är en viktig bas för en växande bioekonomi.

Regeringen anser att brukandet av skogen behöver klimatanpassas av flera olika skäl för att säkra skogens ekosystemtjänster. Det finns inga hinder för en skogsägare att arbeta med klimatanpassningsåtgärder i skogen. Regeringen hänvisar till att Skogsstyrelsen har tagit fram förslag på åtgärder som främjar klimatanpassning (Skogsstyrelsens rapport 2019/17), t.ex. tidig gallring, stormsäkring genom inblandning av lövträd, ståndortsanpassning så att skogs-skötseln följer förutsättningarna på respektive växtplats och nyttjande av förädlad plantmaterial anpassat för ett förändrat klimat. Skogsstyrelsen har också i rapport 2023/17 analyserat behovet av ändrade regelverk för ökad klimatanpassning i skogen och skogsbruket.

Skogsstyrelsen lyder under förordningen (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete och har länge samlat och förmedlat kunskap om klimatförändringarnas effekter på skogen. Enligt förordningen ska klimatanpassning utföras för att skydda miljön och människors liv och hälsa. I samarbete med skogssektorn och berörda myndigheter arbetar Skogsstyrelsen för att framtidens skogar ska kunna stå emot skador och möta andra problem och tillvarata möjligheter som följer av ändrade väder- och tillväxtbetingelser. Det är även viktigt att åtgärder inom skogsbruket i förlängningen inte orsakar skador på viktiga samhällsfunktioner, t.ex. infrastruktur.

Regeringen redovisar att Miljömålsberedningen har fått i uppdrag att ta fram en strategi för markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF) och biologisk mångfald utifrån Sveriges åtaganden inom EU och internationellt (M2010:04). Beredningen ska bl.a. kartlägga och beskriva synergier och målkonflikter med strategier och åtgärder för skogspolitiken, livsmedelsförsörjning, klimatanpassning, återuppbyggnaden av totalförsvaret

samt arbetet för andra riksdagsbundna mål, t.ex. för folkhälsa och kulturmiljö. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2024.

Resilienta ekosystem

När det gäller naturmiljöer är regeringens inriktning att även fortsättningsvis verka för att stärka ekosystemens resiliens och ta till vara ekosystemtjänster i klimatanpassningen.

I fråga om marina miljöer är regeringens inriktning att arbetet med att öka havens motståndskraft och återhämtningsförmåga behöver intensifieras. Regeringen avser att verka för att utöka och förstärka skyddet av marina områden för att nå målsättningen om 30 procent marint områdesskydd till 2030 som nyligen antagits inom EU:s biodiversitetsstrategi, de regionala havskommissionerna Helcom och Oskar, samt det nya globala ramverket för biologisk mångfald i konventionen för biologisk mångfald och att områdena bildar ett representativt, ekologiskt sammanhängande samt funktionellt nätverk. Enligt regeringen skapar detta förutsättningar för livskraftiga ekosystem med stor mångfald och en hållbar utveckling av den blå ekonomin. Regeringen bedömer att ett förbättrat kunskapsunderlag kring klimatförändringens påverkan på havs- och vattenmiljön är centralt för att öka beredskapen och vidareutveckla en adaptiv förvaltning från källa till hav.

Motionerna

Klimatanpassad bebyggelse och transportinfrastruktur

I kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 14 föreslås att Boverket tillsammans med kommunerna ska utreda hur Boverket på bästa sätt kan vara ett stöd för kommunernas pågående arbete med klimatanpassning i bebyggd miljö. Motionärerna anför att det finns ett behov av expertstöd för att kunna genomföra fysiska klimatanpassningsåtgärder. Motionärerna vill även att man ytterligare tydliggör vilka krav som ska ställas på kommunernas arbete med klimatanpassning.

Motionärerna tillägger i yrkande 16 att regeringen även bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att utreda hur man ska hantera gamla detaljplaner som kan medföra nybyggnation i riskområden så att risken för olyckor, översvämning och erosion minimeras. Dessutom ska regeringen ge expertmyndigheter i uppdrag att ta fram tydliga riktlinjer för vilka krav som länsstyrelserna ska ställa på kommunerna i planprocessen för att säkerställa klimatanpassad planering (yrkande 17) samt utreda hur styrningen av kommunerna behöver förändras för att fler konkreta klimatanpassningsåtgärder för befintlig bebyggelse ska komma på plats (yrkande 19). Motionärerna anför att länsstyrelserna har en viktig roll i att samordna, stötta och följa upp kommunernas klimatarbete.

När det gäller klimatanpassad transportinfrastruktur anför motionärerna i yrkande 32 att man bör upphöra med kalavverkningar i stråk runt järnvägsnätet

i syfte att skydda det från skred. Motionärerna anser att för få åtgärder har vidtagits för att klimatanpassa transportinfrastrukturen, t.ex. vägar, för att klara av de stora vattenmassor som kan uppstå vid skyfall.

Åtgärder inom skogsbruket

Enligt kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 31 bör regeringen genomföra en långsiktig nationell rådgivningskampanj riktad till enskilda skogsägare för att arbeta med klimatanpassning, ökad miljöhänsyn och hyggesfria metoder. Enligt motionärerna brådskar det att vidta åtgärder för att klimatanpassa skogsbruket eftersom detta kan förebygga t.ex. torka, skogsbränder och översvämningar.

Kompletterande uppgifter

Skogspropositionen

I skogspropositionen (prop. 2021/22:58) anförde regeringen att ett förslag till nationellt mål för ökad hållbar tillväxt i skogen bör tas fram. Målets fokus bör ligga på ökad tillväxt i biomassa genom förbättrad skogsskötsel samtidigt som klimatanpassning och den biologiska mångfalden ökar i produktionsskogen. Målet bör utformas så att incitamenten och motivationen för en förbättrad skogsskötsel och ökad hållbar tillväxt i skogen ökar. Arbetet med att nå målet om ökad hållbar tillväxt i skogen bör utföras inom ramen för skogspolitikens jämställda mål om produktion och miljö.

Som skäl för förslaget anförde regeringen att klimatanpassning och stärkt biologisk mångfald i skogen bör vara en integrerad del av ökad hållbar tillväxt. Ett politiskt fastslaget mål för ökad hållbar tillväxt i skogen ger en tydlig signal till skogsnäringen och innebär bättre förutsättningar för skogsnäringen att långsiktigt planera för nya investeringar och verksamheter som ger högre kvalitet och ökad lönsamhet. Ett mål för ökad tillväxt i skogen tydliggör därmed en politisk viljeriktning om betydelsen av nationell tillgång till skoglig biomassa.

Riksdagen biföll regeringens förslag i denna del (prop. 2021/22:58, bet. 2021/22:MJU18, rskr. 2021/22:207).

Utskottets ställningstagande

Klimatanpassad bebyggelse och transportinfrastruktur

När det gäller klimatanpassning av transportinfrastrukturen framhåller regeringen att klimatrelaterade risker ska fortsätta att integreras och hanteras. I den trafikslagsövergripande planen för perioden 2022–2033 ingår klimatanpassningsåtgärder av befintlig infrastruktur, framför allt inom ramen för anslagen för vidmakthållande och trimning. Utskottet noterar att regeringen har påbörjat arbetet mot en ny nationell plan för planperioden 2026–2037 och ser inga skäl att ifrågasätta regeringens arbete i denna del.

När det gäller en klimatanpassad bebyggelseutveckling ansluter sig utskottet till regeringens bedömning att det behövs åtgärder för att säkerställa goda förutsättningar för kommunerna att hantera klimatförändringarna. Statens uppgift att tillhandahålla relevant planeringsstöd kan i denna del förbättras genom att Boverkets roll som expertmyndighet utvecklas i takt med att kunskapsläget såväl som de klimatmässiga förutsättningarna förändras. Utskottet konstaterar att det nyligen föreslagits en ny struktur för hur nationell fysisk planering kan utformas samt vilka frågor och intressen som bör omfattas av en sådan planering. Utskottet noterar att regeringen har för avsikt att återkomma med överväganden om dessa förslag.

Som civilutskottet redovisar i sitt yttrande har flera av motionärernas förslag om klimatanpassad bebyggelse redan behandlats av riksdagen under valperioden. Förslagen lämnades då utan vidare åtgärd med hänvisning till pågående arbete. Utskottet hänvisar till kammarens tidigare inställning i frågan samt det åtgärdsarbete som beskrivs i skrivelsen och avstyrker motion 2023/24:2856 (MP) yrkandena 14, 16, 17, 19 och 32.

Åtgärder inom skogsbruket

Utskottet vill inledningsvis framhålla att riksdagen i sin beredning av skogspropositionen ställt sig bakom ett nationellt mål för ökad hållbar tillväxt i skogen där klimatanpassning och den biologiska mångfalden ökar i produktions-skogen. Vikten av att åtgärder vidtas så att framtidens skogar kan stå emot skador som följer av klimatförändringarna kan inte nog understrykas. Utskottet delar därför regeringens bedömning av värdet i att Skogsstyrelsen i samverkan med skogssektorn och andra myndigheter fortsätter arbeta med att anpassa skogen och skogsbrukets metoder till klimatförändringarnas effekter. Utskottet påminner om att myndigheten under de senaste åren bl.a. tagit fram förslag på åtgärder som främjar klimatanpassning.

Med hänvisning till det som anförs ovan bedömer utskottet att motion 2023/24:2856 (MP) yrkande 31 i allt väsentligt är att betrakta som tillgodosett. Motionsyrkandet avstyrks.

Klimatanpassning av kulturarv och kulturmiljöer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om klimatanpassning av kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

Jämför reservation 35 (MP).

Skrivelsen

Klimatanpassning av kulturarv och kulturmiljöer

Inriktningen för regeringens arbete med klimatanpassning av kulturarv är att det kunskapsuppbyggande och vägledande arbete för klimatanpassning av kulturarv som Riksantikvarieämbetet bedriver tillsammans med andra myndigheter ska fortsätta. Regeringen avser att fortsätta arbetet med att utveckla nya kunskapsunderlag för klimatanpassning av kulturarv. Samverkan utvecklas för att stärka kulturmiljön i klimatarbetet, t.ex. i fråga om kommunal krisberedskap och krishantering.

Som skäl för inriktningen anför regeringen att klimatförändringarna medför risker för kulturarvet, fornlämningar, kulturmiljöer, kulturföremål, samlingar av olika slag, museer och arkiv. Kulturarv kan skadas av dels plötsliga händelser, t.ex. översvämningar, dels långsammare förändringar, t.ex. högre fuktbelastning som kan bryta ned arkeologiska lämningar i snabbare takt än hittills i de nordliga regionerna. Kulturmiljön påverkas redan i dag på olika sätt av klimatförändringarnas effekter, och konsekvenserna beräknas öka i en närmare framtid, i takt med förändrade temperaturer och nederbördsmönster, stigande havsnivåer, fler extrema väderhändelser och längre perioder av ihållande väderförhållanden. I takt med den globala ökningen av medeltemperaturen kommer påverkan att bli alltmer påtaglig och successivt röra fler kulturmiljöer.

Regeringen redovisar att klimatanpassning av kulturarv innebär att förhålla sig till de förändrade förutsättningar som klimatpåverkan för med sig och planera för att undvika eller begränsa skador. Detta har visat sig till stor del handla om förebyggande insatser, i form av uppdaterade vård- och underhållsplaner, tätare tillsyn och utökat antikvariskt stöd, vägledning och medverkan samt riktad information och vägledning. Förlust- och skadehantering är en del i det samlade klimatarbetet och handlar om hantering av permanenta förluster och skador som uppstår med klimatförändringar. När det gäller kulturarv kan det handla om att vissa fornlämningar försvinner i havet i samband med att havsnivån höjs eller att vegetation i kulturlandskap förändras till följd av ändrade klimatförhållanden. Kulturarvssektorn behöver förstå, prioritera och planera för sådana förluster. Risk- och sårbarhetsanalyser är nödvändiga för en långsiktigt hållbar förvaltning av kulturarv.

I fråga om samverkan för stärkt beredskap i kulturarvsarbetet påminner regeringen om att Riksantikvarieämbetets klimatanpassningsarbete omfattar

hela myndighetens ansvarsområde med kulturmiljöer, kulturföremål, samlingar och museer. Immateriellt kulturarv, såsom hantverkskunnande och traditionell kunskap, bidrar även med kunskap om hur klimatanpassningsåtgärder kan vidtas. Riksantikvarieämbetet ska stödja andra myndigheters och aktörers arbete med klimatförändringarnas konsekvenser för kulturarvet.

Regeringen bedömer att Riksantikvarieämbetets och övriga myndigheters arbete med stöd och vägledning samt kunskapsbyggande insatser i fråga om klimatanpassning av kulturarv är av stor betydelse. Samarbetet med länsstyrelserna och andra myndigheter i detta arbete är grundläggande.

Förutsättningarna för samisk kultur och rennäring

När det gäller förutsättningar för samisk kultur har regeringen som inriktning att verka för fortsatt goda villkor för den samiska kulturen och de samiska språken. Regeringen bedömer även att det samiska kulturlandskapet och dess kultur- och fornlämningar är viktiga att skydda från negativ påverkan orsakad av klimatförändringarna. Regeringen avser att verka för en fortsatt god dialog med det samiska folket. I fråga om rennäringen är regeringens inriktning att verka för en livskraftig rennäring som är anpassningsbar och motståndskraftig mot ett förändrat klimat. Det pågående arbetet med förbättrade underlag för markanvändningen, t.ex. renbruksplaner, är en viktig del i framförhållningen. En beredskap behöver finnas eftersom behovet av katastrofskadestöd, dvs. bidrag till kostnader för stödutfodring som uppstått på grund av synnerligen svåra betesförhållanden, kan förväntas öka till följd av det förändrade klimatet.

Motionen

I kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 24 efterfrågar motionärerna en utredning för att undersöka hur klimatanpassningsåtgärder på och runt kulturhistoriskt värdefulla byggnader kan underlättas. Motionärerna föreslår dels en utredning om klimatanpassningsåtgärder för att ge kulturhistoriskt viktiga byggnader ett långsiktigt skydd, dels en översyn av lagstiftningen för att fler solpaneler ska kunna monteras även på kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

Utskottets ställningstagande

I likhet med regeringen anser utskottet att Riksantikvarieämbetets och övriga myndigheters arbete med stöd och vägledning samt kunskapsbyggande insatser i fråga om klimatanpassning av det svenska kulturarvet är av stor betydelse och att detta arbete ska fortsätta. Utskottet välkomnar därför regeringens ansats att utveckla dels kunskapsunderlaget för klimatanpassning av kulturarv, dels samverkan för att stärka kulturmiljön i klimatarbetet. Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att en helhetssyn behöver prägl

förvaltningen av landskapet, där kulturmiljön ses som en resurs i samhällsutvecklingen och tillvaratas i risk- och sårbarhetsanalyser samt i planering av åtgärder för klimatanpassning och i omställningen till hållbara energikällor.

Med beaktande av det åtgärdsarbete som beskrivs i skrivelsen anser utskottet att det förslag som väckts i motion 2023/24:2856 (MP) yrkande 24 i allt väsentligt är att betrakta som tillgodosett. Således lämnas motionsyrkandet utan vidare åtgärd.

Hälsa i ett förändrat klimat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om obligatorisk utbildning av vård- och omsorgspersonal om hälsoriskerna vid värmeböljor.

Jämför reservation 36 (MP).

Skrivelsen

När det gäller skydd för människors hälsa avser regeringen att stärka arbetet med att öka kunskapen om hur ett förändrat klimat påverkar människors psykiska och fysiska hälsa. Syftet är att skapa förutsättningar för olika aktörer att minska hälsorelaterade risker och sårbarheter i ett förändrat klimat. Gränsöverskridande hälsorisker i Sverige ska bevakas och utvärderas. Regeringen lyfter fram att hälsoeffekter av klimatförändringarna kan kopplas till flera olika områden, bl.a. hälsopåverkan, inklusive psykisk ohälsa, och personskador vid extrema väderhändelser.

Regeringen redovisar att det enligt EU:s klimatlag är nödvändigt att ta itu med de växande klimatrelaterade hälsoriskerna. Medlemsstaterna ska också säkerställa att anpassningspolitiken inbegriper relevant politik och relevanta åtgärder på det socioekonomiska området och miljöområdet. De ska särskilt inrikta sig på de mest sårbara och drabbade befolkningsgrupperna. Enligt bl.a. Nationella expertrådet för klimatanpassning kan klimatförändringarnas effekter förstärka redan existerande och framväxande orättvisor och sårbarheter. Exempelvis är det svenska samhället extra utsatt vid värmeböljor eftersom befolkningen inte är van vid extremt höga temperaturer och den byggda miljön är dåligt anpassad. Vissa grupper i samhället är mer sårbara under värmeböljor vilket kan bero på fysiologi men även på geografiska och socioekonomiska faktorer. Riskgrupperna består av bl.a. äldre personer, personer med funktionsnedsättning, små barn och gravida samt de som är kroniskt och psykiskt sjuka. Vidare visar forskning att bl.a. inkomst, utbildning, hälsa och tillgänglighet till information är faktorer som påverkar hur sårbara individer är för klimatförändringar.

Regeringen lyfter fram att i förordningen (2018:1428) om myndigheternas klimatanpassningsarbete ingår det i definitionen för klimatanpassning att vidta åtgärder som bl.a. syftar till att skydda människors liv och hälsa. Utifrån

förordningen har Folkhälsomyndigheten tagit fram en handlingsplan för myndighetens arbete med klimatanpassning för 2021–2024. Målsättningen med handlingsplanen är att vägleda myndigheten i att hantera klimatförändringarnas påverkan på myndighetens verksamhet, men den riktar sig även till andra aktörer som arbetar med klimatanpassning i Sverige. Värmeböljor, klimatrelaterade hälsorisker i inomhusmiljön och smittämnen i ett förändrat klimat är handlingsplanens tre fokusområden. I handlingsplanen finns en vägledning för organisationers arbete med att utveckla egna handlingsplaner för värmeböljor. Materialet syftar till att stärka samhällets förmåga att hantera negativa hälsoeffekter till följd av värmeböljor och är framtaget för kommuner, regioner och privata aktörer som ansvarar för vård och omsorg. Folkhälsomyndigheten har också tagit fram informationsmaterial och kunskapssammanställningar om vilka risker som höga temperaturer innebär för hälsan.

Motionen

Enligt kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 21 bör det vara obligatoriskt att utbilda vård- och omsorgspersonal om vilka risker värmeböljor innebär för hälsan för att på så sätt kunna förebygga och identifiera risker för värmestress. Motionärerna förslår att Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att ta fram en utbildning om symptom vid höga temperaturer för den personal som i sitt dagliga arbete möter riskgrupper, bl.a. äldre och små barn.

Kompletterande uppgifter

Den 19 april 2024 fick Socialstyrelsen i uppdrag att stödja socialtjänstens och den kommunala hälso- och sjukvårdens arbete med krisberedskap och civilt försvar (dnr S2024/00853). Socialstyrelsen ska bl.a.

- utveckla och genomföra återkommande nationella möten om krisberedskap och civilt försvar med deltagare som är verksamma inom, eller vars verksamheter berör, socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården, för bl.a. erfarenhetsutbyten och kunskapsåterföringar samt genomgång av planeringsinriktning
- ta fram och distribuera en planeringsinriktning för socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård under kris och krig innehållande gemensamma målbilder, grundantaganden och utgångspunkter
- utveckla indikatorer för krisberedskap och civilt försvar inom socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård och vid behov revidera befintliga indikatorer
- ta fram nationella utbildningsinsatser anpassade för socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården

- sprida och öka kännedomen om befintliga stöd för upphandling av samhällsviktig verksamhet inom krisberedskap och civilt försvar, som innefattar socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård.

Regeringen anför att fredstida kriser, t.ex. värmeböljan 2018, drabbar kommuner på ett omedelbart och konkret sätt. Att analysera hanteringen av sådana händelser och dra lärdomar är avgörande för utvecklingen av kommunernas krisberedskap. Att erfarenheter och kunskap sedan sprids leder förhoppningsvis till förbättrad beredskap utanför den egna kommunen. Socialstyrelsen ska därför skapa möten på nationell nivå för detta lärande.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2026.

Utskottets ställningstagande

Ihållande perioder av värme under sommaren kan orsaka både hälsoproblem och ökad dödlighet. Utskottet välkomnar att regeringen avser att stärka arbetet med att öka kunskapen om hur ett förändrat klimat påverkar människors psykiska och fysiska hälsa för att därigenom minska hälsorelaterade risker och sårbarheter. Som ett led i detta arbete har regeringen helt nyligen gett Socialstyrelsen i uppdrag att stödja socialtjänstens och den kommunala hälso- och sjukvårdens arbete med krisberedskap och civilt försvar, bl.a. genom att ta fram nationella utbildningsinsatser anpassade för socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården. Utskottet påminner därutöver om att Folkhälsomyndigheten har tagit fram informationsmaterial om hur man kan stärka beredskapen för värmeböljor.

Därmed ser utskottet inget skäl för ett tillkännagivande om en obligatorisk utbildning för vårdpersonal om hälsoriskerna vid värmeböljor som beskrivs i motion 2023/24:2856 (MP) yrkande 21. Motionsyrkandet avstyrks.

Skrivelsen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelse 2023/24:97 till handlingarna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet stöder regeringens målsättning att Sverige ska vara klimatanpassat, motståndskraftigt och ta vara på möjligheterna med ett förändrat klimat. Utifrån denna målsättning anser utskottet att regeringen i skrivelsen på ett mycket förtjänstfullt sätt redogör för hur det nationella klimatanpassningsarbetet bör utvecklas och hur åtgärder bör prioriteras utifrån uppdaterad kunskap om ett förändrat klimat. Därigenom skapas förutsättningar för ett strukturerat, samordnat och samhällseffektivt arbete med klimatanpassning.

Utskottet ser fram emot att följa det mycket intensiva åtgärdsarbete som regeringen nu kommer att påbörja.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Reservationer

1. Strategins framtagande, punkt 1 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Tomas Kronståhl (S) och Sofia Skönnbrink (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2629 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 7 och
avslår motionerna
2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 1,
2023/24:1356 av Lars Isacson (S) yrkande 2,
2023/24:1719 av Johan Büser (S) och
2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Sommaren 2023 påminde oss om klimatets allt mer tydliga påverkan på vår vardag; värmeböljor, skyfall och andra oväntade händelser visar behovet av att rusta våra samhällen för klimatförändringarnas påfrestningar. Vi har sett hur vädret kan ställa till det: översvämningar som skapar kaos, bränder som hotar och snabba temperaturväxlingar som rubbar vår vardag. Ras, skred, erosion och översvämningar förväntas även de bli vanligare till följd av fler kraftiga skyfall.

Sverige har hittills haft förtvivlat svårt att ta höjd för de risker och kostnader som det förändrade klimatet för med sig. Läget förvärras av att regeringens budget inneburit en neddragning av MSB:s och länsstyrelsernas resurser för klimatanpassning. Det är en farlig politik för Sverige och kommer att bli dyrt för de svenska hushållen framöver. Vi behöver investera i kommunernas arbete för att skydda oss bättre. Genom att förstärka avloppssystem, förebygga översvämningar och hantera regnvatten på smartare sätt kan vi minska riskerna vid väderrelaterade händelser.

Regeringen bör uppdatera Sveriges klimatanpassningsstrategi enligt denna målsättning.

2. **Strategins framtagande, punkt 1 (MP)**

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 1 och

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 3 och
avslår motionerna

2023/24:1356 av Lars Isacsson (S) yrkande 2,

2023/24:1719 av Johan Büser (S) och

2023/24:2629 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 7.

Ställningstagande

En långsiktig planering är en av nycklarna till ett brett klimatanpassningsarbete i Sverige, och mitt parti vill därför att regeringen inrättar en bred parlamentarisk grupp som långsiktigt kan leda arbetet med klimatanpassning och skapa stabilitet för Sveriges klimatanpassningsarbete. För att Sverige ska kunna bedriva ett effektivt arbete med klimatanpassning måste ansvaret olika aktörer emellan förtydligas. Arbetet ska inte fördröjas på grund av en otydlig ansvarsfördelning.

3. **En reviderad strategi för klimatanpassning, punkt 2 (V, MP)**

av Emma Nohrén (MP) och Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Precis som med den klimatpolitiska handlingsplanen lägger regeringen fram Sveriges reviderade nationella strategi för klimatanpassning både kraftigt försenad och i form av en skrivelse i stället för proposition. Den tidigare regeringen utformade både den klimatpolitiska handlingsplanen och den

nationella strategin för klimatanpassning som propositioner. En skrivelse innehåller, till skillnad från en proposition, inga förslag för riksdagen att ta beslut om. I ett läge där alla experter pekar på behovet av kraftsamling och handlingskraft, i ett läge där stora delar av Sverige under det senaste året lidit svårt av klimatrelaterade extremväder som skyfall och översvämningar, lägger regeringen en pappersprodukt på riksdagens bord, tom på konkreta politiska förslag.

Nationella expertrådet för klimatanpassning skriver i sin rapport från 2022 att en intensifiering av insatser för att öka takten i vidtagandet av klimatanpassningsåtgärder är nödvändig. Rådet understryker att den reviderade anpassningsstrategin, den som regeringen presenterat i form av en skrivelse, behövs anamma ”ett transformativt perspektiv som konkret stärker incitamenten för såväl det fortsatta förberedande anpassningsarbetet som genomförandet av konkreta anpassningsåtgärder”. Vidare efterlyser rådet ”krafttag på bred front”. Det vore en underdrift att säga att regeringens skrivelse, som inte innehåller ett enda skarpt förslag för riksdagen att ta ställning till, inte svarar upp emot vad rådet efterlyser.

Med anledning av ovanstående resonemang anser vi att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med en strategi i form av en proposition, med konkreta förslag till beslut, som levererar på rekommendationerna från Nationella expertrådet för klimatanpassning.

4. En reviderad handlingsplan för klimatanpassning, punkt 3 (S, V)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Tomas Kronståhl (S), Sofia Skönnbrink (S) och Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 1.

Ställningstagande

De senaste årens långa perioder med hetta, ett ökande antal bränder och översvämningar visar att klimatförändringarnas konsekvenser redan är här. År 2023 blev det varmaste år som uppmätts i världen. Vi behöver agera nu.

I regeringens klimatanpassningsstrategi Från ord till handling presenterar regeringen inriktningen för det nationella arbetet med klimatanpassning samt handlingsplanen för de kommande fem åren. Regeringen skriver att man avser

att stärka möjligheterna till ett effektivt klimatanpassningsarbete genom att utreda och vid behov föreslå ny eller anpassad lagstiftning som möjliggör långsiktiga ansvars- och finansieringsmodeller utifrån de nya förutsättningar som följer av ett nytt klimat. Skrivelsen saknar dock viljeinriktning och handlar mest om att utreda redan kända fakta.

Vi bedömer att det vi inte gör nu i klimatomställning och klimatanpassning får framtida generationer betala än dyrare för. Mot denna bakgrund bör regeringen vidta åtgärder för att anta en handlingsplan för förbättrad klimatberedskap där konkreta åtgärder identifieras.

5. Inriktningen och målen för regeringens politik för klimatanpassning, punkt 4 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Tomas Kronståhl (S) och Sofia Skönnbrink (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 2 och avslår motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 40,

2023/24:996 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkandena 100 och 101,

2023/24:1356 av Lars Isacson (S) yrkande 3,

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 2,

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 28 och

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 38.

Ställningstagande

Vi måste säkra att samhällsviktig verksamhet, vattenförsörjning, avloppssystem, infrastruktur, bostäder och vård och sjukvård, speciellt för våra äldre, fungerar i ett varmare klimat. Vi socialdemokrater satsade mer än dubbelt så mycket på anslaget 1:10 Klimatanpassning i vår skuggbudget för 2024 jämfört med regeringen. Vi socialdemokrater satsade dessutom totalt 880 miljoner kronor mer på utgiftsområde 20.

Tydligare lagstiftning, mer samordnade myndigheter, fler styrmedel, breda lösningar och investeringar snarare än skattesänkningar är vägen framåt för att klimatsäkra samhället. Vi anser att regeringen bör bedriva klimatanpassningsarbetet enligt denna inriktning.

6. Inriktningen och målen för regeringens politik för klimat- anpassning, punkt 4 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 28 och
avslår motionerna
2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 40,
2023/24:996 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkandena 100 och 101,
2023/24:1356 av Lars Isacson (S) yrkande 3,
2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 2,
2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 38 och
2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Hela samhället påverkas av det förändrade klimatet. Under lång tid har det blivit tydligt för alla och envar att vårt moderna samhälle är sårbart mot konsekvenserna av ett allt varmare klimat med enorma skogsbränder, skyfall, smältande isar och värmeböljor som följd. Det innebär att vi behöver vidta åtgärder för att anpassa alla delar av vårt samhälle, från samhällsplanering och fysisk planering, vatten och avlopp, energiförsörjning, skogsbruk och jordbruk, industrier och besöksnäring m.m. Vi behöver klimatanpassa både den befintliga och den framtida infrastrukturen, exempelvis när det gäller var och hur vi bygger. Här behöver både kommuner och staten göra mer tillsammans.

Därmed vill mitt parti understryka vikten av fler klimatanpassningsåtgärder för ett mer motståndskraftigt och robust samhälle.

7. Inriktningen och målen för regeringens politik för klimat- anpassning, punkt 4 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 40,
2023/24:996 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkandena 100 och 101,
2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 2 och
2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 38 och
avslår motionerna
2023/24:1356 av Lars Isacson (S) yrkande 3,
2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 28 och
2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Effekterna av klimatförändringarna fordrar långtgående anpassningsåtgärder för att kunna upprätthålla mänsklig säkerhet. För att öka takten med att klimatanpassa hela samhället behöver regeringen omhänderta rekommendationerna från Nationella expertrådet för klimatanpassning.

Arbetet med klimatanpassning måste stärkas på flera fronter för att Sverige ska stå bättre rustat inför klimatkrisens katastrofala konsekvenser. Miljöpartiet ser behov av sektorsstrategier såväl som riktlinjer för kommunernas arbete med att utvärdera risker och ta fram handlingsplaner. Det handlar bl.a. om att stötta specifika sektorer som kommer att vara särskilt utsatta för det förändrade klimatet. Inte minst handlar det om företag inom det svenska jord- och skogsbruket. De areella näringarna är redan i dag drabbade av klimatförändringarnas effekter, och framgent kommer dessa effekter att öka. Klimatanpassning kommer att vara en förutsättning för lönsamhet och överlevnad för företag inom dessa sektorer.

8. Ansvarsfördelning och samordning, punkt 5 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Tomas Kronståhl (S) och Sofia Skönnbrink (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 5 i denna del och avslår motionerna
2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 3 i denna del,
2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 15 och 22 i denna del och
2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 11 i denna del och 12.

Ställningstagande

För att stärka de klimatsäkrande åtgärderna ytterligare vill vi socialdemokrater betona behovet av ett solidariskt ansvarstagande och en rättvis omställning som fungerar för vanligt folk i hela landet. Mot denna bakgrund bör regeringen inrätta en nationell samordningsfunktion, för effektiv samordning inom klimatanpassningsarbetet, med målet att skydda de mest sårbara och säkerställa ett inkluderande samhälle.

9. Ansvarsfördelning och samordning, punkt 5 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 15 och 22 i denna del och

avslår motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 3 i denna del,

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 11 i denna del och 12 samt

2023/24:2858 av Anna-Caren Sätherberg m.fl. (S) yrkande 5 i denna del.

Ställningstagande

Även om den globala medeltemperaturökningen begränsas till under 2 grader kommer klimatförändringarna att ha stor påverkan i Sverige eftersom Sveriges temperatur väntas stiga mer än det globala genomsnittet. Detta leder till oftare återkommande extremväder såsom värmeböljor och skyfall med ökad risk för översvämningar, ras, erosion och förhöjda havsnivåer. Detta kräver att vi rustar vårt samhälle. Den nationella klimatanpassningsstrategin bör därför ses över kontinuerligt allt eftersom kunskaperna om klimatförändringarna ökar.

Sveriges nationella strategi för klimatanpassning är i stor del decentraliserad, vilket är nödvändigt i ett land med stora lokala skillnader och utmaningar. Men ansvarsrollerna behöver förtydligas för att ge möjlighet till ansvarsutkrävande. Därmed bör regeringen genomföra en översyn av den nationella klimatanpassningsstrategin för att skapa en tydligare ansvarsfördelning mellan styrnivåerna. Centerpartiet vill också att regeringen tillsätter en utredning för att se över långsiktiga ansvarsmodeller i klimatarbetet.

10. Ansvarsfördelning och samordning, punkt 5 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 3 i denna del och

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 11 i denna del och 12 samt

avslår motionerna

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 15 och 22 i denna del och

2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 5 i denna del.

Ställningstagande

Ett väl genomfört klimatanpassningsarbete i landet bidrar inte bara till vår krisberedskap och andra samhällspolitiska mål, det är även avgörande för att alla andra samhällspolitiska mål ska kunna nås. Mot bakgrund av detta vilar givetvis ett stort ansvar på den svenska regeringen att leda klimatanpassningsarbetet i hela landet och proaktivt utveckla lagar, policy och myndighetsstyrning i syfte att säkerställa att hela Sverige rustas för klimatförändringarna.

Vi anser att det av strategin bör framgå vilket ansvar för klimatanpassning som regeringen anser att staten bör ta utifrån dess mandat. Det klimatledarskap som vi anser krävs för att rusta hela landet för ett framtida klimat, saknas i regeringens skrivelse. Nödvändiga åtgärder för klimatanpassning kan innebära allt från slussen mot stigande havsnivåer till ett ökat inslag av natur i städer och beroende på en kommuns eller regions befolkningstäthet kan både risker och betalningsmöjligheter för att vidta åtgärder variera stort. Staten kommer att behöva ta en del av ansvaret för att stötta kommuner med klimatanpassningsarbetet, när det gäller både expertstöd och pengar eftersom få kommuner kommer att kunna skapa en struktur för att hantera de problem som kan uppstå.

Regeringen bör snarast tydliggöra vilket ansvar staten ska ta, i relation till andra aktörer, i arbetet med och finansieringen av att rusta Sverige mot klimatförändringarna. Regeringen behöver även tydliggöra ansvarsförhållanden när det gäller vidtagandet av förebyggande klimatanpassningsåtgärder men även när det gäller uppkomna skador. Som ett led i detta arbete behöver även myndigheternas roll och ansvar tydliggöras.

11. Inkluderande klimatanpassning, punkt 6 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Tomas Kronståhl (S) och Sofia Skönnbrink (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 6.

Ställningstagande

Vi vill betona behovet av ett solidariskt ansvarstagande och en rättvis klimatomställning som fungerar för vanligt folk i hela landet. Vi vill säkerställa att klimatanpassningsarbetet leder till ett inkluderande samhälle. Genom kloka beslut och omfattande åtgärder kan vi bygga ett rättvist, hållbart och solidariskt Sverige för framtiden.

12. Klimatanpassning och det klimatpolitiska ramverket, punkt 7 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 17.

Ställningstagande

Även om den globala medeltemperaturökningen begränsas till under 2 grader kommer klimatförändringarna att ha stor påverkan, eftersom Sveriges temperatur väntas stiga mer än det globala genomsnittet. Detta kräver att vi rustar vårt samhälle. Klimatanpassningsåtgärder får aldrig kompensera för bristande ambitioner att i första hand minska utsläppen, men det är viktigt att anpassa samhället till ett förändrat klimat. I ljuset av denna målsättning föreslår mitt parti att regeringen verkar för en inkludering av klimatanpassning i det befintliga klimatpolitiska ramverket.

13. Finansieringsmodeller, punkt 8 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 16 och 22, båda i denna del, och

avslår motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 35 och

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 6.

Ställningstagande

Även om den globala medeltemperaturökningen begränsas till under 2 grader kommer klimatförändringarna att ha stor påverkan, eftersom Sveriges temperatur väntas stiga mer än det globala genomsnittet. Detta leder till oftare återkommande extremväder såsom värmeböljor och skyfall med ökad risk för översvämningar, ras, erosion och förhöjda havsnivåer. Vi behöver säkerställa såväl kort- som långsiktig finansiering av insatser som kommer att behövas för att anpassa vårt samhälle. Mot denna bakgrund anser mitt parti att regeringen bör utreda möjliga nya finansieringsmodeller för kommunernas klimat-anpassningsarbete både på kort och på lång sikt. Mitt parti föreslår att regeringen också tillsätter en utredning för att se över långsiktiga finansieringsmodeller i klimatarbetet.

14. Finansieringsmodeller, punkt 8 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 35 och

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 6 och

avslår motion

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 16 och 22, båda i denna del.

Ställningstagande

Studier har visat att det blir upp till tio gånger dyrare att betala kostnaderna för konsekvenserna av klimatförändringar och utebliven anpassning än att investera i att förebygga klimatrelaterade skador. I skrivelsen nationell klimatanpassningsstrategi står att regeringen avser att verka för ”att tydliggöra om, och i så fall när, det är ändamålsenligt att staten samordnar insatser eller deltar i finansiering av anpassningsåtgärder”. I samband med att strategin presenterades tillsatte regeringen en utredning som enligt direktiven bl.a. ska ”identifiera möjliga finansieringsmodeller för åtgärder som genomförs av och gynnar flera aktörer utan att det innebär ökade statliga åtaganden eller statlig finansiering”. Utöver denna utredning bör regeringen även ge relevanta myndigheter i uppdrag att utreda samfinansieringslösningar mellan offentliga och privata aktörer.

15. Anpassningsrisker i finanssektorn, punkt 9 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 9 och 10.

Ställningstagande

Klimatanpassning måste stärkas i finansiella ramverk och analyser. Mitt parti föreslår därför att regeringen vidtar åtgärder för att dels, stärka klimatanpassning i finansiella ramverk och analyser, dels ge relevanta myndigheter i uppdrag att föreslå hur finanssektorns arbete med klimatrelaterade risker ska säkras.

16. Statlig finansiering av klimatanpassningsåtgärder, punkt 10 (V, MP)

av Emma Nohrén (MP) och Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 34,
2023/24:996 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 103 och
2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 2, 4 och 5 samt
avslår motion
2023/24:2851 av Rickard Nordin (C).

Ställningstagande

Varannan svensk kustkommun upplever att den statliga finansieringen av klimatanpassningsåtgärder är otillräcklig. Kostnaderna för att förebygga kusterosion och översvämningar bara i kustkommunerna till 2100 beräknas överstiga 100 miljarder kronor. Därtill tillkommer kostnaderna för åtgärder för att förhindra skador från skyfall och hälsorisker vid värmeböljor i resten av landet. Det finns därmed ett betydande behov av finansiering. Det är viktigt att komma ihåg att kostnaderna för förebyggande åtgärder troligen långt understiger kostnaderna för att hantera skador på den bebyggda miljön som kommer att inträffa om åtgärder inte vidtas.

Således kommer det att behövas finansiering på både kort och lång sikt. Det är viktigt att statsbidraget för att finansiera klimatanpassningsåtgärder är långsiktigt och förutsägbart. Därutöver ser vi behov av att relevanta myndigheter får i uppdrag att föreslå en nationell plan för större klimatanpassningsprojekt på kommunal och regional nivå där statligt finansieringsstöd är lämpligt.

17. Statlig finansiering av klimatanpassningsåtgärder, punkt 10 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2851 av Rickard Nordin (C) och
avslår motionerna
2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 34,
2023/24:996 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 103 och
2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 2, 4 och 5.

Ställningstagande

Centerpartiet välkomnar regeringens handlingsplan för klimatanpassning som pekar ut en rad prioriterade åtgärder i detta arbete. Tyvärr kommer regeringens politik till korta inom den absolut viktigaste delen av klimatanpassningsarbetet, vilket är tillräcklig och långsiktig finansiering av åtgärder.

Boverket har sammanställt en rad rapporter i en förstudie (2021:22) som konstaterar att det fram till 2100 kommer att krävas minst 100 miljarder kronor för att skydda landskapet, byggnader och annan infrastruktur mot klimatförändringarnas effekter. Detta innebär att det behövs runt 1,3 miljarder kronor per år, vilket innebär att regeringen i dag finansierar blott 7 procent av det väntade behovet.

För att säkerställa en samhällsekonomiskt kostnadseffektiv finansiering av klimatanpassningsåtgärder anser Centerpartiet att regeringen snarast måste se till att tillräckliga medel avsätts.

18. Nya statliga stöd, punkt 11 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 7, 8 och 13.

Ställningstagande

Mitt parti föreslår att man förutom ett långsiktigt stabilt nationellt stöd för klimatanpassning även inför ett separat klimatanpassningskliv som, i likhet med det statliga investeringsstödet Klimatklivet, ska delfinansiera innovativa investeringar med stor klimatanpassningsnytta.

Vidare behöver regeringen ta itu med finansieringsfrågan för skydd mot stigande hav; det behövs bättre finansiering för att förebygga kusterosion och översvämningar. MSB har indikerat att yttre portar utanför Göteborgs hamn dels skulle kunna vara av allmänt intresse för totalförsvaret enligt 3 kap. 9 § miljöbalken, dels kunna anses vara samhällsviktig verksamhet. Statens ansvar för finansiering och genomförande av yttre portar i Göteborg och åtgärder i andra städer som kan drabbas av de stigande havsnivåerna behöver därför utredas skyndsamt.

Dessutom anser Miljöpartiet att Boverket borde få i uppdrag att administrera ett långsiktigt särskilt stöd som kan sökas av kommuner och privata aktörer för olika typer av klimatanpassningsåtgärder i bebyggd miljö.

19. Klimatanpassning och det civila försvaret, punkt 12 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 29.

Ställningstagande

Arbetet med klimatanpassning måste stärkas på flera fronter. Bland annat behöver regeringen se till att arbetet med klimatanpassning knyts till och blir en del av det civila försvaret.

20. Beredskap för klimatrisker, punkt 13 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Tomas Kronståhl (S) och Sofia Skönnbrink (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 7 och
avslår motion
2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 15, 22, 23 och 30.

Ställningstagande

Med klimatsäkring hanterar vi konsekvenserna av ett förändrat klimat. Många svenskar har under senare år sett vägar spolats bort eller källaren vattenfyllas. Stormar, bränder och invasiva arter har påverkat svenskt skogsbruk, och många av våra svenska bönder har sett minskade skördar till följd av klimatförändringarna. Vi föreslår att regeringen tillsätter en beredskapsgeneral som kan koordinera arbetet mellan regeringen, länsstyrelserna och kommunerna i allvarliga krislägen.

21. Beredskap för klimatrisker, punkt 13 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 15, 22, 23 och 30 samt avslår motion

2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 7.

Ställningstagande

När det gäller värmeböljor är risken för hälsoeffekter på befolkningen stor. Regeringen bör ge kommunerna i uppdrag att kartlägga klimatrelaterade risker, inkluderat värmeöar, som kan utgöra hälsorisker för kommuninvånare vid värmeböljor. Man behöver även identifiera områden som riskerar att drabbas av ras, skred och erosion samt göra lokala skyfallskarteringar m.m. för att därefter lista och prioritera åtgärder.

Mitt parti föreslår vidare att regeringen vidtar åtgärder för att göra offentliga byggnader, eller andra tillgängliga byggnader, till mötesplatser som kan bli tillflyktsorter för sköra grupper under långvariga värmeböljor. I detta arbete behöver man kartlägga offentliga byggnader som kan erbjuda svalka för riskgrupper, t.ex. bibliotek och museer, samt i vissa fall även privata byggnader. Därutöver bör regeringen vidta åtgärder för att klimatsäkra offentliga byggnader så att de utgör framtidens skyddsrum samtidigt som de skyddas från klimatrelaterade risker.

Vidare anser mitt parti att regeringen bör utreda behovet av ökad insatsberedskap vid naturkatastrofer och kriser i klimatkrisens spår. Mer samverkan och ökad katastrofberedskap måste till genom ekonomiska satsningar, ändrade lagar och regler samt beteendeförändringar.

22. Kunskapsutbyte om klimatanpassning, punkt 14 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Tomas Kronståhl (S) och Sofia Skönnbrink (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 5 i denna del och avslår motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 3 i denna del och 13,

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 16 i denna del och

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 11 i denna del och 18.

Ställningstagande

Vi behöver agera nu för att möta klimatförändringarnas effekter. I arbetet med att rusta Sverige för att kunna möta extremväder, stigande havsnivåer, våra äldre och äldreomsorgen m.m. anser vi att en nationell samordningsfunktion bör inrättas. Syftet ska vara effektiv kunskapsspridning inom klimatanpassningsarbetet.

23. Kunskapsutbyte om klimatanpassning, punkt 14 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 16 i denna del och avslår motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 3 i denna del och 13,

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 11 i denna del och 18 samt

2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 5 i denna del.

Ställningstagande

Eftersom kunskap om rådande klimatförändringar och deras konsekvenser ligger till grund för klimatanpassningsarbetet vill Centerpartiet se att tillräckligt stöd ges till ansvariga instanser till forskning, samordning och utvärdering av arbetet med klimatanpassning. Centerpartiet vill också stärka möjligheten för områden med liknande utmaningar att utbyta bästa praxis.

Mot denna bakgrund föreslår mitt parti att regeringen vidtar åtgärder för att stärka myndighetssamordningen och utvecklar kunskapsutbytet mellan myndigheterna i frågor som rör klimatanpassning.

24. Kunskapsutbyte om klimatanpassning, punkt 14 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 3 i denna del och 13 samt 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 11 i denna del och 18 samt

avslår motionerna

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 16 i denna del och

2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 5 i denna del.

Ställningstagande

Det är tydligt att det krävs ett stort arbete framöver för att förebygga effekterna av klimatförändringarna, för att skydda liv och hälsa, i alla delar av landet, och inte minst i och runt vår redan bebyggda miljö. I detta arbete behövs det kunskaphöjande insatser riktade till kommuner och verksamhetsutövare samt utökade kartläggningar, karteringar och planeringsunderlag. Vidare bör regeringen förstärka myndigheternas arbete med att bistå med kunskapsspridning.

För att åstadkomma en sådan utveckling bör regeringen dels se till att myndigheter utbildas om klimatrelaterade risker, dels möjliggöra för länsstyrelserna att vidareutveckla sin specialkompetens inom området bl.a. genom sina klimatanpassningssamordnare som behöver finnas på alla länsstyrelser.

25. Klimatdata och klimatscenarier, punkt 15 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Tomas Kronståhl (S) och Sofia Skönnbrink (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 4 och avslår motion

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 21.

Ställningstagande

Miljöövervakningen är avgörande för att se hur arbetet med att nå Sveriges miljömål går eftersom det ger underlag för väl underbyggda beslut. Vi socialdemokrater vill även i fortsättningen satsa på en stark miljöövervakning. Det hjälper oss också i arbetet med klimatsäkring. Vi socialdemokrater satsade 30 miljoner kronor mer än regeringen på detta för budgetåret 2024. Det svenska klimatarbetet kräver satsningar på miljöövervakning.

26. Klimatdata och klimatscenarier, punkt 15 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 21 och avslår motion

2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 4.

Ställningstagande

Att väderprognoser många gånger inte stämmer är ett stort problem för de som är beroende av vädret. Lantbrukare är en av de grupper som påverkas allra mest av föränderligt väder och otillförlitliga prognoser. Men även ett flertal samhällsfunktioner som vi alla dagligen nyttjar såsom transportinfrastruktur, elförsörjning och dricksvattenförsörjning är beroende av vädret och kan påverkas vid extremt väder.

För att möjliggöra för SMHI att göra bättre långsiktiga prognoser över klimatförändringarnas konsekvenser i Sverige föreslår Centerpartiet att regeringen överväger att föreslå en höjning av SMHI:s anslag.

27. Uppföljning och utvärdering, punkt 16 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 20.

Ställningstagande

För kommuner som i dag saknar egen kompetens eller möjlighet att finansiera åtgärder finns behov av expertstöd från myndigheter och nationellt ekonomiskt stöd för att kunna vidta fysiska klimatanpassningsåtgärder. Här har även länsstyrelserna en viktig roll i att samordna, stötta och följa upp kommunernas klimatarbete. Som ett led i detta arbete vill mitt parti att regeringen inför en nationell uppföljning av kommunernas klimatanpassningsarbete.

28. Livsmedelsproduktion vid ett förändrat klimat, punkt 17 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:1519 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 64 och

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 33 och 34.

Ställningstagande

Jordbruket behöver goda förutsättningar i hela landet, inte bara i de bördiga slättbygderna utan också mindre jordbruk i landsändar där förutsättningarna för jordbruk ofta är sämre. Vi behöver stödja klimatanpassning av svenskt jordbruk så att vi kan producera mer mat i ett förändrat klimat. Behovet av ett levande jordbruk i hela landet ökar än mer i tider av kris och tilltagande klimatförändring, och det behövs åtgärder för att upprätthålla försörjningsförmågan i hela landet.

Regeringen behöver stödja klimatanpassning av svenskt jordbruk så att vi kan producera mer mat i ett förändrat klimat. Därutöver behöver regeringen även se till att klimatanpassning inkluderas i livsmedelsstrategin.

29. Jordbrukets vattenhantering och vattenförsörjning, punkt 18 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 30–32 och
2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 35–37.

Ställningstagande

Arbetet med klimatanpassning måste stärkas på flera fronter. Det handlar bl.a. om att stötta specifika sektorer som kommer att vara särskilt utsatta för det förändrade klimatet. Inte minst handlar det om företag inom det svenska jordbruket. Regeringen behöver tillsätta en utredning om åtgärder för att skydda svenskt jordbruk från effekterna av klimatförändringar såsom långvarig torka eller översvämning. Jordbrukets vattenförsörjning är helt central för att upprätthålla produktionen. Även den ökande risken för översvämning är en stor utmaning för jordbruket och det är därför viktigt att åtgärder vidtas.

Mitt parti ser även ett behov av att regeringen säkrar tillgången till lokala vattenrådgivare för att hjälpa lantbrukare genom hela processen med att stärka vattenförsörjningen. Dessa kan exempelvis samordnas med lokala LEVA-samordnare.

Vidare bör regeringen se över lagstiftningen för att säkra att mindre lantbrukare inte missgynnas av exempelvis restriktioner vid torka och stödsystemens utformning. Mitt parti vill se en bred utredning av åtgärder för att skydda svenskt jordbruk från klimatförändringarnas effekter.

30. Säker dricksvattenförsörjning, punkt 19 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Tomas Kronståhl (S) och Sofia Skönnbrink (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 3 och
avslår motion
2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 25, 27 och 28.

Ställningstagande

Förmågan att säkra samhällsviktig verksamhet måste stärkas. Sverige behöver inte minst investera i modernisering och expansion av vår dricksvatteninfrastruktur för att möta framtida utmaningar som fler och intensivare skyfall, men också den påverkan som stigande havsnivåer innebär. Regeringen

behöver trygga en säker dricksvattenförsörjning med anledning av klimatförändringarna samt potentiella kriser.

31. Säker dricksvattenförsörjning, punkt 19 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 25, 27 och 28 samt avslår motion

2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 3.

Ställningstagande

Skyddet av dricksvattenresurserna måste stärkas. En långsiktig nationell strategi för hantering av vattenresursen måste tas fram och den politiska styrningen av en hållbar vattenförsörjning måste stärkas. Klimatanpassning måste vara en utgångspunkt. Mer samverkan och ökad katastrofberedskap på lokal nivå måste till. Det kommer att krävas både ekonomiska satsningar och ändrade lagar och regler samt beteendeförändringar. Det behövs bl.a. åtgärds paket och satsningar på att komma åt den samlade och ökande miljöpåverkan på dricksvattnet från en mängd olika föroreningskällor.

Mitt parti vill att regeringen även verkar för att utreda olika lösningar för att öka tillgången till kranvatten på offentliga och kommersiella platser. Det är helt nödvändigt att den akuta dricksvattentillgången säkerställs till alla vid långvarig värme, både vid risker för vattenbrist i delar av landet och för dem som rör sig hemifrån eller lever utan fast adress. Därutöver bör regeringen även säkra tillgängligt dricksvatten inom rimligt avstånd för alla under värmeböljor.

32. Säker vattenrening och vattenförsörjning, punkt 20 (V, MP)

av Emma Nohrén (MP) och Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 26.

Ställningstagande

Alltför få samhällen och städer har klimatanpassat vattenförsörjningen tillräckligt mycket för att klara av de stora vattenmassor som kan uppstå vid skyfall. Regeringen behöver säkra tillgången till dricksvatten i hela landet genom att bistå kommuner att säkra invånarnas vattenförsörjning och vattenrening, hindra att vatten förorenas och öka den vattenhållande förmågan genom olika klimatanpassningsåtgärder, t.ex. genom att anlägga våtmarker och sanera förorenad mark.

33. Klimatanpassad bebyggelse och transportinfrastruktur, punkt 21 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 14, 16, 17, 19 och 32.

Ställningstagande

Boverket har i uppdrag att samordna det nationella klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön och behöver därmed på olika sätt hjälpa kommunerna med deras klimatanpassningsarbete. Kommunerna ligger olika långt framme i sitt klimatanpassningsarbete, men för alla kommuner gäller att ett stort arbete med olika klimatanpassningsåtgärder kommer att behöva genomföras framöver både för att skydda människors liv och hälsa och viktig infrastruktur och för att motverka skador på den bebyggda miljön.

Det finns ett behov av expertstöd för att kunna genomföra fysiska klimatanpassningsåtgärder. Mitt parti föreslår att Boverket får i uppdrag att tillsammans med kommunerna utreda hur Boverket på bästa sätt kan vara ett stöd för kommunernas pågående arbete med klimatanpassning i den bebyggda miljön.

Mitt parti ser även ett behov av att regeringen ger en lämplig myndighet i uppdrag att utreda hur man ska hantera gamla detaljplaner som kan medföra nybyggnation i riskområden så att risken för olyckor till följd av t.ex. översvämning och erosion minimeras.

Dessutom bör regeringen ge expertmyndigheter i uppdrag att ta fram tydliga riktlinjer för vilka krav som länsstyrelserna ska ställa på kommunerna

i planprocessen för att säkerställa klimatanpassad planering samt utreda hur styrningen av kommunerna behöver förändras för att fler konkreta klimatanpassningsåtgärder för befintlig bebyggelse ska komma på plats. Länsstyrelserna har en viktig roll i att samordna, stötta och följa upp kommunernas klimatarbete.

När det gäller klimatanpassad transportinfrastruktur vill mitt parti understryka vikten av att man upphör med kalavverkningar i stråk runt järnvägsnätet i syfte att skydda det från skred. För få åtgärder har vidtagits för att klimatanpassa transportinfrastrukturen, t.ex. vägar, för att klara av de stora vattenmassor som kan uppstå vid skyfall.

34. Åtgärder inom skogsbruket, punkt 22 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 31.

Ställningstagande

Klimatanpassning av skogsbruket är centralt för att förebygga exempelvis torka, skogsbränder och översvämningar men också för att bättre kunna hantera klimatförändringarnas effekter och skadedjursangrepp och förbättra återväxten. Det behövs en långsiktig, nationell rådgivningskampanj riktad till enskilda skogsägare för att arbeta med klimatanpassning, ökad miljöhänsyn och hyggesfria metoder. Det behövs även omfattande satsningar på återvätning av skogsmark för stärkt biologisk mångfald såväl som ökad klimatnytta. Hyggesfria och varierade skogsbruksmetoder går ofta hand i hand med klimatanpassningsåtgärder inom skogsbruket. Det brådskar att genomföra ett nationellt program för klimatanpassning av skogsbruket.

35. Klimatanpassning av kulturarv och kulturmiljöer, punkt 23 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 24.

Ställningstagande

För att trygga elanvändningen för offentliga byggnader med större luftkonditionering och kylsystem anser mitt parti att lagstiftningen behöver ses över för att göra det möjligt att montera fler solpaneler även på kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Samtidigt bör det utredas hur andra klimatanpassningsåtgärder bör vidtas för att ge våra kulturhistoriskt viktiga byggnader ett långsiktigt skydd.

36. Hälsa i ett förändrat klimat, punkt 24 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 21.

Ställningstagande

När är det gäller värmeböljor är risken för hälsoeffekter på befolkningen stor. Sommaren 2018 tog SOS Alarm emot fyra gånger fler samtal om värmeslag än normalt. Överdödligheten under samma sommar var ca 700 dödsfall. Riskgrupperna vid värmebölja är äldre, kroniskt sjuka, personer med funktionsnedsättning, små barn och gravida samt personer som tar vissa mediciner som påverkar kroppens förmåga att anpassa kroppsvärmen och vätskebalansen.

Mot denna bakgrund ser mitt parti att det finns ett behov av att utbilda vård- och omsorgspersonal för att kunna förebygga och identifiera risker för värme-stress hos riskgrupperna. Här vill Miljöpartiet exempelvis ge Folkhälso-myndigheten i uppdrag att ta fram en utbildning om värmevård för den personal som i sitt dagliga arbete möter sjuka, gamla och barn, dvs. de grupper som riskerar att fara illa av extremvärme. Som en del av denna satsning ska personalen också kunna informera riskgrupper om var, i närheten av sin bostad, de kan svalka sig när det blir varmt.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2023/24:97 Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning.

Följdmotionerna

2023/24:2851 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa en tillräcklig finansiering av de klimatanpassningsåtgärder som behövs för att skydda samhällsviktig infrastruktur och samhällsviktiga verksamheter till följd av klimatförändringarna och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med en strategi i form av en proposition med konkreta förslag till beslut samt som levererar på rekommendationerna från Nationella expertrådet för klimatanpassning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska öka sin ambitionsnivå både när det gäller styrande åtgärder och finansiering för Sveriges klimatanpassningsarbete och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en bred parlamentarisk grupp som kan skapa långsiktighet i klimatanpassningsarbetet och därmed även skapa långsiktiga spelregler för privata aktörer, myndigheter, regioner och kommuner och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statsbidraget för att finansiera klimatanpassningsåtgärder ska vara långsiktigt och förutsägbart och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att relevanta myndigheter ska föreslå en nationell plan för större klimatanpassningsprojekt på kommunal och regional nivå där statligt finansieringsstöd är lämpligt och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att relevanta myndigheter bör utreda samfinansieringslösningar mellan offentliga och privata aktörer och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett klimatanpassningskliv som ska delfinansiera innovativa investeringar med stor klimatanpassningsnytta, i likhet med satsningen Klimatklivet, som finansierar utsläppsminskande åtgärder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om finansieringsfrågan för skydd mot stigande hav och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klimatanpassning måste stärkas i finansiella ramverk och analyser och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att relevanta myndigheter bör ges i uppdrag att föreslå hur finanssektorns arbete med klimatrelaterade risker ska säkras och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter behöver utbildas om klimatrelaterade risker, och deras roll och ansvar behöver tydliggöras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra ansvarsförhållanden när det gäller genomförandet av förebyggande klimatanpassningsåtgärder men även när det gäller uppkomna skador och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Boverket ska få i uppdrag att administrera ett långsiktigt särskilt stöd som kan sökas av kommuner och privata aktörer för olika typer av klimatanpassningsåtgärder i bebyggd miljö och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Boverket tillsammans med kommunerna ska utreda hur Boverket på bästa sätt kan vara ett stöd för kommunernas pågående arbete med klimatanpassning i bebyggd miljö och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge kommuner i uppdrag att kartlägga klimatrelaterade risker, inkluderat värmeöar som kan utgöra hälsorisker för kommuninvånare vid värmebölja, och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge lämplig myndighet i uppdrag att utreda hur gamla detaljplaner som kan medföra nybyggnation i riskområden ska hanteras för att minimera risken för olyckor, översvämning och erosion och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ge expertmyndigheter i uppdrag att ta fram tydliga riktlinjer för vilka krav som länsstyrelserna ska ställa på kommunerna

- i planprocessen för att säkerställa klimatanpassad planering och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om klimatanpassningsamordnare på alla länsstyrelser och tillkännager detta för regeringen.
 19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utreda hur styrningen av kommunerna behöver förändras för att fler konkreta klimatanpassningsåtgärder för befintlig bebyggelse ska komma på plats och tillkännager detta för regeringen.
 20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en nationell uppföljning av kommunernas klimatanpassningsarbete och tillkännager detta för regeringen.
 21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om obligatorisk utbildning av vård- och omsorgspersonal om hälsorisker relaterade till värmeböljor och tillkännager detta för regeringen.
 22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra offentliga byggnader, eller andra tillgängliga byggnader, till mötesplatser som kan bli tillflyktsorter för sköra grupper under långvariga värmeböljor eller annat extremväder och tillkännager detta för regeringen.
 23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klimatsäkra offentliga byggnader och tillkännager detta för regeringen.
 24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur klimatanpassningsåtgärder kan underlättas på och runt kulturhistoriskt värdefulla byggnader och tillkännager detta för regeringen.
 25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en strategi för vattenförsörjningen i ett förändrat klimat och tillkännager detta för regeringen.
 26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra tillgången till dricksvatten i hela landet genom att bistå kommuner att säkra invånarnas vattenförsörjning och vattenrening, hindra att vatten förorenas och öka den vattenhållande förmågan genom olika klimatanpassningsåtgärder, t.ex. genom att anlägga våtmarker och sanera förorenad mark, och tillkännager detta för regeringen.
 27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att utreda olika lösningar för att öka tillgången till kranvatten på offentliga och kommersiella platser och tillkännager detta för regeringen.
 28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra tillgängligt dricksvatten inom rimligt avstånd för alla under värmeböljor och tillkännager detta för regeringen.
 29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet med klimatanpassning ska knytas till och bli en del av det civila försvaret och tillkännager detta för regeringen.

30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av ökad insatsberedskap vid naturkatastrofer och kriser i klimatkrisens spår och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en nationell rådgivningskampanj riktad till enskilda skogsägare för att arbeta med klimatanpassning, ökad miljöhänsyn och hyggesfria metoder och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upphöra med kalavverknningar i stråk runt järnvägsnätet i syfte att skydda det från skred och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja klimatanpassning av svenskt jordbruk så att vi kan producera mer mat i ett förändrat klimat, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera klimatanpassning i Sveriges livsmedelsstrategi och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om åtgärder för att skydda svenskt jordbruk från effekterna av klimatförändringar såsom långvarig torka eller översvämning och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra tillgången till lokala vattenrådgivare för att hjälpa lantbrukare genom hela processen med att stärka vattenförsörjningen och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen för att säkra att mindre lantbrukare inte missgynnas av exempelvis restriktioner vid torka och stödsystemens utformning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att på flera fronter stärka arbetet med klimatanpassning för att Sverige ska stå bättre rustat inför klimatkrisens konsekvenser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska anta en handlingsplan för förbättrad klimatberedskap där konkreta åtgärder identifieras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydligare lagstiftning, mer samordning mellan myndigheter, fler styrmedel, breda lösningar och investeringar snarare än skattesänkningar är vägen framåt för att klara de stora miljöproblemen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en säker dricksvattenförsörjning, med anledning av klimatförändringarna samt

- potentiella kriser, behöver tryggas och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det svenska klimatarbetet kräver satsningar på miljöövervakning och tillkännager detta för regeringen.
 5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en nationell samordningsfunktion bör inrättas, för effektiv samordning och kunskapsspridning inom klimatanpassning, med målet att skydda de mest sårbara och säkerställa ett inkluderande samhälle och tillkännager detta för regeringen.
 6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klimatanpassningsstrategin ska fungera för vanligt folk i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
 7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en beredskapsgeneral som kan koordinera arbetet mellan regeringen, länsstyrelserna och kommunerna vid allvarliga krislägen och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2023/24

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en bred parlamentarisk grupp som kan skapa långsiktighet i klimatanpassningsarbetet och därmed även skapa långsiktiga spelregler för privata aktörer, myndigheter, regioner och kommuner och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter behöver utbildas om klimatrelaterade risker och tydliggörande av deras roll och ansvar och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om klimatanpassningsamordnare på alla länsstyrelser och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att presentera åtgärder för att skydda svenskt jordbruk från effekterna av klimatförändringar såsom långvarig torka eller översvämning och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra tillgången till lokala vattenrådgivare för att hjälpa lantbrukare genom hela processen med att stärka vattenförsörjningen och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen för att säkra att mindre lantbrukare inte missgynnas av

- exempelvis restriktioner vid torka och stödsystemens utformning och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att relevanta myndigheter ska föreslå en nationell plan för större klimatanpassningsprojekt på kommunal nivå och regional nivå där statligt finansieringsstöd är lämpligt och tillkännager detta för regeringen.
 35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att relevanta myndigheter bör utreda samfinansieringslösningar mellan offentliga och privata aktörer och tillkännager detta för regeringen.
 40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att på flera fronter stärka arbetet med klimatanpassning för att Sverige ska stå bättre rustat inför klimatkrisens konsekvenser och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:996 av Per Bolund m.fl. (MP):

100. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brett stärka arbetet med klimatanpassning för att Sverige ska stå bättre rustat inför klimatkrisens katastrofala konsekvenser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
101. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omhänderta rekommendationerna från Nationella expertrådet för klimatanpassning och tillkännager detta för regeringen.
103. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa förutsättningar för långsiktig statlig finansiering för klimatanpassningsåtgärder och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1356 av Lars Isacsson (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att initiera en bred granskning av Sveriges klimatanpassningsstrategi för att adressera nuvarande och framtida utmaningar, med särskilt fokus på att stärka skyddet och stödet för enskilda medborgare och samhällen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige måste klimatanpassas bättre och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1519 av Elin Söderberg m.fl. (MP):

64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja klimatanpassning av svenskt jordbruk så att vi kan producera mer mat i ett förändrat klimat och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1719 av Johan Büser (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet för klimatanpassning med uppdaterad konsekvensanalys måste fortsätta och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka takten med att klimatanpassa hela samhället för att möta effekterna av klimatförändringarna och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2453 av Rickard Nordin m.fl. (C):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av den nationella klimatanpassningsstrategin för att skapa en tydligare ansvarsfördelning mellan styrnivåerna och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör genomföras en översyn av möjliga nya finansieringsmodeller för kommunernas klimatanpassningsarbete både på kort och på lång sikt samt om att utveckla kunskapsutbytet genom stärkt myndighetssamordning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en inkludering av klimatanpassning i det befintliga klimatpolitiska ramverket och i klimatlagen och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för SMHI att genomföra bättre långsiktiga prognoser över klimatförändringarnas konsekvenser i Sverige genom att överväga en höjning av anslaget till SMHI och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för översyn av långsiktiga finansierings- och ansvarsmodeller i klimatarbetet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C):

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av fler klimatanpassningsåtgärder för ett mer motståndskraftigt och robust samhälle och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2629 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska uppdatera Sveriges klimatanpassningsstrategi och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Civilutskottets yttrande 2023/24:CU6y

Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning

Till miljö- och jordbruksutskottet

Miljö- och jordbruksutskottet har gett civilutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2023/24:97 Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning och följdmotioner i de delar som berör civilutskottets beredningsområde.

Civilutskottet begränsar sitt yttrande till förslagen i följdmotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 12–17, 19 och 20.

Civilutskottet föreslår att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker motionsyrkandena.

I yttrandet finns en avvikande mening (MP).

Utskottets överväganden

Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning

Bakgrund

Medlemsstater ska enligt EU:s klimatlag¹ ha en nationell strategi för klimatanpassning som regelbundet uppdateras. I den första nationella strategin för klimatanpassning som kom 2018 (prop. 2017/18:163) bedömde regeringen att klimatanpassningsarbetet borde löpa över en femårig policycykel, med en ny klimatanpassningsstrategi vart femte år. Inom ramen för Parisavtalet finns uppställda mål om att alla avtalets parter ska ha en klimatanpassningsplan eller strategi.

Skrivelsen

I skrivelsen presenterar regeringen den reviderade nationella strategin för klimatanpassning och regeringens handlingsplan för de kommande fem åren. I skrivelsen redovisar regeringen inriktningen för det nationella arbetet med klimatanpassning. Regeringen anför att Sverige ska vara klimatanpassat, motståndskraftigt och ta tillvara de möjligheter som kommer med ett förändrat klimat. Under den innevarande mandatperioden behöver en rad åtgärder vidtas för att skapa förutsättningar för ett strukturerat, samordnat och samhällseffektivt arbete med klimatanpassning som leder till att minska sårbarheten för klimatförändringarnas effekter. För att påskynda klimatanpassningsåtgärder avser regeringen att verka för en rad åtgärder, däribland att tydliga och ändamålsenliga mål och uppföljningssystem etableras, att ansvar för klimatanpassningsarbetet är tydligt fördelat samt att det finns goda förutsättningar att ta sitt ansvar. Vidare avser regeringen att verka för synergier med arbetet med förebyggande av naturolyckor, krisberedskap och försörjningsberedskap.

När det gäller hur strategin närmare ska genomföras och inriktningen på arbetet anger regeringen bl.a. följande i handlingsplanen. Regeringen avser att stärka möjligheterna till ett effektivt klimatanpassningsarbete genom att utreda och vid behov föreslå ny eller anpassad lagstiftning som förtydligar och möjliggör långsiktiga ansvars- och finansieringsmodeller utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat. Regeringen har tillsatt en utredning som ska föreslå ny eller anpassad lagstiftning för att effektiva klimatanpassningsåtgärder ska kunna genomföras². Syftet är att bidra till ett

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1119 av den 30 juni 2021 om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordningarna (EG) nr 401/2009 och (EU) 2018/1999.

² Dir. 2024:31 Ett samhälle anpassat till klimatförändringarna.

samhälle bättre rustat för klimatförändringarnas effekter. Utredaren ska även identifiera möjliga finansieringsmodeller för att långsiktigt fördela kostnaderna mellan de aktörer som drar nytta av klimatanpassningsåtgärden. Regeringen avser också att initiera arbete för bättre beslutsunderlag om samhällets klimatanpassning (avsnitt 4.1.2).

Myndigheters arbete med att initiera, stödja, utvärdera och samordna klimatanpassning i olika områden är fortsättningsvis viktigt. Regeringen avser att se över hur myndigheters arbete kan utvecklas för att bidra till målet om samhällsekonomiskt effektiv, strategisk och åtgärdsinriktad klimatanpassning. Regeringen instämmer till viss del i Riksrevisionens bedömning i granskningsrapporten Statens insatser för klimatanpassning av den byggda miljön (RiR 2022:29) att förordningen (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete bör förtydligas. Regeringen bedömer att en ändring i förordningen behöver göras för att bättre stämma överens med den risk- och sårbarhetsanalys som ska göras enligt 7 § förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap (avsnitt 4.1.6).

För att säkerställa att ett strategiskt och kostnadseffektivt klimatanpassningsarbete utvecklas avser regeringen att se över hur ett nationellt uppföljningssystem kan etableras. Regeringen avser även att vid behov förtydliga myndigheters uppgifter kring uppföljning och utvärdering. Regeringen anför att uppföljning och utvärdering av Sveriges klimatanpassningsarbete är en central del för att bedöma hur arbetet behöver utvecklas och vilka åtgärder som bör prioriteras. Myndigheternas och Nationella expertrådet för klimatanpassnings arbete med att följa upp och utvärdera klimatanpassningsarbetet är nödvändigt och behöver fortsätta. Regeringen ser däremot behov av att utveckla det arbetet för att på sikt åstadkomma ett mer strategiskt och effektivt klimatanpassningsarbete. Dessutom ska utvärderingar göras på ett systematiskt sätt i linje med EU:s klimatlag. Regeringen pekar också på att Riksrevisionen i granskningsrapporten rekommenderar ett nationellt uppföljningssystem för klimatanpassning för att kunna bedöma om statliga och kommunala insatser leder till att riskerna för, och effekterna av, översvämning, ras, skred och erosion minskar. I Sveriges meteorologiska och hydrologiska instituts (SMHI) regleringsbrev för 2024 har SMHI i samarbete med Naturvårdsverket fått i uppdrag att ta fram ett förslag på ett nationellt uppföljningssystem för klimatanpassning som ska möjliggöra utvärdering av samhällsekonomiska risker och sårbarheter kopplat till ett förändrat klimat. Vidare ska Nationella expertrådet för klimatanpassning göra en nationell klimat- och sårbarhetsanalys. Syftet med analysen är att framöver kunna systematiskt identifiera och analysera Sveriges sårbarheter, risker och möjligheter som kommer med ett förändrat klimat. Uppdraget om ett uppföljningssystem och framtagandet av en klimat- och sårbarhetsanalys ligger i linje med regeringens inriktning för klimatanpassningsarbetet som är att skapa förutsättningar för ett långsiktigt, strategiskt och kostnadseffektivt klimatanpassningsarbete (avsnitt 4.1.7).

När det gäller klimatanpassning i den fysiska samhällsplaneringen anför regeringen att Boverket bedriver ett kontinuerligt arbete med vägledning och utbildning riktat till framför allt kommuner om hur klimatanpassning kan säkerställas både vid planering av ny bebyggelse samt inom befintlig bebyggelse. Utöver att ge vägledning till kommunerna arbetar Boverket också med att ge länsstyrelserna tillsynsvägledning. Därutöver har Boverket sedan 2018 regeringens uppdrag att samordna det nationella klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön. Regeringen bedömer att Boverkets arbete är av stor betydelse för att förmedla och tillgängliggöra kunskap och metodik kring klimatanpassning i fysisk planering till landets kommuner och andra berörda aktörer. Myndighetens arbete bör kunna utvecklas i takt med att såväl kunskapsläget som de klimatmässiga förutsättningarna förändras.

I förstudien Nationell fysisk planering (Ds 2023:28) beskriver utredaren att flera aktörer påtalar svårigheter med att hantera klimatanpassningsåtgärder i planeringen och att avsaknaden av verktyg för att på ett effektivt och ekonomiskt sätt hantera klimatanpassningsåtgärder främst kopplade till vatten kan leda till att problemen hamnar i en enskild detaljplan. Det innebär att problem som skulle behöva lösas i ett större, mellankommunalt sammanhang reduceras till att handla om en teknisk lösning på en specifik plats. I förstudien föreslås därför att klimatanpassningsåtgärder hanteras i en regional kontext i stället för på den kommunala nivån. Regeringen har för avsikt att återkomma med överväganden kring förstudiens förslag. Regeringen har vidare tillsatt en utredning för att vid behov föreslå ny eller anpassad lagstiftning som förtydligar och möjliggör långsiktiga ansvars- och finansieringsmodeller utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat (se avsnitt 4.1.2). Regeringens inriktning när det gäller klimatanpassning i den fysiska samhällsplaneringen är sammanfattningsvis att regeringen kommer att verka för att kommuner har förutsättningar att i sin planering hantera risker kopplade till klimatförändringar. Det innefattar bl.a. tillgång till adekvat planeringsunderlag och vägledningar som ger goda förutsättningar för de välgrundade avvägningar som krävs för en klimatanpassad bebyggelseutveckling. Staten ska tillhandahålla relevant planeringsstöd. Boverkets roll som expertmyndighet i frågor som rör klimatanpassning i planering och byggande kan utvecklas. Fortsatt samverkan mellan berörda myndigheter är viktig för att staten ska kunna ge enhetligt och ändamålsenligt stöd till kommuner och andra aktörer (avsnitt 4.5.1).

Regeringen avser även att stärka arbetet för att öka kunskapen om hur ett förändrat klimat påverkar människors psykiska och fysiska hälsa. Syftet är att skapa förutsättningar för olika aktörer att minska hälsorelaterade risker och sårbarheter i ett förändrat klimat. Regeringen pekar bl.a. på att det i förordningen om myndigheternas klimatanpassningsarbete ingår i definitionen för klimatanpassning att utföra åtgärder som bl.a. syftar till att skydda människors liv och hälsa. Utifrån förordningen har Folkhälsomyndigheten tagit fram en handlingsplan för myndighetens arbete med klimatanpassning

för åren 2021–2024. Handlingsplanen riktar sig även till andra aktörer som arbetar med klimatanpassning i Sverige och innehåller en vägledning för organisationers arbete med att utveckla egna handlingsplaner för värmeböljor. Materialet syftar till att stärka samhällets förmåga att hantera negativa hälsoeffekter till följd av värmeböljor och är framtaget för bl.a. kommuner, regioner och privata aktörer som ansvarar för vård och omsorg (avsnitt 4.6.1).

Motionen

I kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) föreslås flera tillkännagivanden om klimatanpassning av bebyggd miljö, styrning och uppföljning av kommunernas klimatanpassningsarbete samt hanteringen av klimataspekter i planeringsfrågor enligt plan- och bygglagen (2010:900), förkortad PBL.

I yrkande 12 föreslår motionärerna att ansvarsförhållanden när det gäller genomförandet av förebyggande klimatanpassningsåtgärder ska tydliggöras, vilket även ska gälla uppkomna skador.

I yrkande 13 föreslår de att Boverket ska få i uppdrag att administrera ett långsiktigt särskilt stöd som kan sökas av kommuner och privata aktörer för olika typer av klimatanpassningsåtgärder i bebyggd miljö.

I yrkande 14 föreslår de att Boverket tillsammans med kommunerna ska utreda hur Boverket på bästa sätt kan vara ett stöd för kommunernas pågående arbete med klimatanpassning i bebyggd miljö.

I yrkande 15 föreslår de att kommuner ska få i uppdrag att kartlägga klimatrelaterade risker, inkluderat värmeöar som kan utgöra hälsorisker för kommuninvånare vid värmebölja.

I yrkande 16 föreslår de att en lämplig myndighet ska få i uppdrag att utreda hur gamla detaljplaner som kan medföra nybyggnation i riskområden ska hanteras för att minimera risken för olyckor, översvämning och erosion.

I yrkande 17 föreslår de att regeringen ska ge expertmyndigheter i uppdrag att ta fram tydliga riktlinjer för vilka krav som länsstyrelserna ska ställa på kommunerna i planprocessen för att säkerställa klimatanpassad planering.

I yrkande 19 föreslår de att regeringen ska utreda hur styrningen av kommunerna behöver förändras för att fler konkreta klimatanpassningsåtgärder för befintlig bebyggelse ska komma på plats.

I yrkande 20 föreslår de att det ska göras en nationell uppföljning av kommunernas klimatanpassningsarbete.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om att tydliggöra ansvarsförhållanden när det gäller genomförandet av förebyggande klimatanpassningsåtgärder och för uppkomna skador samt att ge kommuner i uppdrag att kartlägga klimatrelaterade risker behandlades av civilutskottet våren 2023 i betänkande 2022/23:CU10 och våren 2024 i förenklad ordning i betänkande

2023/24:CU13. Civilutskottet behandlade motionsyrkanden om att regeringen ska utreda hur styrningen av kommunerna behöver förändras för att fler konkreta klimatanpassningsåtgärder för befintlig bebyggelse ska komma på plats och om att införa en nationell uppföljning av kommunernas klimatanpassningsarbete våren 2024 i betänkande 2023/24:CU13. Utskottet föreslog att motionsyrkandena skulle avslås med hänvisning till pågående arbete, och riksdagen följde utskottets förslag.

Ett motionsyrkande om att Boverket tillsammans med kommunerna ska utreda hur Boverket på bästa sätt kan vara ett stöd för kommunernas pågående arbete med klimatanpassning i bebyggd miljö behandlades av civilutskottet våren 2023 i betänkande 2022/23:CU12 och i förenklad ordning våren 2024 i betänkande 2023/24:CU15. Motionsyrkanden om att dels ge en lämplig myndighet i uppdrag att utreda hur gamla detaljplaner, som kan medföra nybyggnation i riskområden, ska hanteras, dels ge expertmyndigheter i uppdrag att ta fram tydliga riktlinjer för vilka krav som länsstyrelserna ska ställa på kommunerna i planprocessen för att säkerställa klimatanpassad planering behandlades av civilutskottet våren 2024 i betänkande 2023/24:CU15. Utskottet föreslog att motionsyrkandena skulle avslås med hänvisning till bl.a. gällande rätt, och riksdagen följde utskottets förslag.

Vidare behandlades motionsyrkanden om att inrätta ett nytt anslag administrerat av Boverket för att möjliggöra för olika aktörer att söka stöd för att klimatanpassa redan bebyggd miljö av civilutskottet hösten 2023 i budgetbetänkande 2023/24:CU1. Utskottet föreslog att riksdagen skulle avslå motionsyrkandena, och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Civilutskottet begränsar sitt yttrande till förslagen i följdmotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 12–17, 19 och 20.

Regeringen anför i skrivelsen att den avser att stärka möjligheterna till ett effektivt klimatanpassningsarbete. Regeringen har i detta syfte gett en särskild utredare i uppdrag att vid behov föreslå ny eller anpassad lagstiftning som förtydligar och möjliggör långsiktiga ansvars- och finansieringsmodeller utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat. Regeringen avser även att se över hur myndigheters arbete kan utvecklas för att bidra till målet om samhällsekonomiskt effektiv, strategisk och åtgärdsinriktad klimatanpassning. Regeringen avser också att se över hur ett nationellt uppföljningssystem kan etableras. SMHI har fått i uppdrag att i samarbete med Naturvårdsverket ta fram ett förslag på ett nationellt uppföljningssystem för klimatanpassning som ska möjliggöra utvärdering av samhällsekonomiska risker och sårbarheter kopplat till ett förändrat klimat. Vidare ska Nationella expertrådet för klimatanpassning göra en nationell klimat- och sårbarhetsanalys.

I skrivelsen anger regeringen även att den kommer att verka för att kommuner har förutsättningar att i sin planering hantera risker kopplade till

klimatförändringar. Det innefattar bl.a. tillgång till adekvat planeringsunderlag och vägledning som ger goda förutsättningar för de välgrundade avvägningar som krävs för en klimatanpassad bebyggelseutveckling. Regeringen anser att Boverkets roll som expertmyndighet i frågor som rör klimatanpassning i planering och byggande kan utvecklas. I förstudien Nationell fysisk planering (Ds 2023:28) föreslås bl.a. att klimatanpassningsåtgärder hanteras i en regional kontext i stället för på den kommunala nivån. Regeringen har för avsikt att återkomma med överväganden kring förstudiens förslag.

Regeringen avser också att stärka arbetet för att öka kunskapen om hur ett förändrat klimat påverkar människors psykiska och fysiska hälsa. Syftet är att skapa förutsättningar för olika aktörer att minska hälsorelaterade risker och sårbarheter i ett förändrat klimat.

Som redogörs för ovan har civilutskottet tidigare under valperioden behandlat motsvarande förslag som nu har väckts i motion 2023/24:2856. Civilutskottet avstyrkte då motionsyrkandena.

Mot bakgrund av vad regeringen redovisat i skrivelsen när det gäller inriktningen för klimatanpassningsarbetet och utskottets tidigare ställningstaganden anser utskottet att miljö- och jordbruksutskottet bör avstyrka motion 2023/24:2856 (MP) yrkandena 12–17, 19 och 20.

Stockholm den 21 maj 2024

På civilutskottets vägnar

Malcolm Momodou Jallow

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Malcolm Momodou Jallow (V), Mikael Eskilander (SD), Jennie Nilsson (S), David Josefsson (M), Leif Nysmed (S), Roger Hedlund (SD), Laila Naraghi (S), Lars Beckman (M), Martin Westmont (SD), Anna-Belle Strömberg (S), Ellen Juntti (M), Larry Söder (KD), Alireza Akhondi (C), Björn Tidland (SD), Katarina Luhr (MP), Gulan Avci (L) och Markus Kallifatides (S).

Avvikande mening

Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning (MP)

Katarina Luhr (MP) anför:

Boverket har i uppdrag att samordna det nationella klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön och ska stödja kommunerna i detta arbete. Kommunerna har kommit olika långt i sitt klimatanpassningsarbete, men framöver kommer alla kommuner att behöva vidta olika klimatanpassningsåtgärder för att skydda både människors liv och hälsa och viktig infrastruktur samt motverka skador på den bebyggda miljön. Kostnaderna för dessa åtgärder är ofta relativt höga och ansvaret otydligt. Det gäller både vem som har ansvar för att hantera dagvatten och större regnmängder och vem som har ansvar för att utföra åtgärder för att förebygga andra klimatrelaterade risker. Dessutom är det otydligt vem som har ansvaret för att betala för uppkomna skador. Jag menar att det behövs en tydligare lagstiftning i detta hänseende.

För kommuner som i dag saknar egen kompetens eller möjlighet att finansiera fysiska klimatanpassningsåtgärder finns behov av expertstöd från myndigheter och nationellt ekonomiskt stöd för att kunna genomföra sådana åtgärder. Här har länsstyrelserna en viktig roll i fråga om att samordna, stötta och följa upp kommunernas klimatarbete. Jag anser därför att Boverket ska få i uppdrag att i samråd med kommunerna utreda hur myndigheten på bästa sätt kan vara ett stöd för kommunernas pågående arbete med klimatanpassning i bebyggd miljö. Jag anser också att regeringen ska ge expertmyndigheter i uppdrag att ta fram tydliga riktlinjer för vilka krav som länsstyrelserna ska ställa på kommunerna i planprocessen för att säkerställa klimatanpassad planering. Vidare anser jag att regeringen ska utreda hur styrningen av kommunerna behöver förändras för att fler konkreta klimatanpassningsåtgärder för befintlig bebyggelse ska komma på plats samt att det ska göras en nationell uppföljning av kommunernas klimatanpassningsarbete.

Jag anser även att det ska införas ett långsiktigt stöd för olika typer av klimatanpassningsåtgärder i bebyggd miljö som ska kunna sökas av kommuner och privata aktörer och att Boverket ska få i uppdrag att administrera stödet. I Miljöpartiets budgetmotion för utgiftsområde 18 för 2024 föreslogs ett nytt anslag på 523 miljoner kronor för ett sådant stöd.

Värmeböljor medför stora risker för hälsoeffekter på befolkningen. Ihållande perioder av värme under sommaren kan orsaka både hälsoproblem och ökad dödlighet. Hårdgjorda ytor i städer lagrar värme vilket kan ha negativ hälsopåverkan. Jag anser därför att det bör vara en uppgift för kommuner att kartlägga klimatrelaterade risker, inkluderat värmeöar som kan utgöra hälsorisker för kommuninvånare vid värmebölja.

Sedan 2008 ska byggnadsverk och bebyggelse inom detaljplan lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bl.a. risken för olyckor, översvämning och erosion. Det är dock ett vanligt problem att gamla detaljplaner inte lämplighetsprövas. Om kommunen inte upphäver den gamla detaljplanen kan bygglov inte heller nekas, vilket innebär en risk för att nybyggnation sker i områden som är olämpliga ur klimatanpassningssynpunkt. Eftersom det inte finns någon skyldighet för kommuner att upphäva dessa gamla detaljplaner anser jag att en lämplig myndighet ska få i uppdrag att utreda hur planerna ska hanteras i syfte att minimera risken för klimatrelaterade olyckor, översvämning och erosion.

Då vi redan i dag i Sverige ser allvarliga effekter på den byggda miljön såsom stora skador efter översvämningar och ras samtidigt som den allt snabbare ökningen av den globala medeltemperaturen blir påtaglig anser jag att klimatanpassningsarbetet inte kan förhållas utan behöver stärkas omgående.

Miljö- och jordbruksutskottet bör således tillstyrka motion 2023/24:2856 (MP) yrkandena 12–17, 19 och 20.

BILAGA 3

Finansutskottets yttrande 2023/34:FiU5y

Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning

Till miljö- och jordbruksutskottet

Miljö- och jordbruksutskottet beslutade den 11 april 2024 att ge bl.a. finansutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelse 2023/24:97 Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning samt följdmotioner i de delar som rör utskottets beredningsområde.

Finansutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen i de delar som rör utskottets beredningsområde och över motion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 9 och 10. Utskottet föreslår att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker motionsyrkandena och lägger skrivelsen till handlingarna.

I yttrandet finns en avvikande mening (V, MP) och ett särskilt yttrande (S, V, MP).

Utskottets överväganden

Skrivelsen

I skrivelse 2023/24:97 Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning redovisar regeringen inriktningen för det nationella arbetet med klimatanpassning. Skrivelsen innehåller också ett avsnitt som översiktligt beskriver arbetet med klimatanpassning på internationell nivå. Inriktningen utgår från beslutade budgetpropositioner, beslutade utredningar eller pågående EU-processer. Vidare innehåller skrivelsen aviseringar om nya analyser som krävs för att regeringen ska kunna ta ställning till och eventuellt besluta om åtgärder senare i mandatperioden.

Medlemsstaterna ska enligt EU:s klimatlag ha en nationell strategi för klimatanpassning som regelbundet uppdateras. Av den första nationella strategin för klimatanpassning som kom 2018, framgår att i Sverige ska en reviderad strategi följa en femårig policycykel (prop. 2017/18:163). Inom ramen för Parisavtalet finns uppställda mål om att alla avtalets parter ska ha en klimatanpassningsplan eller strategi.

Regeringens strategi och handlingsplan för klimatanpassning

I skrivelsen anför regeringen att Sverige ska vara klimatanpassat och motståndskraftigt och ta tillvara de möjligheter som kommer med ett förändrat klimat. Genom strategin avser regeringen bl.a. att verka för att tydliga och ändamålsenliga mål och uppföljningssystem etableras för ett effektivt klimatanpassningsarbete och att ansvaret för klimatanpassningsarbetet är tydligt fördelat. Handlingsplanen fokuserar på vad regeringen avser att göra de kommande fem åren för att skapa förutsättningar för att klimatanpassa samhället, dvs. vilka åtgärder som beslutats eller planeras för genomförandet av strategin. Fokusområdena i handlingsplanen speglar den inriktning som regeringen har för klimatanpassningsarbetet och rekommendationerna från Nationella expertrådet för klimatanpassning samt de krav som ställs i EU:s klimatlag. I handlingsplanen tar regeringen bl.a. upp åtgärder inom finansutskottets beredningsområde. Det handlar om åtgärder på finansmarknaden och i försäkringsbranschen (avsnitt 4.1.3 och 4.1.4).

Verktyg på finansmarknaden

Regeringen anför att den kommer att fortsätta att bevaka och delta i utvecklingen av relevanta finansieringsinstrument som kan möjliggöra eller underlätta klimatanpassningsåtgärder, inte minst genom EU-samarbetet.

Regeringen konstaterar att det finansiella systemets grundläggande funktioner är att förmedla betalningar, omvandla sparande till finansiering och att göra det möjligt att hantera risker. Det finansiella systemet kan enligt

regeringen i dessa avseenden bidra till klimatanpassningen. Det finns en rad tänkbara finansieringsinstrument som kan användas för att finansiera klimatanpassning. Regeringen konstaterar att utöver gängse instrument som lån, obligationer och aktier nämner Nationella expertrådet för klimatanpassning i sin rapport fonder, gräsrotsfinansiering, gröna obligationer, gröna lån och finansiering via statlig skatt.¹ Som ett första steg har regeringen tillsatt en statlig utredning i syfte att förtydliga och möjliggöra långsiktiga ansvars- och finansieringsmodeller (dir. 2024:31).

Regeringen ger exempel på tre typer av finansieringsverktyg som utvecklas i Sverige och internationellt och som samtliga har en uttalad koppling till hållbarhet och klimatanpassning.

Det handlar om gröna lån och obligationer, som har den fördelen att investerare får möjlighet att investera hållbart utan att bedriva omfattande eget analysarbete. En fördel för emittenten är att investeringsbasen är diversifierad. Regeringen ger även exempel på principer för gröna lån och standarder och principer för gröna obligationer. När Riksgäldskontoret emitterade en grön obligation under 2020 baserades den på regeringens ramverk för gröna obligationer, vilket i sin tur bl.a. baserades på branschorganisationen ICMA:s (International Capital Markets Association) principer. Även inom EU har en standard för gröna obligationer arbetats fram.² Den bygger på EU:s gröna taxonomiförordning.³

Det handlar också om s.k. katastrofobligationer, som är skuldinstrument vars innehavare å ena sidan uppbär avkastning och å andra sidan är skyldiga att betala ett belopp om en viss naturkatastrof inträffar. Regeringen konstaterar att denna typ av obligationer därmed är ett sätt att låta kapitalmarknaden bära risken för eventuella skador vid en katastrof. Regeringen noterar att huruvida katastrofobligationer är en attraktiv lösning för Sverige ytterst beror på marknadens aptit på sådana instrument och hur de kostnadsmissigt står sig mot andra försäkringslösningar. Enligt regeringen skulle en närmare utredning kunna besvara denna och närliggande frågor.

Anpassningsrisker i finanssektorn och försäkringsbranschen

Regeringen avser att fortsätta verka för att klimatrelaterade risker omhändertas av den finansiella marknaden, bl.a. genom utökad transparens för att möjliggöra välinformerade kreditgivnings- och investeringsbeslut.

Regeringen anför att bankerna i sin kreditgivning har att bedöma klimatanpassningsrisken, precis som andra risker inom den gängse kreditprövningen. Genom att identifiera risker som följer av klimatförändringarna och integrera dessa i sin riskhantering kan banker bedöma möjliga förluster hos sina kunder

¹ KN2023/00865.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/2631 av den 22 november 2023 om europeiska gröna obligationer och frivilligt upplysningslämnande för obligationer som marknadsförs som miljömässigt hållbara och för hållbarhetslänkade obligationer.

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/852 av den 18 juni 2020 om inrättande av en ram för att underlätta hållbara investeringar och om ändring av förordning (EU) 2019/2088.

på ett mer allsidigt sätt, framför allt på längre sikt. Vissa branschaktörer har dock enligt regeringen uttryckt behov av mer precisa och standardiserade data. Regeringen konstaterar att i det senaste förslaget till ändringar och kompletteringar i EU:s kapitaltäckningsregelverk för kreditinstitut skärps kraven på att hållbarhetsrisker ska ingå i bankens riskhantering. Tillsynsmyndigheter ska utvärdera detta och t.ex. kunna ålägga en bank ytterligare kapitalkrav om riskerna inte är tillräckligt täckta.⁴ Vidare pågår det ett arbete inom ramen för det europeiska tillsynsarbetet för att bedöma bankernas motståndskraft och risker för den finansiella stabiliteten vid stora påfrestningar relaterade till extremväder och naturolyckor som blir vanligare på grund av klimatförändringarna.

När det gäller försäkringsmarknaden avser regeringen att fortsätta verka för att klargöra ansvarsfrågor och risker för väderrelaterade skador. Detta för att bibehålla en god tillgång till försäkringar mot skador till följd av väderhändelser och för att värna en sund och stabil försäkringsmarknad. Regeringen avser att påbörja ett arbete med att analysera åtgärder som kan skapa incitament för fastighetsägare och byggprojektörer att förebygga klimatrelaterade risker, och som bidrar till lättillgänglig och jämförbar information om fastigheters klimatrelaterade risker. Åtgärderna, förebyggande arbete och riskminskning, bidrar enligt regeringen sammantaget till bättre förutsättningar för att bibehålla en balanserad försäkringsmarknad med ett heltäckande försäkringsutbud.

Motionen

I kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 9 och 10 anser motionärerna att klimatanpassning måste stärkas i finansiella ramverk och analyser. Motionärerna anser också att relevanta myndigheter bör ges i uppdrag att föreslå hur finanssektorns arbete med klimatrelaterade risker ska säkras.

Tidigare riksdagsbehandling

Under våren 2024 behandlade finansutskottet i betänkande 2023/24/FiU22 två motsvarande yrkanden. Yrkandena avstyrktes med hänvisning till pågående arbete på såväl nationell nivå som EU-nivå. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2023/24:149).

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet har tagit del av regeringens skrivelse 2023/24:97 Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning. Utskottet välkomnar att

⁴ Se t.ex. faktaPM 2021/22:FPM18.

regeringen kommer att fortsätta att bevaka och delta i utvecklingen av relevanta finansieringsinstrument som kan möjliggöra eller underlätta klimatanpassningsåtgärder, inte minst genom EU-samarbetet. Utskottet välkomnar också att regeringen avser att fortsätta verka för att klimatrelaterade risker omhändertas av den finansiella marknaden, bl.a. genom utökad transparens för att möjliggöra välinformerade kreditgivnings- och investeringsbeslut.

Det finansiella systemet har en viktig roll i omställningen till en hållbar ekonomi och det pågår ett omfattande arbete på detta område på såväl nationell nivå som EU-nivå. Det finns en insikt bland finansiella företag om de finansiella effekter som följer av omställningen och klimatförändringarna, och klimatrelaterade finansiella risker integreras i allt större utsträckning i de finansiella företagens verksamheter. En förutsättning för det är tillgång till relevant, tillförlitlig och jämförbar information om företags hållbarhetsarbete och effekter på hållbarhetsfaktorer. Det pågår också ett omfattande regleringsarbete på EU-nivå för att det finansiella systemet i ännu större utsträckning ska kunna bidra till en hållbar utveckling. Utskottet vill också framhålla att regeringen i budgetpropositionen för 2024 föreslog en ändring av målen för utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning. I de nya målen förtydligas bl.a. att de finansiella företagen i praktiken medverkar till att nå en hållbar utveckling (prop. 2023/24:1 utg.omr. 2, bet. 2023/24:FiU2, rskr. 2023/24:111).

Vidare påminner utskottet om att Finansinspektionens (FI:s) övergripande uppdrag sedan 2019 omfattar ett ansvar för att arbeta för att det finansiella systemet bidrar till en hållbar utveckling. Utskottet framhåller att FI i regleringsbrevet för 2022 fick i uppdrag att ta fram en strategi för hur myndigheten utifrån det befintliga regelverket ska arbeta för att motverka grön målning av finansiella produkter inom sitt verksamhetsområde. Uppdraget redovisades i december 2022 i form av en strategi för att motverka grön målning (dnr 22-32389). FI lade i december 2022 även fram rapporten Färdplan för en hållbar finansmarknad, som beskriver tre övergripande mål som myndigheten särskilt kommer att verka för fram till 2025 (dnr 22-32466). Målen är god tillgång till relevant, jämförbar och tillförlitlig hållbarhetsrelaterad information, högt förtroende för en hållbar finansmarknad samt motståndskraft mot hållbarhetsrisker i det finansiella systemet.

Med detta anser utskottet att de två motionsyrkandena bör avstyrkas och skrivelsen läggas till handlingarna.

Stockholm den 16 maj 2024

På finansutskottets vägnar

Edward Riedl

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Edward Riedl (M), Mikael Damberg (S), Oscar Sjöstedt (SD), Gunilla Carlsson (S), Dennis Dioukarev (SD), Björn Wiechel (S), Jan Ericson (M), Ingela Nylund Watz (S), Charlotte Quensel (SD), Ida Drougge (M), Hans Eklind (KD), Martin Ådahl (C), Janine Alm Ericson (MP), Cecilia Rönn (L), Eva Lindh (S), Ilona Szatmári Waldau (V) och Kent Kumpula (SD).

Avvikande mening

Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning (V, MP)

Janine Alm Ericson (MP) och Ilona Szatmári Waldau (V) anför:

Mot bakgrund av flera större samhällsutmaningar behöver Sverige genomföra en grön samhällsomställning i syfte att möta klimatkrisen och naturkrisen och bygga ett robust samhälle med frihet och trygghet inom planetens gränser. Finansmarknaden spelar en viktig roll i den gröna omställningen. Mer kapital måste kanaliseras mot hållbara verksamheter och bort från det fossila. Därför måste den gröna styrningen av finansmarknaden skärpas för att takten i klimatomställningen ska öka. Företag i den finansiella ekonomin måste integrera klimatrelaterade fysiska risker och klimatanpassning i sin verksamhet. Här bör också relevanta myndigheter få i uppdrag att föreslå hur finanssektorns arbete med klimatrelaterade risker ska säkras.

Särskilt yttrande

Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning (S, V, MP)

Mikael Damberg (S), Gunilla Carlsson (S), Björn Wiechel (S), Ingela Nylund Watz (S), Janine Alm Ericson (MP), Eva Lindh (S) och Ilona Szatmári Waldau (V) anför:

De senaste åren har det blivit tydligt att regeringen saknar all tillstymmelse till klimatpolitik. Regeringens egna prognoser visar att utsläppen kommer öka och det finns ingen fungerande strategi för hur vi ska nå klimatmålen.

Regeringens bristande politik uppmärksammas av både civilsamhälle och experter. Klimatpolitiska rådet skriver att regeringens beslutade politik under 2023 ökar utsläppen och inte leder i riktning mot att Sveriges klimatmål och EU-åtaganden till 2030 uppnås. Finanspolitiska rådet skriver att regeringens resonemang kring klimatkompensation varken är "rimligt eller genomförbart". Det är svidande kritik.

Regeringens misslyckade klimatpolitik riskerar att bli en dyr historia för svenska hushåll. Om Sverige inte når upp till EU:s klimatmål riskerar vi att få höga böter och behöva köpa dyra utsläppsrätter, vilket är något som Finanspolitiska rådet understryker i sin granskning. Inte bara misslyckas regeringen med att minska utsläppen, de lämnar också notan hos svenska hushåll.

Klimatförändringarna kommer ofrånkomligt leda till ökade kostnader för klimatanpassningar. Vi har det senaste året sett hur svenska samhällen skadas av översvämningar och bränder. Samhället behöver anpassas för att bli mer motståndskraftigt mot en ny klimatverklighet.

Därför har Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet föreslagit ökade satsningar på utgiftsområde 20 för klimatanpassning. Vi har även föreslagit kraftigt ökade anslag för åtgärder inom klimat, miljö, jordbruk och natur för att stärka samhällets och ekosystemets förmåga att hantera pågående klimatförändringar på utgiftsområde 20 och utgiftsområde 23.

Om Sverige inte investerar i klimatanpassning i dag så kommer notan för svenska hushåll bli ännu högre i framtiden.

BILAGA 4

Försvarsutskottets yttrande 2023/24:FöU4y

Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning

Till miljö- och jordbruksutskottet

Miljö- och jordbruksutskottet har beslutat att ge försvarsutskottet och andra utskott tillfälle att yttra sig över skrivelse 2023/24:97 Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning och de motioner som har väckts med anledning av skrivelsen.

Försvarsutskottet begränsar sitt yttrande till frågor som rör utskottets beredningsområde samt motionerna 2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S), 2023/24:2851 av Rickard Nordin (C) och 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP).

Utskottet föreslår att miljö- och jordbruksutskottet lägger skrivelsen till handlingarna och avstyrker motionsförslagen.

I yttrandet finns tre avvikande meningar (S, C, MP).

Utskottets överväganden

Skrivelsen

I skrivelsen presenterar regeringen den reviderade nationella strategin för klimatanpassning och regeringens handlingsplan för de kommande fem åren. Skrivelsen innehåller inriktningen för det nationella arbetet med klimatanpassning och utgår från beslutade budgetpropositioner, beslutade utredningar eller pågående EU-processer. Ett avsnitt handlar om klimatanpassning, katastrofriskreducering, krisberedskap och civilt försvar (4.1.8) och beskriver regeringens inriktning att i arbetet med civilt försvar och krisberedskap anlägga ett klimatanpassningsperspektiv och att verka för samordning av arbetet med klimatanpassning och katastrofriskreducering. Skrivelsen har även ett avsnitt som översiktligt beskriver arbetet med klimatanpassning på internationell nivå. Dessutom innehåller skrivelsen aviseringar av nya analyser som krävs för att regeringen ska kunna ta ställning till och eventuellt besluta om åtgärder senare i mandatperioden.

Motionerna

Motioner med anledning av skrivelsen har väckts av S, C och MP. Försvarsutskottet bedömer att följande yrkanden inryms i utskottets beredningsområde.

I kommittémotion 2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) anförs att en säker dricksvattenförsörjning, med anledning av klimatförändringarna samt potentiella kriser, behöver tryggas (yrkande 3). Vidare föreslås att det ska inrättas en beredskapsgeneral som kan koordinera arbetet mellan regeringen, länsstyrelserna och kommunerna vid allvarliga krislägen (yrkande 7).

I kommittémotion 2023/24:2851 av Rickard Nordin (C) föreslås att regeringen ska säkerställa en tillräcklig finansiering av de klimatanpassningsåtgärder som behövs för att skydda samhällsviktig infrastruktur och samhällsviktiga verksamheter till följd av klimatförändringarna.

I kommittémotion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) föreslås att

- finansieringen av skydd mot stigande hav ska ses över (yrkande 8)
- tillgången till dricksvatten i hela landet ska säkras genom att kommuner bistås i att säkra invånarnas vattenförsörjning och vattenrening, förhindra förorening av vatten och öka den vattenhållande förmågan genom olika klimatanpassningsåtgärder (yrkande 26)
- arbetet med klimatanpassning ska knytas till och bli en del av det civila försvaret (yrkande 29)
- behovet av ökad insatsberedskap vid naturkatastrofer och kriser i klimatkrisens spår ska ses över (yrkande 30).

Utskottets ställningstagande

Det är viktigt att fortsätta arbetet med att förstärka den civila beredskapen för att kunna förebygga och hantera klimatrelaterade kriser. Utskottet har flera gånger behandlat frågor om klimatanpassning för krisberedskapen, översvämningar, skred, försörjningsfrågor, m.m. (se bl.a. bet. 2023/24:FöU7 och bet. 2021/22:FöU7). Utskottet ser därför positivt på att regeringen presenterat en reviderad nationell strategi för klimatanpassning och regeringens handlingsplan för det nationella arbetet med klimatanpassning. Utskottet välkomnar att regeringens strategi framhåller att klimatförändringarnas effekter globalt och i Sverige påverkar arbetet med att hantera och förebygga olyckor, fredstida kriser och arbetet med att stärka landets försvarsförmåga. Utskottet ser också positivt på regeringens ansats att verka för att arbetet med klimatanpassning och beredskap samordnas för att använda begränsade resurser effektivt, tillvarata synergier och hantera målkonflikter och risker.

Det är vidare viktigt att kunna säkerställa en nödvändig försörjning av dricksvatten för svenskt vidkommande inför en fredstida kris, under höjd beredskap eller krig. Utskottet välkomnar därför regeringens inriktning i strategin att stärka skyddet för vatten, för nuvarande och framtida dricksvattenförsörjning, genom bl.a. genomförande av det nya omarbetade dricksvattendirektivet.

Utskottet ser även positivt på att strategin uppmärksammar att Försvarsmaktens verksamhet berörs både direkt och indirekt av klimatförändringar i och med deras inverkan på konfliktmönster, säkerhetspolitik, geostrategiska intressekonflikter, humanitära katastrofer och operationsområden.

I betänkande 2023/24:FöU7 instämde utskottet med regeringen om att klimatförändringarna sker i ökande takt. Utskottet fann det därför glädjande att anslaget för förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor bibehålls på en hög nivå och att utbetalningarna har ökat kraftigt på senare år (anslag 2:2 utg.omr. 6). Sammantaget ansåg utskottet i samma betänkande att de anslagna medlen kan påskynda ras- och skredsäkringsarbetet och att det redan vid den aktuella tidpunkten fanns förutsättningar för kommuner att förebygga olika naturolyckor. Utskottet framhöll vidare att kommunerna har ett grundläggande ansvar för att vidta förebyggande åtgärder mot naturolyckor men att även myndigheter som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och SMHI och andra aktörer bidrar till detta viktiga arbete.

I samma betänkande underströk utskottet det centrala i att Sverige kan säkerställa försörjningen av viktiga varor i en kris- eller krigssituation. Utskottet framhöll även att det krävs en mycket god samverkan mellan ansvariga aktörer i form av kommuner, länsstyrelser, regioner, centrala myndigheter (inklusive Försvarsmakten), företag och branschorganisationer

vid all typ av försörjning av viktiga varor, utveckling av leveranssäkerheten och krisberedskapen på området. Det tvärsektorieella näringslivsrådet välkomnades av utskottet, som instämde med regeringen om att ett näringslivsråd för samverkan och informationsutbyte mellan offentliga och privata aktörer kan underlätta beredskapen både för fredstida kriser och vid krig. Utskottet såg fram emot att följa näringslivsrådets fortsatta arbete. Utskottet konstaterade också att flera frågor, bl.a. om försörjningsberedskap, är föremål för regeringens, olika utredningars och Försvarsberedningens överväganden, och utskottet såg positivt på det pågående arbetet.

I sin rapport Allvarstid (Ds 2023:19) redogjorde Försvarsberedningen för klimatförändringarnas roll i den globala säkerhetspolitiska utvecklingen. Försvarsberedningen konstaterade bl.a. att både omställning för minskad klimatpåverkan och anpassning för att klara påfrestningarna till följd av ett förändrat klimat behöver vägas in i försvarsmaktens uppbyggnadsarbete. Därtill framhöll Försvarsberedningen att såväl direkta som indirekta konsekvenser av klimatförändringarna påverkar det svenska totalförsvarets utformning och verksamhet. Enligt Försvarsberedningen innebär detta nya och förändrade krav på försvarsmateriel och materielförsörjning, och att samarbete och samverkan med likasinnade länder och allierade behövs för att bättre förstå och hantera säkerhetsriskerna som kommer med ett förändrat klimat.

Utskottet vill avslutningsvis understryka vikten av att arbetet med att förstärka den civila beredskapen för att kunna förebygga och hantera klimatrelaterade kriser fortsätter. Utskottet finner emellertid att det i väntan på regeringens beredning av såväl Försvarsberedningens del- och slutrapporter som resultatet från avslutade och pågående utredningar för närvarande inte finns skäl för utskottet att föreslå ytterligare åtgärder i fråga om klimat-anpassning för krisberedskapen eller om försörjningsberedskap, t.ex. i fråga om dricksvatten.

Med hänvisning till det redovisade anser försvarsutskottet att miljö- och jordbruksutskottet bör lägga skrivelsen till handlingarna och avstyrka motionsyrkandena.

I övrigt har utskottet inte något att anföra med anledning av skrivelsen.

Stockholm den 16 maj 2024

På försvarskottets vägnar

Peter Hultqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Hultqvist (S), Jörgen Berglund (M), Helén Pettersson (S), Björn Söder (SD), Johan Andersson (S), Helena Bouveng (M), Heléne Björklund (S), Anna Starbrink (L), Erik Ezelius (S), Alexandra Anstrell (M), Hanna Gunnarsson (V), Mikael Oscarsson (KD), Mikael Larsson (C), Lars Püss (M), Emma Berginger (MP), Gustaf Göthberg (M) och Sara-Lena Bjälkö (SD).

Avvikande meningar

1. Dricksvattenförsörjning (S, MP)

Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Heléne Björklund (S), Erik Ezelius (S) och Emma Berginger (MP) anför:

Sverige behöver investera i modernisering och expansion av sin dricksvatteninfrastruktur för att möta framtida utmaningar som fler och intensivare skyfall, men också den påverkan en ökad havsvattennivå innebär. Vi behöver trygga en säker dricksvattenförsörjning i hela landet med anledning av klimatförändringarna samt potentiella kriser. Kommuner behöver bistås i att säkra invånarnas vattenförsörjning och vattenrening, förhindra förorening av vatten och öka den vattenhållande förmågan genom olika klimatanpassningsåtgärder.

Miljö- och jordbruksutskottet bör ställa sig bakom det som anføres i den avvikande meningen om en säker dricksvattenförsörjning och föreslå att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Motion 2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 3 och motion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 26 bör därmed tillstyrkas.

2. Finansiering av klimatanpassningsåtgärder (C)

Mikael Larsson (C) anför:

Jag anser att även om vi når målen i Parisavtalet kommer Sverige att behöva anpassas till ett klimat i förändring. Klimatanpassningsåtgärder får aldrig ersätta det prioriterade arbetet med att i första hand minska utsläppen - men klimatförändringarna är likväl ett faktum vi måste planera inför. Jag anser att vi behöver en större beredskap för att skydda samhällsviktig infrastruktur och samhällsviktiga verksamheter mot klimatförändringarnas effekter. Att planera för ett klimat i förändring måste göras redan nu eftersom det är betydligt mer kostnadseffektivt att förebygga än att reparera skador.

Jag välkomnar därför regeringens handlingsplan för klimatanpassning som pekar ut en rad prioriterade åtgärder i detta arbete. Tyvärr är regeringens politik otillräcklig inom den absolut viktigaste delen av klimatanpassningsarbetet, vilket är tillräcklig och långsiktig finansiering av åtgärderna. Boverket har sammanställt en rad rapporter i en förstudie (2021:22) som konstaterar att det fram till 2100 kommer att krävas minst 100 miljarder kronor för att skydda landskapet, byggnader och annan infrastruktur mot klimatförändringarna. Detta betyder att det behövs runt 1,3 miljarder kronor per år, vilket i sin tur innebär att regeringen idag finansierar blott 7 procent av det väntade behovet. Jag yrkar därför att tillräckliga medel avsätts snarast, för att säkerställa en samhällsekonomiskt kostnadseffektiv finansiering av klimatanpassningsåtgärder.

Miljö- och jordbruksutskottet bör ställa sig bakom det som anförs i den avvikande meningen om att regeringen ska säkerställa en tillräcklig finansiering av de klimatanpassningsåtgärder som behövs för att skydda samhällsviktig infrastruktur och samhällsviktiga verksamheter till följd av klimatförändringarna och föreslå att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Motion 2023/24:2851 av Richard Nordin (C) bör därmed tillstyrkas.

3. Klimatanpassning (MP)

Emma Berginger (MP) anför:

Många av de åtgärder som behöver vidtas i våra kustområden när det gäller stigande havsnivåer kommer att bli mycket kostsamma och ta lång tid att både planera och genomföra. För att inte riskera att arbetet skjuts upp på grund av svåra beslut och höga kostnader behövs en tydligare lagstiftning för att tydliggöra tidsramar för beslut och åtgärder. Området Västkusten–Göta älvdalen har identifierats som ett riskområde med anledning av förutsättningarna för skred, översvämning från vattendrag och kustöversvämning (stigande havsnivå) som kan ge konsekvenser för många samhällsviktiga funktioner. Riskerna är påtagliga redan i dag och förebyggande åtgärder är högst angelägna, vilket förutsätter omfattande samarbete över flera administrativa gränser och mellan många sektorer. För att skydda Göteborg mot översvämningar och stigande havsnivåer kan yttre skyddsportar behövas. Det största hindret för att få yttre portar på plats är finansieringen. Tidiga beräkningar visar på kostnader uppemot 15 miljarder kronor. Enligt Göteborg stads nuvarande uppskattningar är det nödvändigt att ha yttre portar på plats senast 2070. MSB har indikerat att skyddsportarna dels skulle kunna vara av allmänt intresse för totalförsvaret enligt 3 kap. 9 § miljöbalken, dels eventuellt skulle kunna anses vara samhällsviktig verksamhet. Statens ansvar för finansiering och genomförande av yttre portar i Göteborg och åtgärder i andra städer som kan drabbas av de stigande havsnivåerna behöver därför utredas skyndsamt.

Avslutningsvis anser jag att arbetet med klimatanpassning ska knytas till och bli en del av det civila försvaret samt att behovet av en ökad insatsberedskap vid naturkatastrofer och kriser i klimatkrisens spår ska ses över.

Miljö- och jordbruksutskottet bör ställa sig bakom det som anförs i den avvikande meningen och föreslå att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Motion 2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkandena 8, 29 och 30 bör därmed tillstyrkas.